

**ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

**ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤ'
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

**Γεωργία Στράτη
ΑΜ Μ2017082**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ντούρου Μαρία

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, ως μέρος των απαιτήσεων για την ολοκλήρωση του προπτυχιακού κύκλου σπουδών με Κατεύθυνση Μουσικής Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Μουσικής.

Κέρκυρα, Σεπτέμβριος 2022

**ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ**

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»

**ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΦΗΓΗΣΗ ΜΟΥΣΙΚΟΥ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ:
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΤ'
ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ**

**Γεωργία Στράτη
M2017082**

Επιτροπή αξιολόγησης:

- 1. Ντούρου Μαρία**
- 2. Εμμανουήλ Μηνάς**
- 3. Διονυσίου Ζωή**

Κέρκυρα, Σεπτέμβριος 2022

Τίτλος: Δημιουργία και αφήγηση μουσικού παραμυθιού στο μάθημα της μουσικής:
διερεύνηση της εμπειρίας μαθητών ΣΤ΄ Δημοτικού και αποτύπωση της εκπαιδευτικής
διαδικασίας

© 2022 Στράτη Γεωργία ALL RIGHTS RESERVED

·
Απαγορεύεται η δημοσίευση και η ολική ή μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή ή
αναδημοσίευση κατά παράφραση ή διασκευή του υλικού αυτής της έκδοσης και η με
οποιοδήποτε τρόπο αναπαραγωγή (φωτοτυπία, ηλεκτρονική ή μηχανική αναπαραγωγή,
καταγραφή σε ηλεκτρονικό σύστημα ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο), σύμφωνα με το νόμο
2121/93 και τους λοιπούς κανόνες Δικαίου περί Πνευματικής ιδιοκτησίας, χωρίς την
έγγραφη άδεια του/της συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου
Πανεπιστημίου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του/της
συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος (Ν.5343/32 αρ.202 παρ.2).

Για τους ανθρώπους που συνέβαλαν στη διαδικασία δημιουργίας του μουσικού
παραμυθιού.

Ευχαριστίες

Χωρίς τη βοήθεια σημαντικών ανθρώπων, η συγκεκριμένη έρευνα δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και να ολοκληρωθεί. Θα ήθελα ιδιαίτερος να ευχαριστήσω, τους καθηγητές μου, Μαρία Ντούρου, Μηνά Εμμανουήλ, Ζωή Διονυσίου, Ιωάννα Ετμεκτσόγλου, Μίτση Ακογιούνογλου, το 9^ο Δημοτικό Σχολείο Κέρκυρας με τους εξαιρετικούς εκπαιδευτικούς, Γιάννη Πουλόπουλο, Λευτέρη Ατσοπάρδη και τον Διευθυντή του σχολείου, Ηλία Μπουργουτζή, τους μουσικούς του συνόλου, Σπύρο Ασπιώτη, Στέλλα Καραγκιαούρη, Ανδρέα Καρβούνη, Ανδρέα Παπαεμμανουήλ και τους αγαπημένους είκοσι τρεις μαθητές της ΣΤ΄ τάξης του 9^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας, που χωρίς αυτούς δεν θα έβγαινε εις πέρας η συγκεκριμένη έρευνα.

**Δημιουργία και αφήγηση μουσικού παραμυθιού στο μάθημα
της μουσικής: διερεύνηση της εμπειρίας μαθητών ΣΤ΄
Δημοτικού και αποτύπωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εργασία αφορά τη δημιουργία και την αφήγηση ενός μουσικού παραμυθιού από μαθητές ΣΤ΄ Δημοτικού σχολείου και πώς αποτυπώνεται αυτή η εκπαιδευτική διαδικασία. Παρουσιάζεται αναλυτικά η διαδικασία δημιουργίας ενός μουσικού παραμυθιού με τη χρήση τριών ανέκδοτων τραγουδιών της Μαρίζας Κωχ ενορχηστρωμένα από την ερευνήτρια. Με τη μέθοδο της παρατήρησης αναλύονται τα δεδομένα μέσω της χρήσης βιντεοσκοπημένων και ηχογραφημένων μαθημάτων διδασκαλίας και με τη χρήση αναστοχαστικού ημερολογίου. Συμμετείχαν είκοσι τρεις μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας και σε συνεργασία με τη διδάσκουσα δημιούργησαν μία ιστορία ενός μουσικού παραμυθιού με τίτλο «Το Φουρφούρι» το οποίο παράχθηκε μέσα σε δώδεκα διδακτικές ώρες, σε ενάμιση μήνα κατά το έτος 2022 το διάστημα Μάρτιος με Απρίλιος και παρουσιάστηκε στο σχολείο στην Πέμπτη Δημοτικού και στους δασκάλους με συνοδεία μικρής ορχήστρας (βιολί, κρουστά, κιθάρα, πιάνο).

Λέξεις κλειδιά: μουσικό παραμύθι, δημιουργία, έκτη δημοτικού, μουσική δημιουργία, αφήγηση

Creation and narration of a music tale in the music lesson: Researching the experience of 6th grade students and analyzing the educational process

ABSTRACT

This specific work concerns the creation and narration of a music tale by 6th grade elementary school students and how this educational process is captured. The process of creating a music tale using three anecdotal songs by Mariza Koch orchestrated by the researcher is presented in detail. With the method of observation, the data is analyzed through the use of videotaped and recorded teaching lessons and the use of a reflective journal. Twenty three students of the Corfu Primary School participated in collaboration with the teacher they created a story of a music tale entitled "To Furfouri" which was produced within twelve teaching hours, in a month and a half during the year 2022 between March and April and was presented at the school in the fifth grade and to the teachers accompanied by a small orchestra (violin, percussion, guitar, piano).

Keywords: music tale, creation in the classroom, sixth grade, music creation, narration

Πίνακας περιεχομένων

Κατάλογος Διαγραμμάτων.....	10
Κατάλογος Εικόνων.....	11
Εισαγωγή: Σκοπός έρευνας	12
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	
1. Γνωρίζοντας το Μουσικό Παραμύθι.....	14
1.1. Μία σύντομη αναδρομή στο Παραμύθι.....	14
1.2. Το Μουσικό Παραμύθι και τα χαρακτηριστικά του	16
2. Το Μουσικό Παραμύθι ως παιδαγωγικό εργαλείο	18
2.1. Οι προκλήσεις του Μουσικού Παραμυθιού στην Εκπαίδευση ως εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας και διδακτικό μέσο.....	18
2.2. Η δημιουργία του παραμυθιού στην τάξη (στόχοι, μέσα και αποτελέσματα)	22
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η έρευνα	
3. Μεθοδολογία: Ερευνητικά ερωτήματα	26
3.1. Ρόλος Ερευνήτριας	26
3.2. Δειγματοληπτική στρατηγική	26
3.3. Συμμετέχοντες.....	27
3.4. Ανωνυμία και εμπιστευτικότητα.....	27
4. Περιγραφή της διαδικασίας	29
4.1. Η Πρώτη Επαφή.....	29
4.2. Το Πρώτο Μάθημα.....	32
4.2.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα	32
4.2.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα	34
4.3. Το Δεύτερο Μάθημα.....	37
4.3.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα	37
4.3.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα	38
4.4. Το Τρίτο Μάθημα.....	40
4.5. Το Τέταρτο Μάθημα	42
4.5.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα	42
4.5.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα	44
4.6. Το Πέμπτο Μάθημα	46
4.7. Το Έκτο Μάθημα	50
4.8. Το Έβδομο Μάθημα	54
4.8.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα	54
4.8.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα	54
4.8.3. Τρίτη Διδακτική Ώρα.....	55

5. Περιληπτική παρουσίαση της διαδικασίας:	56
6. Αποτελέσματα	61
6.1. Μουσική ακρόαση και συναίσθημα	61
6.2. Κινητική Ανάπτυξη	62
6.3. Γλωσσική Ανάπτυξη	63
6.4. Διάθεση για επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων	64
6.5. Συνεργασία και συμμετοχή	64
7. Συμπεράσματα - Προτάσεις	65
Βιβλιογραφία	68
Παράρτημα	70

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Πρότυπο Πίνακα Τάξης, Λέξεις-Κλειδιά για το Τραγούδι "Στου Κουφού την Πόρτα"	34
Διάγραμμα 2. Πρότυπο πίνακα τάξης, λέξεις κλειδιά από το τραγούδι «Το Φουρφούρι».	36
Διάγραμμα 3. Πρότυπο Πίνακα τάξης, επιλεγμένα χαρακτηριστικά ιστορίας.	38
Διάγραμμα 4. Συνάντηση με Μαθητές	56
Διάγραμμα 5. 1ο Μάθημα, 1η Διδακτική Ώρα.	56
Διάγραμμα 6. 1ο Μάθημα, 2η Διδακτική Ώρα.	56
Διάγραμμα 7. 2ο Μάθημα, 1η Διδακτική Ώρα.	57
Διάγραμμα 8. 2ο Μάθημα, 2η Διδακτική Ώρα.	57
Διάγραμμα 9. 3ο Μάθημα.	57
Διάγραμμα 10. 4ο Μάθημα, 1η Διδακτική Ώρα.	58
Διάγραμμα 11. 4ο Μάθημα, 2η Διδακτική Ώρα.	58
Διάγραμμα 12. 5ο Μάθημα.	58
Διάγραμμα 13. 6ο Μάθημα.	59
Διάγραμμα 14. 7ο Μάθημα, 1η ώρα.....	59
Διάγραμμα 15. 7ο Μάθημα, 2η ώρα.....	59
Διάγραμμα 16. 7ο Μάθημα, 3η ώρα.....	60

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Καταγραφικό ήχου στην τάξη.....	31
Εικόνα 2. Η Τάξη και η Διάταξη Θρανίων.....	32
Εικόνα 3. Άσκηση ζεστάματος.....	37
Εικόνα 4. Πίνακας τάξης με βασικές λέξεις για τη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού.	39
Εικόνα 5. Μελωδικό μοτίβο για ζέσταμα.....	40
Εικόνα 6. Αρχική μορφή μουσικού παραμυθιού.....	43
Εικόνα 7. Τάξη με φυτά, 08/04/22.....	46
Εικόνα 8. Δεξιά όψη τάξης με τα λουλούδια 08/04/22.....	47
Εικόνα 9. Φυτά τάξης 08/04/22.....	47
Εικόνα 10. Φυτά τάξης αριστερή όψη, 08/04/22.....	48
Εικόνα 11. Πρώτη σελίδα μουσικού παραμυθιού.....	50
Εικόνα 12. Δεύτερη σελίδα μουσικού παραμυθιού.....	51
Εικόνα 13. Τρίτη σελίδα μουσικού παραμυθιού.....	52
Εικόνα 14. Τέταρτη σελίδα μουσικού παραμυθιού.....	53
Εικόνα 15. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα.....	70
Εικόνα 16. Παρτιτούρα, Δεύτερη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα.....	71
Εικόνα 17. Παρτιτούρα, Τρίτη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα.....	72
Εικόνα 18. Παρτιτούρα, Τέταρτη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα.....	73
Εικόνα 19. Στίχοι Στου Κουφού την Πόρτα.....	74
Εικόνα 20. Παρτιτούρα Πρώτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	75
Εικόνα 21. Παρτιτούρα, Δεύτερη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	76
Εικόνα 22. Παρτιτούρα, Τρίτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	77
Εικόνα 23. Παρτιτούρα, Τέταρτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	78
Εικόνα 24. Παρτιτούρα, Πέμπτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	79
Εικόνα 25. Παρτιτούρα, Έκτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	80
Εικόνα 26. Παρτιτούρα, Έβδομη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	81
Εικόνα 27. Στίχοι, Το Μυρωδάτο Τραγούδι.....	82
Εικόνα 28. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα Το Φουρφούρι.....	83
Εικόνα 29. Παρτιτούρα, Δεύτερη σελίδα Το Φουρφούρι.....	84
Εικόνα 30. Στίχοι και Παρτιτούρα, Τέταρτη σελίδα Το Φουρφούρι.....	85
Εικόνα 31. Στίχοι Στου Σπύρου την Πόρτα.....	86
Εικόνα 32. Παράθεμα καταγραφής βιντεοσκοπήσεων με χρήση κωδικών και παρατηρήσεων.....	87

Εισαγωγή: Σκοπός έρευνας.

Ο σκοπός της παρακάτω ποιοτικής έρευνας είναι να αποδοθούν η ακριβής διαδικασία δημιουργίας ενός μουσικού παραμυθιού από μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με μόνο μέσο τη χρήση τριών ανέκδοτων τραγουδιών, ο τρόπος, τα μέσα υλοποίησης όπως επίσης και οι αναφορές παραδειγμάτων της συνεργασίας των μαθητών μεταξύ τους αλλά και με την ερευνήτρια.

Πιο αναλυτικά, τα επιλεγμένα πρωτόλεια- ανέκδοτα τραγούδια από την καλλιτέχνίδα και μουσικοπαιδαγωγό κ. Μαρίζα Κωχ περιλαμβάνονται στην υπό προετοιμασία ηλεκτρονική πλατφόρμα του Ιονίου Πανεπιστημίου με τίτλο «Τραγουδώντας Ελληνικά με τα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ».¹ Τα τραγούδια αυτά είναι καταγεγραμμένα ως προς τη βασική μελωδία τους στίχους τους και έχουν ενορχηστρωθεί από τη συγγραφέα της έρευνας αυτής για μικρή ορχήστρα (βιολί, κιθάρα, πιάνο κρουστά και κρουστά σώματος). Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας, διδάχθηκαν σε μαθητές δημοτικού σχολείου ΣΤ΄ Τάξης, οι οποίοι αφού τα έμαθαν τα χρησιμοποίησαν ώστε να δημιουργήσουν ένα μουσικό παραμύθι με τη χρήση της γραφής και της συζήτησης στην τάξη. Δηλαδή, μέσω της φαντασίας των μαθητών, σε συνεργασία με τον συντονισμό της ερευνήτριας, διαμορφώθηκε το σενάριο του μουσικού παραμυθιού, βασισμένο στα δεδομένα που τους προσφέρει το κάθε τραγούδι. Για την ομαλή του περάτωση τα παιδιά με τη βοήθεια της συντονίστριας αποφάσισαν για τη δομή του μουσικού παραμυθιού, τη σειρά ενσωμάτωσης των τραγουδιών, την εισαγωγή, τα επεισόδια και το τέλος του.

Η διαδικασία αυτή υλοποιήθηκε μέσω ανακαλυπτικής και συνεργατικής-ομαδοσυνεργατικής μάθησης. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων η ερευνήτρια συζήτησε με τους μαθητές πιθανά σενάρια που θα μπορούσαν να υλοποιηθούν, πιθανές αλλαγές των δεδομένων και ότι προέκυπτε κατά τη διάρκεια αυτών. Οι μαθητές ως εμπλεκόμενοι στη διαδικασία χρειαζόταν να γνωρίζουν τις εξελίξεις και τις προοπτικές αυτής.

Κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, η ερευνήτρια βιντεοσκόπησε και ηχογράφησε το κάθε μάθημα και μετά την ολοκλήρωση αυτών κατέγραψε στο ημερολόγιο της (αναστοχαστικό ημερολόγιο) τα δεδομένα που συνέλεξε από τα γεγονότα που συνέβησαν και από τα ερεθίσματα που έλαβε. Το ολοκληρωμένο μουσικό παραμύθι θα

¹ Στο <https://singinggreek.music.ionio.gr/s/el/page/welcome>.

χρησιμοποιηθεί για εκπαιδευτικούς σκοπούς και θα προστεθεί σε μουσικό αποθετήριο για μετέπειτα εκπαιδευτική χρήση.

Η έρευνα κατέδειξε ότι το θέμα προσεγγίζεται συνήθως από τη μία όψη του ενώ, δεν υπάρχει κάποια παρόμοια έρευνα, δημοσιευμένη και με προσέγγιση προς αυτή την κατεύθυνση. Προηγούμενες έρευνες επικεντρώνονται σε ολοκληρωμένα παραμύθια, που είναι ατομικές δημιουργίες συγκεκριμένων συγγραφέων, επενδυμένα μουσικά και δημιουργώντας καινούργιες μουσικές συνθέσεις ή γεμίζοντάς τα αυτοσχεδιαστικά με μουσική, ήχους και ηχοτοπία. Σε αυτή την έρευνα, θα υλοποιηθεί το ακριβώς αντίθετο. Μέσα από τη χρήση συγκεκριμένου μονοψήφιου αριθμού ανέκδοτων τραγουδιών, που θα αναλυθούν από μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, θα δημιουργηθεί όλη η δομή ενός μουσικού παραμυθιού, η σειρά ενσωμάτωσης των τραγουδιών, η εισαγωγή, τα επεισόδια και το τέλος, του οποίου το θέμα θα διαμορφωθεί σύμφωνα με την επιθυμία των παιδιών.

Στην πορεία της εργασίας θα γίνει και μια λεπτομερής καταγραφή της διαδικασίας δημιουργίας του μουσικού παραμυθιού όπως ακολουθήθηκε με τους μαθητές της συγκεκριμένης τάξης όπου έγινε η πιλοτική εφαρμογή.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

1. Γνωρίζοντας το Μουσικό Παραμύθι

1.1. Μία σύντομη αναδρομή στο Παραμύθι

Τα παραμύθια συντροφεύουν τα παιδιά από τα πρώτα κιόλας στάδια της παιδικής τους ηλικίας. Μικροί και μεγάλοι ακούνε με ενδιαφέρον παραμύθια τα οποία είτε αναφέρονται σε χαρούμενες στιγμές της ζωής είτε σε στενάχωρες. Η αφήγησή τους γίνεται κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο και μέσα ανά περιοχή και παράδοση. Στο πέρασμα του χρόνου τα παραμύθια αναπτύσσονται, εξελίσσονται, διαφοροποιούνται και διαμορφώνονται αναλόγως. Στην παρακάτω ενότητα θα γίνει μία γνωριμία με τη ιστορία του παραμυθιού, την σημασία του, τα είδη και τα χαρακτηριστικά του.

Το παραμύθι ορίζεται ως φανταστική ιστορία. Ως αρχαία ελληνική λέξη “παραμύθιον” έχει την έννοια της παρηγοριάς, της ανακούφισης και της ενθάρρυνσης (Μαλαφάντης, 2011· Αυδίκος, 1997· Thompson 1947). Οι λέξεις που το συνθέτουν «παρά+μύθος» συνδέονται με το ρήμα «παραμυθούμαι» που στην αρχαιότητα είχε διάφορες έννοιες όπως «δίνω θάρρος, προτρέπω, παρηγορώ, συμβουλεύω, ανακουφίζω, υποστηρίζω» (Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002: 41). Το παραμύθι αποτελεί μία φανταστική διήγηση με ακαθόριστη χρονολογική αναφορά με τη χρήση τυπικών φράσεων, όπως για παράδειγμα της φράσης “Μια φορά κι έναν καιρό” ή και άλλων (Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002). «Ο χρόνος, επομένως, του παραμυθιού δεν διέπεται από τη λογική του πραγματικού χρόνου... η έννοια του χρόνου εξαλείφεται» (Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002: 110).

Αξίζει να σημειωθεί πως, η ελληνική αρχαιότητα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην πορεία και τη δομή του λαϊκού παραμυθιού, από τον Όμηρο, τον Πλάτωνα και τους νεότερους συγγραφείς της εποχής. Οι αρχαιοελληνικές μυθικές διηγήσεις, συνδέθηκαν με το σύγχρονο ελληνικό παραμύθι μέσω της λαϊκής προφορικής παράδοσης. Οι αρχαιοελληνικές επιδράσεις στο νεοελληνικό παραμύθι είναι αναγνωρίσιμες και εκφράζουν πιστά το χαρακτήρα ενός τόπου και την ταυτότητά του. Στα νεοελληνικά παραμύθια βρίσκουμε στοιχεία της αρχαιοελληνικής μυθολογίας (Αυδίκος, 1997) όπου αρχαιοελληνικοί δαίμονες, συνυπάρχουν με στοιχεία από την Ανατολή (Καλλέργης, 1995). Μερικά παραδείγματα είναι «οι Μοίρες και η Τύχη, οι Νεράιδες, οι Γοργόνες, οι Δράκοι (και) η Λάμια» (Καλλέργης, 1995: 33). Όλες οι παραπάνω αναφορές, διακρίνονται στις

νεοελληνικές αφηγήσεις με ποικίλους τρόπους και διαφορετικές παρερμηνεύσεις ανά τους αιώνες. Στα παραμύθια δηλαδή, μεταφράζεται ο χαρακτήρας των συμμετεχόντων σε πράξη αποτελέσματος. Παρουσιάζονται δηλαδή σε αυτά, οι πράξεις και η διαδικασία για να επιτευχθεί κάτι, να λυθεί ένα μυστήριο, να αποδοθεί δικαιοσύνη, να λυτρωθεί κάποιος, να ξανασμίξουν άλλοι, να ζήσουν όλοι καλά και εμείς καλύτερα. Έτσι, ο μεροληπτικός κόσμος, αναπαρίσταται με έναν εικαστικό τρόπο (Καλλέργης, 1995· Αυδίκος, 1997).

O Thompson (1947) παρουσιάζει πως το παραμύθι περιέχει μία ακαθόριστου μήκους εισαγωγή το οποίο έχει επεισόδια και ακολουθίες νημάτων. Κινείται σε έναν ουτοπικό και με τάση αντιγραφής κόσμο χωρίς να έχει ειδική μορφή και συγκεκριμένη συσχέτιση σε κάποιο αληθινό πρόσωπο. Διακρίνεται σε λαϊκό και σε έντεχνο ή σύγχρονο Νικολακοπούλου και Ζαφειροπούλου 2007). Το λαϊκό παραμύθι είναι άγνωστης προέλευσης και ξεχωρίζει για την ελευθερία του λόγου του με την εύκολη παραλλαγή του. Συνδυάζει την ομαδικότητα και συλλογικότητα συγγραφής του και επανεπεξεργασίας του σε ακαθόριστο χρόνο. Με βάση τους Kurkjian, Livingston, & Young (2006) οι σύγχρονες φαντασιώσεις ονομάζονται αρκετές φορές και ως λαϊκά λογοτεχνικά παραμύθια επειδή μπορεί να περιέχουν ζώα που μιλάνε, ιδιόρρυθμους χαρακτήρες, ασυνήθιστους κόσμους και μαγικά μοτίβα. Στα παραμύθια η ιστορία τους εκτυλίσσεται με τη δράση. Δεν γίνεται λεπτομερής περιγραφή των γεγονότων αλλά το επίκεντρο του παραμυθιού είναι η περιπέτεια και το αποτέλεσμα με τη λιτή χρήση λέξεων για τους αναγνώστες-ακροατές (Αυδίκος, 1997· Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002). Παράλληλα, το σύγχρονο παραμύθι ή αλλιώς έντεχνο, δημιουργείται από γνωστούς παραμυθάδες-συγγραφείς οι οποίοι αναφέρονται έμμεσα ή άμεσα σε προσωπικά θέματα και προτιμήσεις τους. Κύριο χαρακτηριστικό των σύγχρονων παραμυθιών είναι ο ρεαλισμός, η τάση απομυθοποίησης και ελαχιστοποίησης του υπερφυσικού στοιχείου (Νικολακοπούλου και Ζαφειροπούλου 2007).

Τα κλασικά παραμύθια αναφέρονται ως κλασικά επειδή το κύριο θέμα τους είναι η καθημερινή ζωή, η συνεχής προσπάθεια να γνωρίσουμε το μέλλον, να καθορίσουμε τη μοίρα και να ερευνήσουμε τα ερωτήματα της ζωής (Γαβριηλίδου, 2012).

Με βάση τον Μαλαφάντη (2011, 2015) τρία είναι τα βασικά γνωρίσματα δόμησης της αφήγησης του παραμυθιού, η αρχή, η μέση και το τέλος του. Το περιεχόμενο του μπορεί να προκύπτει είτε από τη λαϊκή παράδοση και την λογοτεχνία είτε από τη παιδική λογοτεχνία περιλαμβάνοντας μία μεγάλη θεματολογία.

Το παραμύθι στην καθημερινή γλωσσική επικοινωνία χρησιμοποιείται άλλοτε για να δηλώσουμε ότι κάτι είναι ψευδές [π.χ. αυτός μου λέει παραμύθια] και άλλοτε αντίθετα για να αναφέρουμε ότι κάτι είναι ονειρικό [π.χ. αυτό το μέρος είναι παραμυθένιο] (Μαλαφάντης, 2011· Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002).

Στα παραμύθια απουσιάζει η αληθοφάνεια, οι φυσικοί νόμοι δεν ισχύουν ενώ όταν ο άνθρωπος είναι ανίσχυρος συνήθως εμφανίζεται κάποιο υπερφυσικό ον να τον βοηθήσει, να τον σώσει ή να του δείξει τη λύση (Νικολακοπούλου & Ζαφειροπούλου, 2007). Ο χώρος όπως και ο χρόνος που εκτυλίσσεται η δράση του παραμυθιού είναι μακρινός και απροσδιόριστος (Thompson, 1947· Χατζητάκη-Καψωμένου, 2002).

Η αναφορά της λέξης ‘παραμύθι’ συνεπάγεται και απεύθυνση σε ακροατές νηπιακής ή παιδικής ηλικίας, νύξη σε νεράιδες και δράκους, καλές και κακές μάγισσες και ουτοπικούς κόσμους. Για τις ‘ιστορίες’, κυριαρχεί η άποψη ότι προκύπτουν από την πραγματικότητα την οποία και αναπαράγουν όταν απευθύνονται σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες (Ετμεκτσόγλου, 2002). Τα παραμύθια είναι ένας τρόπος ώστε να μελετηθεί πώς αντιλαμβανόταν η κοινωνία της κάθε εποχής τον κόσμο και τα ιστορικά, χρονολογικά και κοινωνικά της γεγονότα. Μέσω του παραμυθιού με την αφήγηση γεγονότων φανερώνονται τα χαρακτηριστικά της κάθε εποχής και κοινωνίας (Μαλαφάντης, 2011· Αυδίκος, 1997· Thompson 1947).

1.2. Το Μουσικό Παραμύθι και τα χαρακτηριστικά του

Το μουσικό παραμύθι είναι ένα παραμύθι ή μία ιστορία η οποία έχει επενδυθεί μουσικά με τη χρήση διαφόρων μουσικών μέσων, όπως για παράδειγμα με τη φωνή, με ήχους του σώματος, με μουσικά όργανα τάξης, αυτοσχέδια μουσικά όργανα, με ηλεκτρονικά μηχανήματα, με τη χρήση ηχοτοπίων και ηχοεικόνων και φυσικά με το τραγούδι (Αγγελίδου & Διονυσίου, 2008· Σέργη, 2003· Διονυσίου 2009). «Η ιστορία προσφέρει κυρίως το πλαίσιο δράσης, ενώ η μουσική προσδιορίζει και μεγεθύνει το συναίσθημα και ενεργοποιεί στον δέκτη πολλαπλά κανάλια πρόσληψης της εμπειρίας» (Ετμεκτσόγλου, 2002, 228).

Με βάση τις Αγγελίδου & Διονυσίου (2008, 447) «Δεν πρόκειται για μουσική υπόκρουση, ούτε για προσθήκη έτοιμης μουσικής στο κείμενο που χρησιμοποιείται κάθε φορά. Αντιθέτως, πρόκειται για μια πιο ενεργητική και δημιουργική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία κάνουμε μουσική για να εκφραστούμε, να δημιουργήσουμε, να αποδώσουμε

μουσικά μέρη της ιστορίας». «Μια ιστορία μπορεί να γίνει σημαντικότερο διδακτικό εργαλείο, ιδιαίτερα όταν επενδύεται με μουσική» (Ετμεκτσόγλου, 2002: 228). Ένα μουσικό παραμύθι είναι ένα μουσικό έργο που η μουσική του γλώσσα είναι αναγκαίο να είναι ισχυρή και ξεκάθαρη ώστε να το αντιπροσωπεύει και να το αναδεικνύει. Στο μουσικό παραμύθι γίνεται μια προσπάθεια δημιουργίας κύκλου εικόνων που συμπληρώνουν ή και επεκτείνουν το κείμενο μουσικά ή ηχητικά ώστε τελικά η φαντασία του ακροατή να είναι το μόνο όριο στην κατανόηση και την απόλαυση της ιστορίας του παραμυθιού. Η δημιουργία μουσικής για ένα μουσικό παραμύθι πρέπει να είναι πρωτότυπη, να εναρμονίζεται με τους χαρακτήρες, τα συναισθήματα και τις σκηνές που αναπαρίστανται (Αγγελίδου & Διονυσίου, 2008).

Το μουσικό παραμύθι είναι ένα μέσο που μπορεί να κατευθύνει τα παιδιά σε νέα εκφραστικά περάσματα και μέσα. «Κοινό σημείο αναφοράς μουσικής και παραμυθιού αποτελεί το γεγονός ότι και οι δύο αυτές τέχνες υπάρχουν κι εξελίσσονται μέσα στο εκάστοτε κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο. Είναι προϊόντα κοινωνικών διεργασιών και αλληλεπιδρούν με το ευρύτερο πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν» (Μπαρούτα, 2019: 275).

2. Το Μουσικό Παραμύθι ως παιδαγωγικό εργαλείο

2.1. Οι προκλήσεις του Μουσικού Παραμυθιού στην Εκπαίδευση ως εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας και διδακτικό μέσο

Μια από τις βασικές ανάγκες του μαθήματος μουσικής στο σχολείο είναι να διδάσκεται με βιωματικό και ευχάριστο τρόπο με στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών. Με το τραγούδι, την χρήση κατασκευή και εκτέλεση μουσικών οργάνων, τη δημιουργική ακρόαση, τον αυτοσχεδιασμό, τη σύνθεση μουσικής, το θέατρο, το θεατρικό παιχνίδι, τη δραματοποίηση, το χορό, τις ηχο-εικόνες και τις ηχο-ιστορίες, τα μουσικά παιχνίδια και τα μουσικά παραμύθια (Διονυσίου, 2009). «Κάθε δημιουργική πράξη είναι μια ατομική έκφραση, ένα αποτύπωμα του εαυτού μας» (Κοκκίδου, 2015: 346). Η χρήση του μουσικού παραμυθιού πέρα από τους γνωσιολογικούς, συναισθηματικούς και ψυχολογικούς στόχους που μπορεί να ολοκληρώσει, δύναται να θέσει στόχους ειδικά για τη μουσική αγωγή και καλλιέργεια των μαθητών. Η επίδραση του παραμυθιού ιδιαίτερα στην συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών είναι επιβεβαιωμένη κατά την χρήση του στην εκπαιδευτική διαδικασία (Μαλαφάντης, 2011· Σέργη, 2003· Αναγνωστόπουλος 1997· Τσαμπούρη, Μυτιληναίου, Γκιαούρης & Ευγενειάδης, 2015· Ντούλια, 2010).

Το παραμύθι ως διδακτικό μέσο έρχεται για πρώτη φορά σε επαφή με το παιδί ως εναλλακτικός τρόπος διδασκαλίας και εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο. Αναπτύσσει τη γλώσσα και την εφευρετικότητα των νηπίων συντελώντας στην κοινωνικοποίησή τους (Τσιλιμένη, 1996). Το παραμύθι παρέχει ιδανικές δυνατότητες εξερεύνησης μέσα σε ένα πλαίσιο παιχνιδιού και ψυχαγωγίας (Μαλαφάντη & Μούλα, 2015).

Οι βασικές δραστηριότητες στις οποίες στηρίζεται η μουσική αγωγή είναι το τραγούδι, η μουσική δημιουργία (αυτοσχεδιασμός και σύνθεση), η κίνηση, η εκτέλεση οργάνων, η ακρόαση, η γραφή και η ανάγνωση (Σέργη, 2003) όπου όλα αυτά μαζί, σε συνδυασμό ή ξεχωριστά, μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργική εργασία και την δημιουργία ενός μουσικού παραμυθιού στην τάξη. Τα παραμύθια μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέσα στην τάξη τόσο για να ψυχαγωγήσουν τα παιδιά όσο και για να τα διδάξουν και να τα διαπαιδαγωγήσουν. Ο παιδαγωγικός τους ρόλος γίνεται πιο αποτελεσματικός όταν οι μαθητές από την απλή ακρόαση των έργων περάσουν στη βιωματική τους προσέγγιση με κάθε μορφή έκφρασης (Αγγελίδου & Διονυσίου, 2008).

Όταν τα παιδιά δημιουργούν παραμύθια, ψυχαγωγούνται (Αυδίκος, 1997). Κατασκευάζουν ιστορίες με χαρακτήρες οι οποίοι, πιθανώς τα αντιπροσωπεύουν και εκφράζουν τις δικές τους ηθικές αξίες και πεποιθήσεις. Όταν προβάλλεται η ιστορία που δημιούργησε κάποιος μαθητής, είτε στην τάξη, είτε σε κάποια παράσταση με παρουσία κοινού, δημιουργείται στον μαθητή το αίσθημα της ευχαρίστησης και της αποδοχής από τους συνομηλίκους του (Tompkins, 1982). Η συγγραφή παραμυθιών καλλιεργεί τη φαντασία των παιδιών, ενισχύει το αίσθημα ικανοποίησης και ενδυναμώνει την ικανότητά τους για αυτονομία και καλλιτεχνική έκφραση. Παράλληλα, το μυαλό τους διεγείρεται και καλλιεργείται η προσωπικότητα, η μνήμη και η προσοχή του κάθε παιδιού (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015· Ντούλια, 2010). Η δημιουργία παραμυθιών έχει σαν αποτέλεσμα να βιώνει ο μαθητής την ζωή του σαν να είναι ένα κατασκεύασμα της φαντασίας του. Δηλαδή, ζει τη ζωή του σαν αν είναι μία φανταστική ιστορία όπου ο ίδιος είναι ο πρωταγωνιστής και επιλέγει τις κινήσεις και τις πράξεις του οι οποίες είναι κατάλληλες για αυτόν (Tompkins, 1982· Μιχαλοπούλου, 1997· Μπαρούτα, 2019). Μέσω των παραμυθιών γνωρίζουν την ιστορία άλλων ατόμων και μέσα από την παρουσίαση των γεγονότων της ζωής αυτών των χαρακτήρων του παραμυθιού ενισχύονται οι εμπειρίες τους (Μαλαφάντη & Μούλα, 2015).

Η φαντασία έχει τη δυνατότητα να μας κάνει να αντιλαμβανόμαστε την πραγματικότητα με ένα πιο έμμεσο τρόπο. Η φαντασίωση μπορεί να μας βοηθήσει να κάνουμε υποθέσεις και να θέσουμε ερωτήματα όπως «τι θα γινόταν αν» ώστε να κατανοήσουμε τις διάφορες καταστάσεις και συμπεριφορές. «Η φανταστική φύση των χαρακτήρων και του σκηνικού παρέχει στους αναγνώστες τη συναισθηματική απόσταση, που τους δίνει χώρο να εξετάσουν ευαίσθητες και σημαντικές ιδέες με πιο αντικειμενικό τρόπο» (Kurkjian, Livingston, & Young, 2006: 492).

Τι γίνεται όμως όταν οι μαθητές δεν ανταποκρίνονται στο μάθημα της μουσικής; «Τους λείπει... αυτό που χαρίζει απλόχερα το παραμύθι: η πλοκή, η δράση, ένα σενάριο, ο παιγνιώδης χαρακτήρας με τη χρησιμοποίηση εμψυχωτικών δραστηριοτήτων, ώστε να εξασφαλίζεται η καθολική συμμετοχή τους» (Ντούλια, 2010: 2). Χωρίς τη χρήση του παραμυθιού πιθανόν οι μαθητές λόγω της δομής του μαθήματος, να μην ενδιαφέρονται και να μην εξάπτεται η φαντασία τους και η επιθυμία τους για συμμετοχή (Ντούλια, 2010).

Μέσω της συγγραφής ιστοριών τα παιδιά μελετούν τις λειτουργίες της δημιουργικής γραφής, εξερευνούν τη σκέψη τους, αναγνωρίζουν τα θέλω τους, μαθαίνουν να διαβάζουν και να γράφουν, ταξινομούν τις εφήμερες σκέψεις τους, μοιράζονται τις εμπειρίες τους,

αλλά και συνειδητοποιούν ότι, οι ιστορίες που έχουν γράψει παραμένουν αμετάβλητες και μπορούν να τις επεξεργασθούν εκ νέου στο μέλλον, όποτε το θελήσουν. Όχι μόνο βρίσκουν λύσεις στα διλήμματα της ιστορίας που έχουν να απαντήσουν οι ήρωές τους, αλλά τελικά αντιμετωπίζουν και τις δικές τους ανησυχίες (Tompkins, 1982· Μιχαλοπούλου, 1997). «Τα παιδιά ως την ηλικία των 12 ετών, πιστεύουν στη μαγεία των παραμυθιών. Αποτελούν την πρώτη τους, ανώδυνη, επαφή με τον έξω κόσμο και συμβάλλουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους» (Νικολακοπούλου & Ζαφειροπούλου, 2007: 103). Από τη βρεφική κιόλας ηλικία η χρήση των παραμυθιών, από τους γονείς, αποτελεί βασική εκπαιδευτική λειτουργία διότι βοηθά τα άτομα να γνωρίσουν την κουλτούρα και να γίνουν μέρος αυτής. Το παραμύθι είναι η πρώτη επαφή τους με τη Λογοτεχνία (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015).

Η Μιχαλοπούλου αναλύει πως (1997: 18) «στο παιδί αρέσει πολύ να διερευνά τον φυσικό κόσμο, να παρατηρεί γύρω του και να ψάχνει ερμηνείες στα ευρήματα και τα ερεθίσματα που δέχεται από το περιβάλλον». Αυτός είναι ένας από τους λόγους που τα παραμύθια αξιοποιούνται με επιτυχία ως εργαλεία επικοινωνίας, αλλά και ψυχοθεραπείας, διότι μεταδίδουν μηνύματα, δίδουν προτάσεις και υποδείξεις, οι οποίες αν χρησιμοποιηθούν με διαφορετικό τρόπο, πιθανόν να είναι δυσνόητες για τα παιδιά (Νικολακοπούλου & Ζαφειροπούλου, 2007). Μέσα από τα παραμύθια τα παιδιά διδάσκονται να διαχειρίζονται καταστάσεις και προβλήματα που συναντούν στην πραγματική τους ζωή, φιλτράρουν τα δεδομένα που λαμβάνουν και κατανοούν καλύτερα τον κόσμο (Μπαρούτα, 2019· Μαλαφάντης & Μούλα, 2015). Τα παραμύθια δίνουν στα παιδιά μηνύματα ελπίδας για τη ζωή και για τα γεγονότα που τη διακατέχουν με τη παράθεση ενός χαρούμενου τέλους. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά λαμβάνουν μηνύματα ψυχικής δύναμης ώστε στην πορεία της ζωής τους να μπορέσουν να αναγνωρίσουν κάποιες ανησυχίες τους και να επεξεργαστούν κάποιες σκέψεις τους ώστε να τις υλοποιήσουν (Μιχαλοπούλου, 1997). Αναμφίβολα, «τα παραμύθια προσφέρουν εύφορο έδαφος για προβληματισμό γύρω από σημαντικά και δύσκολα ζητήματα που αφορούν τις ανθρώπινες σχέσεις» (Μπαρούτα, 2019: 275).

Η δημιουργικότητα των μαθητών διδάσκεται και χτίζεται με σωστές συνθήκες μάθησης, μέσα και υλικά. Το παραμύθι είναι το πιο κατάλληλο μέσο για να αναπτυχθεί η δημιουργικότητα των παιδιών και να ενισχυθεί η συνεκτικότητα, η περιέργεια και η ελευθερία έκφρασης τους (Τσαμπούρη κ.ά., 2015· Κοκκίδου, 2015). Τα παιδιά σύμφωνα με την Σέρρη (2003: 115) «για να εκδηλωθούν θα πρέπει να ενθαρρυνθούν μέσα από τις ευκαιρίες για προσωπική έκφραση». Ο σεβασμός ανάμεσα στα μέλη της σχολικής

κοινότητας και οι δυνατότητες για ενέργειες και ατομική έκφραση συγκροτούν την αφετηρία για τη διεύρυνση της δημιουργικότητας (Κοκκίδου, 2015). «Ο δάσκαλος χρειάζεται να δημιουργήσει κατάλληλες προϋποθέσεις για την ενδυνάμωση της έμφυτης δημιουργικότητας κάθε παιδιού» (Διονυσίου, 2008: 58). «Αν οι μαθητές νιώθουν ασφάλεια και ελευθερία, θα κάνουν βήματα για την ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους» (Κοκκίδου, 2015: 351). Τα παιδιά για να είναι ικανά να δημιουργήσουν πρέπει να υπάρχει στήριξη, εξάσκηση και ενίσχυση. Στόχος είναι η δημιουργικότητα να καλλιεργείται παντού και πάντοτε (Κοκκίδου, 2015· Κουτσοπίδου, 2008) ακόμα και σε τομείς παραδοσιακά «λιγότερο δημιουργικούς», όπως δραστηριότητες και μαθήματα ανάλυσης, εκτέλεσης, ιστορίας μουσικής, υπαγόρευσης μουσικού κειμένου κλπ. (Διονυσίου, 2008: 60). Καταλήγουμε λοιπόν πως η δημιουργικότητα συνδέεται έντονα με τις δεξιότητες αφήγησης, ανάγνωσης και γραφής του ατόμου (Μαλαφάντης, 2015).

Σύμφωνα με την Κοκκίδου (2015: 348):

Η δημιουργικότητα συνδέεται με την αποκλίνουσα σκέψη, με τη γένεση ιδεών, με την πρωτοτυπία και με τις ικανότητες των μαθητών για έκφραση, για επινοητικότητα, για οργάνωση των σκέψεων και των συναισθημάτων τους, για κριτικές εκτιμήσεις και για λύσεις πέρα από τους περιορισμούς που θέτει ένα καθορισμένο πλαίσιο μάθησης.

Τα παραμύθια προσφέρουν απέραντες παραστατικές δυνατότητες τις οποίες δύναται οι εκπαιδευτικοί να κάνουν χρήση σε παιχνίδια ρόλων, εικαστικές αναπαραστάσεις, μουσικά παραμύθια και παραστάσεις παραμυθιών (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015).

Η χρήση του παραμυθιού, όπως και του μουσικού παραμυθιού, γίνεται από τη μικρή κιόλας ηλικία των παιδιών. Στο νηπιαγωγείο η χρήση της αφήγησης ιστοριών αποτελεί μία από τις πιο συχνές δραστηριότητες. Η νηπιαγωγός-αφηγήτρια πολλές φορές για να ανταπεξέλθει στα υπάρχοντα δεδομένα προσαρμόζει αναλόγως κάθε φορά το κάθε παραμύθι γεγονός που προκαλεί κάποιες επιπλοκές. «Η διασκευή μιας παλιάς ιστορίας, με απαλείψεις σκηνών και προσώπων, με απλοποιήσεις ή με προσθήκες νέων στοιχείων δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση, απαιτεί προσοχή, ευαισθησία και ταλέντο» (Γιαννικοπούλου, 1999: 23). Πολλές φορές γίνονται λάθη τα οποία αλλοιώνουν το κύριο νόημα της κάθε ιστορίας και οδηγούν στην απλοποίησή της. Λίγοι είναι οι εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν τα παραμύθια στην εκπαίδευση, όμως σήμερα η χρήση τους είναι στο αποκορύφωμα σε

σύγκριση με άλλες δεκαετίες εμπλουτίζοντας τις διδακτικές τους πρακτικές (Γιαννικοπούλου, 1999· Τσαμπούρη κ.ά., 2015).

Μέσω της συμβολής του μουσικού παραμυθιού βελτιώνεται ο προσωπικός και αφηγηματικός λόγος, η συνεργασία όπως και ο διάλογος μεταξύ των μαθητών (Τσαμπούρη κ.ά., 2015). Η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών για τη δημιουργία παραμυθιού, τους βοηθάει στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης. Εξοικειώνονται με διάφορες μορφές τέχνης και αναπτύσσεται η κριτική τους σκέψη (Ντούλια, 2010).

Η καθοδηγήσεις της διδάσκουσας χρειάζεται να είναι μελετημένες και οργανωμένες για την ομαλή επίτευξη δημιουργικών δραστηριοτήτων. Για την δημιουργία ενός οικείου κλίματος και ενός προσιτού χώρου της τάξης στα παιδιά τα θρανία μπορούν να μετατοπιστούν και να τοποθετηθούν κυκλικά στην αίθουσα ώστε η αυστηρή διάταξη των θέσεων των θρανίων να μετασχηματιστεί και να έχει μία πιο ομαδική μορφή (Μερακλής, 1999· Κοκκίδου, 2015).

Πρωταρχικός σκοπός της εκπαίδευσης σύμφωνα και με το επίσημο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας, αποτελεί και «η ολόπλευρη αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοπνευματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά» σύμφωνα με τον Ν.1566/85, άρθρο 1, παρ.1, ΦΕΚ 303/Β και ΦΕΚ 304/Β, 13-3-2003. Συμπερασματικά, καταλήγουμε με την αναφορά της Ανδρουτσοπούλου-Πέτροβιτς, (1986: 218) πως «τα παιδιά έχουν τεράστιες ανάγκες. Μπορεί να υπάρχουν ολέθρια κενά στη μόρφωσή τους, στο περιβάλλον τους στην ανατροφή τους. Δεν ζουν όλα τα παιδιά μέσα σ' ένα ευτυχισμένο, καλά οργανωμένο σπιτικό ή μία οικογένεια». Με το διάβασμα βιβλίων κάθε παιδί θα βοηθήσει να συμπληρώσει αυτό το χάσμα το οποίο θα το γεμίσει και θα τον αναδιαμορφώσει σαν άνθρωπο.

2.2. Η δημιουργία του παραμυθιού στην τάξη (στόχοι, μέσα και αποτελέσματα)

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα δοθούν μερικές ιδέες και οπτικές για το πως θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα μουσικό παραμύθι ή ένα παραμύθι να επενδυθεί μουσικά. Τα μουσικά παραμύθια διαθέτουν ανεξάντλητες παραστατικές προοπτικές τις οποίες μπορούν οι εκπαιδευτικοί να αξιοποιήσουν με παιχνίδια ρόλων και παραστάσεις (Μαλαφάντης, 2011).

Τα παιδιά μπορούν να αφηγηθούν το μουσικό παραμύθι, να το διαμορφώσουν, να ανατρέψουν την εξέλιξη του, να κατασκευάσουν σκηνικά απαραίτητα για την παρουσίαση του μουσικού παραμυθιού και να κάνουν θεατρικό παιχνίδι συντελώντας στην μουσική τους έκφραση (Τσαμπούρη κ.ά., 2015). Οι μαθητές μπορούν να χωριστούν σε ομάδες για την καλύτερη οργάνωση της διδακτικής ώρας αλλά και του χώρου της τάξης. Την ομάδα που θα δημιουργεί ηχοτοπία, την ομάδα που θα παίζει μουσικά όργανα (ή κρουστά σώματος) και την ομάδα που θα τραγουδάει-αφηγείται. Με τη χρήση της ομαδοσυνεργατικής μάθησης, μία εναλλακτική μέθοδος διδασκαλίας που βασίζεται στη διαδικασία της ομαδικής μάθησης, κατά την οποία πραγματοποιούνται σημαντικές μαθησιακές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μαθητών, οι μαθητές με πνεύμα ομαδικότητας και κοινούς στόχους θα φέρουν εις πέρας τη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού όπου σκοπός της μεθόδου είναι να δοθεί έμφαση στην αυτοβούληση και την ελεύθερη έκφραση των σκέψεων των μαθητών (Τσαμπούρη κ.ά., 2015). Ευέλικτη χρειάζεται να είναι η δόμηση και η οργάνωση της διδασκαλίας ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν ενδιαφέρον, όρεξη και συμμετοχή για να δημιουργήσουν και να κατανοήσουν (Ντούλια, 2010).

Υπάρχει ένα λεπτό σημείο το οποίο ο εκπαιδευτικός πρέπει να εξετάσει προσεχτικά πριν την έναρξη δημιουργίας του μουσικού παραμυθιού. Ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιάσει στα παιδιά την ιδέα να φτιάξουν ένα μουσικό παραμύθι είναι από τους πιο σημαντικούς. Για ποιον θα το δημιουργήσουν; Πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στο λεξιλόγιο του; Σε τι ηλικιακή ομάδα απευθύνεται και με ποια μέσα θα παρουσιαστεί;

Αν στους δημιουργούς μαθητές δοθεί μία «παραγγελία», ότι πρέπει να συγγραφεί η ιστορία αυτή με έναν συγκεκριμένο τρόπο και πως το θέμα του θα είναι δοσμένο από πριν χωρίς τη δική τους πρωτοβουλία και σκέψη, το πιο πιθανό είναι να χαθεί το ενδιαφέρον τους. «Μην αρχίσετε...με την σκέψη πώς για τα παιδιά κάνει οτιδήποτε», «δεν είναι κάτι που μπαίνει σε πρόγραμμα, που παράγεται σαν προϊόν βιομηχανίας... Τα παιδιά έχουν τεράστιες ανάγκες». (Ανδρουτσοπούλου-Πέτροβιτς, 1986: 218).

Μερικοί τρόποι που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να αξιοποιηθεί το μουσικό παραμύθι στην τάξη αναλύονται παρακάτω. Αρχικά, οι φράσεις που έχει ένα παραμύθι μπορούν να αναλυθούν δομικά και μουσικά. Με τη χρήση της ρυθμικής απαγγελίας να αντιληφθούν τον ρυθμό και τον παλμό που έχει η κάθε φράση και έπειτα να προχωρήσουν στη μελοποίηση αυτής με απλή μορφή και δομή. Στη συνέχεια, μία επιπλέον ιδέα είναι να δοθούν μουσικά όργανα τάξης που θα συνοδεύουν είτε μελωδικά είτε ρυθμικά αυτή τη

φράση. Παράλληλα, οι μιμητικές κινήσεις, οι χορογραφίες και γενικά η κίνηση είναι μέσα τα οποία, με την παράλληλη χρήση τους, μπορούν να παρουσιάσουν ένα μουσικό παραμύθι με διαφορετικό τρόπο. Η αφήγησή του από την δασκάλα δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να κινηθούν στον χώρο της τάξης, να τον επεξεργαστούν και να τον αξιοποιήσουν κατάλληλα για την υλοποίηση του παραμυθιού. Μουσικά όργανα μπορούν να συνοδεύουν την αφήγηση, να δραματοποιούν την εικόνα και η φαντασία των παιδιών να ενεργοποιείται μέσω του πειραματισμού των μαθητών με τα όργανα, ώστε να πετύχουν τους ιδανικούς ήχους που θα ταιριάζουν στην κίνηση της φράσης και του θέματος του παραμυθιού. Το παραμύθι μπορεί να μας οδηγήσει να διδάξουμε ένα τραγούδι ή και αντίστροφα αφού η σχέση τους είναι άμεση (Σέργη, 2003). Ο δάσκαλος μπορεί να χρησιμοποιήσει μιμητικές κινήσεις και κινήσεις των χεριών ώστε να βοηθήσει τα παιδιά να μάθουν και να κατανοήσουν πιο γρήγορα τα τραγούδια τα οποία θα τους κερδίσουν την προσοχή (Ringgenberg, 2003). Το μουσικό παραμύθι συνδυάζει ποικίλους τρόπους ώστε να δημιουργηθούν δραστηριότητες οι οποίες θα πετύχουν τη σωστή μουσική αγωγή έχοντας στο κέντρο το παιδί, τα ενδιαφέροντα και τις εμπειρίες του (Σέργη, 2003).

Ο εκπαιδευτικός-συντονιστής χρειάζεται να γνωρίζει ποια εργαλεία χρειάζεται να αξιοποιήσει στη διδασκαλία ώστε να κατευθύνει τους μαθητές στο πώς να συνθέσουν ένα παραμύθι. «Πλοκή, χαρακτήρες, σκηνικό, θέμα, ύφος παραμυθιού» είναι μερικά από τα στοιχεία που μπορεί ο εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει (Ντούλια, 2010: 5). «Θεωρούμε ότι η μουσική επένδυση προσφέρει ιδανικές συνθήκες για ομαδική εργασία στην τάξη, όπου τα παιδιά μαθαίνουν να εργάζονται σε ομάδες, αξιοποιεί καθένα τα ταλέντα και τις δεξιότητές του, δοκιμάζουν, προτείνουν, ακούν, συζητούν για τη μουσική έτσι ώστε να προκύπτει συλλογικά μια μουσική δημιουργία» (Αγγελίδου & Διονυσίου, 2008: 474). Οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν πως για να μπορέσουν να έχουν ένα δημιουργικό αποτέλεσμα σε αυτό που θέλουν να κάνουν, χρειάζεται κόπος, διαρκής προσπάθεια και συχνή ενασχόληση (Κοκκίδου, 2015· Μερακλής, 1999). Αν οι μαθητές δεν ταυτιστούν και δεν εμπλακούν συναισθηματικά με το μουσικό παραμύθι και το θέμα του, δύσκολα θα παρακινηθούν ώστε να ασχοληθούν περισσότερο με τη γραπτή έκφραση (Ντρουλία, 2010).

Για τη δημιουργία του παραμυθιού στην τάξη δύναται οι μαθητές να χωριστούν σε ομάδες είτε ατομικά, είτε σε μικρές, είτε σε μεγάλες ομάδες. Μπορούν να κάνουν χρήση διαφόρων τρόπων εμπλουτισμού του μουσικού παραμυθιού όπως για παράδειγμα, χρήση ηχοτοπίων που θα δημιουργήσουν με αυτοσχέδια μουσικά όργανα ή με όργανα τάξης είτε αυτοσχεδιάζοντας, είτε έχοντας μία οργανωμένη μουσική σύνθεση. Επιπλέον, με το να

παίζουν οι ίδιοι οι μαθητές τη μουσική από τα τραγούδια του μουσικού παραμυθιού με τη χρήση ποικίλων μουσικών οργάνων. Παράλληλα, η χρήση της φωνής θα μπορούσε να αποτελέσει το μοναδικό μέσο εμπλουτισμού του μουσικού παραμυθιού. Είναι στην κρίση του κάθε εκπαιδευτικού-συντονιστή πως θα επιλέξει να εμπλουτιστεί το μουσικό παραμύθι σε συνεννόηση με τους μαθητές της τάξης.

Καταλήγοντας, η δημιουργική δραστηριότητα, η κατασκευή ηχοεικόνων, ηχοϊστοριών και η επένδυση ενός παραμυθιού με ήχους, συμβάλλουν στην αύξηση της δημιουργικότητας των παιδιών, τα οποία μέσω του αυτοσχεδιασμού, της εκτέλεσης και της μουσικής σύνθεσης θα προχωρήσουν στην σύνθεση του μουσικού παραμυθιού.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

3. Μεθοδολογία

Κύριο θέμα της συγκεκριμένης ποιοτικής έρευνας είναι η δημιουργία και η αφήγηση ενός μουσικού παραμυθιού στο μάθημα της μουσικής από μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, η διερεύνηση της εμπειρίας των μαθητών της ΣΤ΄ Δημοτικού του 9^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας και η αποτύπωση αυτής της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη χρήση συμμετοχικής παρατήρησης.

Ερευνητικά ερωτήματα

1. Ποια ήταν η αναδυόμενη διαδικασία κατά την ομαδική συγγραφή παραμυθιού στην τάξη, με βάση δοσμένα τραγούδια;
2. Πώς συνεργάστηκαν τα παιδιά στην τάξη κατά τη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού;
3. Η αντίστροφη διαδικασία δημιουργίας του παραμυθιού ήταν περιοριστική ή βοήθησε τους μαθητές στην ανάπτυξη του μουσικού έργου; (Στενεύει τις επιλογές ως προς την ανάπτυξη της αφηγηματικής γραμμής;)

3.1. Ρόλος Ερευνήτριας

Ο ρόλος της ερευνήτριας στη συγκεκριμένη έρευνα έχει ποικίλες πλευρές. Αρχικά, είναι υπεύθυνη για την επιλογή των τραγουδιών μέσα από μία ποικιλία δεκάδων ανέκδοτων τραγουδιών. Είναι η ενορχηστρώτρια και επιμελήτρια αυτών όπως και η συντονίστρια του προγράμματος προβών της μικρής ορχήστρας η οποία συνόδεψε τους μαθητές στην παράστασή τους. Ο ρόλος της στη σχολική τάξη ήταν ο συντονισμός και η διδασκαλία. Είχε άμεση επικοινωνία και προσωπική εμπλοκή με τους μαθητές και συμμετείχε ενεργά στις δραστηριότητες που εκτυλίσσονταν. Παράλληλα, εκτός σχολικής τάξης, ο ρόλος της είναι να παρατηρήσει, να παρουσιάσει, να ερμηνεύσει και να αναλύσει τα δεδομένα που συνέλεξε.

3.2. Δειγματοληπτική στρατηγική

Η στρατηγική δειγματοληψίας που χρησιμοποιήθηκε ήταν με τη χρήση βιντεοσκοπημένου και ηχογραφημένου υλικού από τα μαθήματα που διεξάχθηκαν, με φωτογραφίες που τραβήχτηκαν όπως και με το ημερολόγιο της ερευνήτριας (αναστοχαστικό ημερολόγιο) το οποίο περιέχει αναλυτικά την παρουσίαση των γεγονότων με αναφορές σε λεκτική επικοινωνία, μη λεκτική επικοινωνία, παρατηρήσεις και διακόσους κωδικούς (βλέπε Παράρτημα Εικόνα 32, σ. 87). Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε για τη βιντεοσκόπηση είναι μία κάμερα και για την ηχογράφηση ένα καταγραφικό ήχου. Η περιγραφική παρατήρηση έγινε σύμφωνα με τον Spradley, (1980,78).² Η ερευνήτρια κατέγραψε μεθοδολογικές σημειώσεις σχετικά με τον ρόλο της στο πλαίσιο, τις σχέσεις της με τους συμμετέχοντες, τις προσωπικές της εντυπώσεις και συναισθήματα καθώς και πρακτικά θέματα που προέκυψαν στο πεδίο (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

3.3. Συμμετέχοντες

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι η ερευνήτρια και οι είκοσι τρεις μαθητές ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας με δώδεκα κορίτσια και έντεκα αγόρια. Τα παιδιά της τάξης ήταν δραστήρια, επικοινωνιακά, πρόσχαρα, ομιλητικά και ευδιάθετα. Ο δάσκαλος της τάξης ήταν ήρεμος, προσαρμοστικός, ευγενικός και φιλικός. Ο μουσικός της τάξης ήταν ευχάριστος, φιλικός, με χιούμορ και συμπαθής. Ο δάσκαλος και ο μουσικός της τάξης απουσίαζαν από τα πρώτα τρία μαθήματα αλλά στη συνέχεια ο δάσκαλος της τάξης ήταν παρών και έπαιξε πιο ενεργό ρόλο καθώς οι περισσότερες ώρες από τα μαθήματά του για τη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού είχαν παραχωρηθεί.

3.4. Ανωνυμία και εμπιστευτικότητα

Δόθηκε άδεια από τους γονείς και κηδεμόνες για τη συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα με τη συμπλήρωση ενός «Εντύπου συναίνεσης για συμμετοχή σε ερευνητική εργασία», καθώς και για τη μαγνητοσκόπηση και ηχογράφηση των μαθημάτων της εκπαιδευτικής

² Α) Σκιαγράφηση του φυσικού περιβάλλοντος. Β) Άνθρωποι που εμπλέκονται και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Γ) δραστηριότητες. Δ) Υλικά αντικείμενα στον χώρο. Ε) Μεμονωμένες ενέργειες και συμπεριφορές ΣΤ) Γεγονότα, διαδράσεις και οι τρόποι αλληλεπίδρασης Ζ) Ο χρόνος που αφορά την ακολουθία των γεγονότων Η) Οι στόχοι, οι αξίες και τα συναισθήματα στο πεδίο Θ) Τα συναισθήματα που νιώθουμε και εκφράζουμε.

διαδικασίας. Η ανωνυμία των συμμετεχόντων μαθητών υλοποιήθηκε με τη χρήση ψευδωνύμων, προλαμβάνοντας με αυτό τον τρόπο την πιθανή ταυτοποίησή τους και την προστασία των προσωπικών δεδομένων τους.

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα αναφερθούμε στην αναλυτική παρουσίαση της διαδικασίας η οποία ολοκληρώθηκε μέσα σε ενάμιση μήνα κατά τον οποίο έλαβαν χώρα εννιά συναντήσεις και επτά μαθήματα που διήρκεσαν συνολικά δώδεκα διδακτικές ώρες.

4. Περιγραφή της διαδικασίας

Ανέκδοτα τραγούδια που χρησιμοποιήθηκαν (με σειρά χρήσης):

- Στου κουφού την πόρτα
- Το φουρφούρι
- Το μυρωδάτο τραγούδι

4.1. Η πρώτη επαφή

Αρχικά, η ερευνήτρια επισκέφθηκε δύο φορές τους μαθητές στο σχολείο, πριν ξεκινήσουν οι προγραμματισμένες εβδομαδιαίες τους συναντήσεις.

Στάδιο 1³: Ο δάσκαλος της τάξης και ο δάσκαλος μουσικής του σχολείου είχαν ενημερώσει νωρίτερα τα παιδιά για την διαδικασία που θα ακολουθηθεί το προσεχές διάστημα αλλά και για το ποιο θα είναι το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας.

Στην πρώτη της συνάντηση με τους μαθητές της τάξης η ερευνήτρια παρακολούθησε, ένα μάθημα μουσικής με τον δάσκαλο και ένα μάθημα γενικής παιδείας με τον δάσκαλο της τάξης. Η συγκεκριμένη παρακολούθηση διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην πρώτη γνωριμία των μαθητών με την ερευνήτρια διότι, οι μαθητές χωρίς βεβαιασμένες πράξεις, με ομαλότητα και στόχο την δημιουργία ενός οικείου σχολικού κλίματος, γνώρισαν ομαλά την διαδικασία που θα ακολουθηθεί και είχαν τον απαραίτητο χρόνο να αναρωτηθούν και σκεφτούν πιθανά σενάρια και ερωτήματα που θα τους δημιουργηθούν. Στην δεύτερη συνάντηση τους η ερευνήτρια είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει η ίδια στους μαθητές το θέμα της εργασίας τους για τα επόμενα μαθήματα.

Στάδιο 2: Αναλυτικότερα, τους γνωστοποιήθηκε η διαδικασία που θα ακολουθηθεί τους επόμενους μήνες, παρουσιάστηκαν οι πιθανές συνθήκες αλλά και ποιο θα είναι το αποτέλεσμα αυτής. **Στάδιο 3:** Αρχικά, έγιναν ερωτήσεις όπως το αν γνωρίζουν τι είναι τα παραμύθια, αν έχουν διαβάσει και αν διάβαζαν μικροί, αν έχουν ακούσει μουσικό παραμύθι αν ξέρουν τι είναι και πώς ήταν αυτό το μουσικό παραμύθι, δηλαδή, τι το διαφορετικό είχε από τα υπόλοιπα παραμύθια. Έπειτα από συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ μαθητών και διδάσκουσας, καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως όλοι οι μαθητές γνώριζαν και

³ Πρβλ. Ντούρου (2020) όπου η μέθοδος αναφοράς διαχωρίζεται σε στάδια

είχαν διαβάσει από μικροί κάποιο παραμύθι διαφορετικού είδους. Στο μυαλό τους κυριαρχούσε η σκέψη ότι τα παραμύθια αναφέρονται σε μικρές ηλικίες. **Στάδιο 4:** Όταν ερωτήθηκαν για το τι είναι ένα μουσικό παραμύθι απάντησαν μόνο 2-3 μαθητές και ανέφεραν πως έχουν διαβάσει μουσικά παραμύθια και πως αυτά συνήθως ήταν με «κάτι σαν κουμπάκια και τα πατούσες και ακουγόντουσαν τρομπέτες και άλλα όργανα»⁴ ή μία άλλη θεώρηση μίας μαθήτριας ήταν πως «στο Δημοτικό Θέατρο έπαιζαν ένα μουσικό παραμύθι που ήταν ένας αφηγητής και διάφοροι μουσικοί και τραγουδιστές που τραγουδούσαν στο ενδιάμεσο του παραμυθιού».⁵ «Κάπως έτσι, θα κάνουμε και εμείς». Είπε η ερευνήτρια στους μαθητές «δηλαδή, θα φτιάξουμε ένα μουσικό παραμύθι, το οποίο θα έχει και τραγούδι και αφήγηση. Θα έχουμε μία ιστορία την οποία θα φτιάξουμε εμείς, όλοι μαζί.»⁶ «Αλλά συνήθως, υπάρχουν παραμύθια και φτιάχνουμε μετά την μουσική. Τώρα όμως, θα κάνουμε το αντίθετο... Θα έχουμε τη μουσική και θα φτιάξουμε το παραμύθι... Και αυτό το μουσικό παραμύθι θα το δείξουμε και στις μικρότερες τάξεις... Μπορούμε να κάνουμε και κάποια παράσταση αν θέλουμε»⁷. **Στάδιο 5:** Στην πορεία της συζήτησης παρουσιάστηκε το θεωρητικό πλαίσιο του μουσικού παραμυθιού, δηλαδή πως τα μουσικά παραμύθια «έχουν μία εισαγωγή, έχουν ένα θέμα»⁸. **Στάδιο 6:** Ενημερώθηκαν για τη συνεργασία τους με μουσικούς του Τμήματος Μουσικών Σπουδών και πως στα τελευταία μαθήματα, κατά την ολοκλήρωση της εργασίας, οι μουσικοί με μουσικά όργανα (βιολί, πιάνο, κρουστά & κιθάρα) θα τους συνοδέψουν σε κάθε τραγούδι που θα τραγουδηθεί. **Στάδιο 7:** Τους γνωστοποιήθηκε από τον δάσκαλο της Τάξης γιατί είναι σημαντική η εργασία της ερευνήτριας και πως η συμμετοχή τους θα επηρεάσει το αποτέλεσμα αυτό. Ακολούθησε συζήτηση για την πιθανή δημιουργία ομάδων για την ομαλή συνεργασία στη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού με τις ιδέες όλων των μαθητών ώστε να δημιουργηθεί ένα όμορφο ομαδικό αποτέλεσμα.

Στάδιο 8: Ένα από τα βασικά δεδομένα που χρειαζόταν να γνωρίζουμε ήταν το μουσικό υπόβαθρο των μαθητών, τις μουσικές και γνωστικές τους δεξιότητες. Ελάχιστοι μαθητές έπαιζαν κάποιο μουσικό όργανο (συγκεκριμένα τέσσερις που έπαιζαν ντραμς, κιθάρα, πιάνο, βιολί) και γνώριζαν μουσική καθιστώντας πιο απαιτητική και ιδιαίτερη την πορεία των μαθημάτων. **Στάδιο 9:** Για αυτούς τους λόγους εξετάστηκε το μουσικό τους

⁴ Αναφορά στο 04:31-05:08 της ηχογράφησης.

⁵ Αναφορά στο 05:11-05:50 της ηχογράφησης.

⁶ Αναφορά στο 05:11-05:50 της ηχογράφησης.

⁷ Αναφορές στο 05:51-06:33 της ηχογράφησης.

⁸ Αναφορά στο 07:07-07:49 της ηχογράφησης.

πλαίσιο, έγιναν ερωτήσεις περί των μουσικών τους γνώσεων και αντιλήψεων όπως για παράδειγμα αν έχουν κάνει Body Percussion σε προηγούμενα μαθήματα μουσικής στο σχολείο, αν γνωρίζουν τι είναι οι παύσεις και πως μπορεί να αποδοθούν κάποιοι ήχοι της φύσης που ακούμε καθημερινά (βροχή, σταγόνες, αεράκι), με τη χρήση του Body Percussion. **Στάδιο 10:** Δοκιμάσαμε να κάνουμε μία μουσική άσκηση (εφαρμογή) με Body Percussion έτσι ώστε να εξεταστεί η συχνότητα ανταπόκρισης, ακρόασης, συγκέντρωσης και ορθής μίμησης των μαθητών. Τέλος, έγινε μία ρυθμική άσκηση όπου η ερευνήτρια αυτοσχεδίασε χτυπώντας παλαμάκια σε διάφορους ρυθμούς τετάρτων, σε μορφή ερώτησης-απάντησης με τους μαθητές, όπου οι μαθητές άκουγαν και συγκεντρωνόντουσαν στο ρυθμικό μοτίβο της ερευνήτριας και εκείνοι απαντούσαν αναλόγως με μεγάλο ποσοστό ανταπόκρισης και ενθουσιασμού.

Εικόνα 1. Καταγραφικό ήχου στην τάξη.

4.2. Το Πρώτο Μάθημα

4.2.1. Πρώτη Διδακτική ώρα

Το πρώτο μάθημα με την Έκτη τάξη κράτησε δύο διδακτικές ώρες. Ο δάσκαλος και ο μουσικός της τάξης έλειπαν από την αίθουσα οπότε τον ρόλο της διδάσκουσας τον είχε η ερευνήτρια. Οι μαθητές γνώρισαν αναλυτικότερα τη διαδικασία και ξεκίνησε ενεργά η υλοποίησή της. **Στάδιο 1:** Αρχικά, οι μαθητές ενώ ήταν καθιστοί στις θέσεις τους⁹ τους μοιράστηκαν φωτοτυπίες με τους στίχους των τραγουδιών που θα χρησιμοποιούσαν για την δημιουργία του μουσικού παραμυθιού τους.

Εικόνα 2. Η Τάξη και η Διάταξη Θρανίων.

Στάδιο 2: Χρειαζόταν όμως να γνωρίζουν από που προέρχονταν αυτά τα τραγούδια για αυτό τους γνωστοποιήθηκε πως τα τραγούδια είναι ανέκδοτα δηλαδή, δεν έχουν εκδοθεί και πως είναι της μουσικοπαιδαγωγού και δημιουργού/τραγουδοποιού Μαρίζας Κωχ όπου την ενορχήστρωση την έχει αναλάβει η ερευνήτρια.¹⁰ **Στάδιο 3:** Ως πρώτο τραγούδι εκμάθησης αλλά και ως αρχή της διαδικασίας δημιουργίας του μουσικού παραμυθιού

⁹ Σε 3 σειρές με 3-4 θρανία κάθε σειρά.

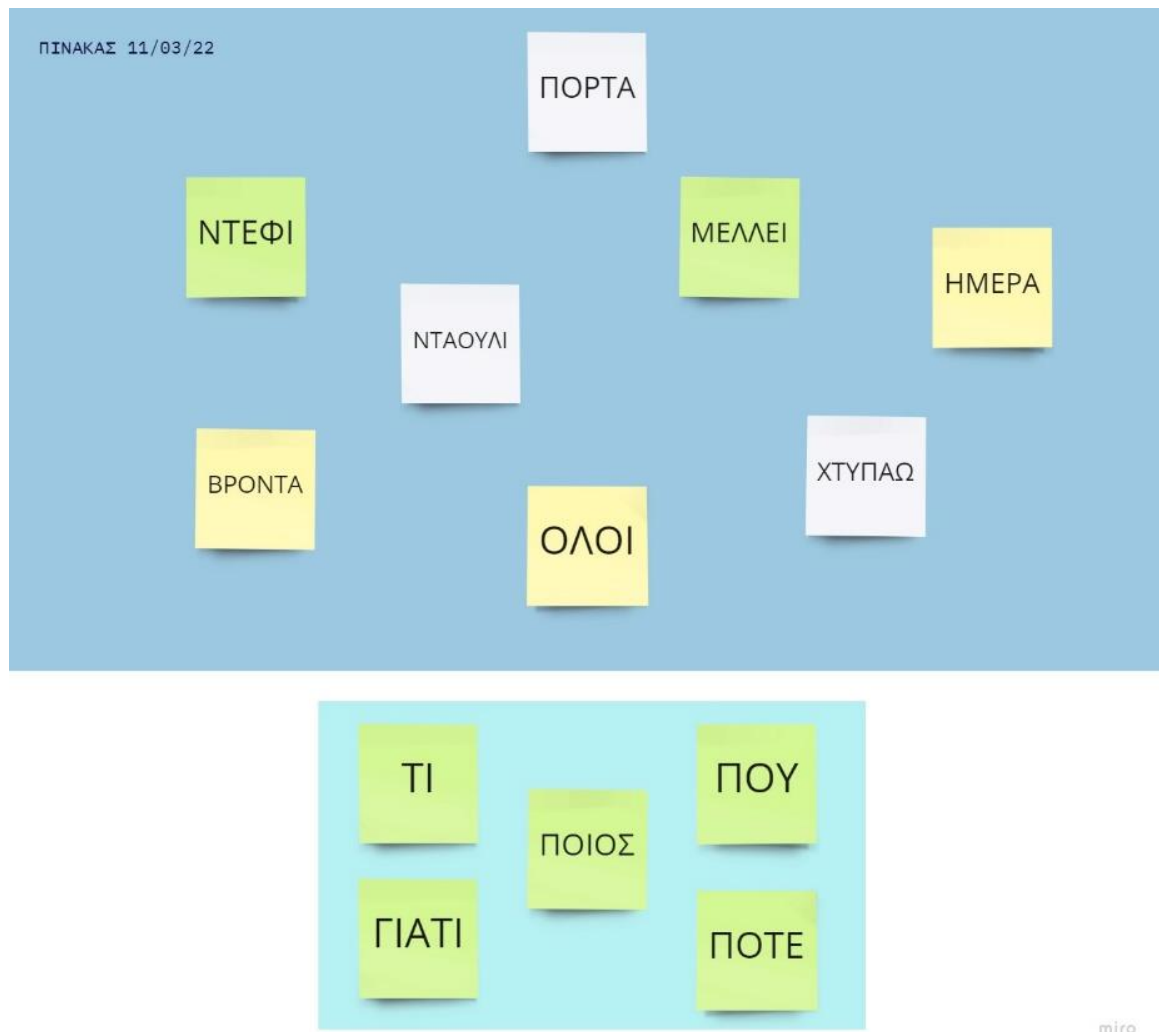
¹⁰ Στην συνέχεια των μαθημάτων ενημερώθηκαν περεταίρω για την προέλευση των τραγουδιών αυτών όπως και για περισσότερες πληροφορίες.

επιλέχθηκε¹¹ το τραγούδι *Στου Κουφού την Πόρτα* (βλέπε Εικόνα 15. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα *Στου Κουφού την Πόρτα*. σσ. 70-74 για πλήρη παρτιτούρα). Τέθηκαν κάποιои προβληματισμοί στην τάξη για το τι χρειάζεται να κάνουμε προτού ξεκινήσουμε να τραγουδάμε, όπως για παράδειγμα όταν κάνουμε γυμναστική. **Στάδιο 4:** Σηκώθηκαν όρθιοι¹² και με το ζέσταμα ενεργοποίησαν το σώμα τους και τη φωνή τους.¹³ **Στάδιο 5:** Έπειτα, σε μορφή ερώτησης-απάντησης μεταξύ ερευνήτριας και μαθητών τραγουδούσε η ερευνήτρια την πρώτη και έπειτα τη δεύτερη στροφή από κάθε στίχο και οι μαθητές επαναλάμβαναν. **Στάδιο 6:** Μετά την εκμάθηση του τραγουδιού, ακολούθησε η ανάλυση και η συζήτηση για την αναζήτηση της ιστορίας που υπήρχε πίσω από το τραγούδι. **Στάδιο 7:** Βρέθηκαν κάποιες λέξεις-κλειδιά, μέσα από τους στίχους του τραγουδιού, οι οποίες μας βοήθησαν να αρχίσουμε να δομούμε τους πιθανούς χαρακτήρες του παραμυθιού (ντέφι, νταούλι, πόρτα, βροντά, χτυπάω, όλοι, μέλλει, ημέρα) και αφού αναλύθηκαν, (**στάδιο 8:**) μέσα σε συγκεκριμένα λεπτά οι μαθητές ατομικά, έπρεπε να γράφουν σε ένα χαρτί την ιστορία τους, σχετική με τις παραπάνω λέξεις του τραγουδιού. Γνώριζαν πως η ιστορία τους πρέπει να έχει αρχή, μέση και τέλος, ότι χρειάζεται δηλαδή να αναλύεται το Ποιος, Τι, Που, Πότε και Γιατί και επομένως να παρουσιάσουν κάποια γεγονότα και καταστάσεις μέσα από την δική τους οπτική και φαντασία.

¹¹ Τα κριτήρια που η διδάσκουσα επέλεξε τα τραγούδια αφορούσαν κυρίως την τονικότητα, το λεξιλόγιο, τα επαναληπτικά τους μοτίβα, το κείμενο με τις περιγραφικές εικόνες τους, την παραδοσιακή τους μορφή και το κύριο θέμα τους. Το μουσικό σχήμα που επιλέχθηκε να παίξει την μουσική αποτελούνταν από μουσικούς οι οποίοι ήταν οικείοι της διδάσκουσας με συγκεκριμένα όργανα (βιολί, κρουστά, πιάνο, κιθάρα).

¹² Δίπλα από τις καρέκλες τους.

¹³ Χτύπησαν απαλά τους μηρούς, τα πόδια, τα χέρια και την κοιλιά τους, έπειτα ενεργοποίησαν την φωνή τους σκεπτόμενοι πως κρατάνε μία μπάλα και θέλουν να την πετάξουν ψηλά, όπου στο πέταγμα της μπάλας με την χρήση ενός χαρακτηριστικού «ιιι» με τονικό ύψος από χαμηλά προς ψηλά «έπιασαν την μπάλα» και μετά την άφησαν να πέσει με «ιιι» με τονικό ύψος από ψηλά στα χαμηλά, έτσι ώστε να αναγνωρίσουν τις διαφορές στα τονικά ύψη και με τις απλοποίηση του όρου να εκτελέσουν πιο εύκολα την άσκηση.

Διάγραμμα 1. Πρότυπο Πίνακα Τάξης, Λέξεις-Κλειδιά για το Τραγούδι "Στου Κουφού την Πόρτα"

Στάδιο 9: Συζητήθηκε το νόημα των στίχων του τραγουδιού και παρουσιάστηκαν απτά παραδείγματα. Λόγω της αναφοράς του τραγουδιού στο ντέφι και στο νταούλι, έγινε οπτικοποίηση των μουσικών αυτών οργάνων, σχολιάστηκαν οι διαφορετικές ποιότητες, τα τονικά ύψη και η προέλευσή τους ενώ παράλληλα τα σύγκριναν με άλλα μουσικά όργανα. Ερμηνεύτηκαν κυριολεκτικά και μεταφορικά όροι όπως "ο κουφός" και ποιες λειτουργίες έχει και έπειτα συνέχισαν τη συγγραφή της ιστορίας του παραμυθιού τους.

4.2.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα

Στάδιο 1: Την δεύτερη διδακτική ώρα οι μαθητές αφηγήθηκαν τις ιστορίες τους χωρίς να δοθεί έμφαση στη γραφή τους, συντακτική, γραμματική και ορθογραφική και παρουσίασαν τις ιδέες τους σε όλη την τάξη.

Η χρονολογία-εποχή στην οποία αναφέρονται οι ιστορίες ποικίλουν. Αναφέρθηκε η συνηθέστερη φράση εκκίνησης ενός παραμυθιού «Μια φορά και έναν καιρό» ενώ μερικές χρονολογίες πιθανώς προκύπτουν είτε από ημερομηνίες οι οποίες επηρέασαν τη ζωή του κάθε παιδιού προσωπικά είτε από γνώσεις άλλων μαθημάτων (π.χ. Ιστορία) ενώ δεν αποκλείεται η αναφορά τους να είναι τυχαία.

Η επιλογή της τοποθεσίας που διαδραματίζεται η ιστορία του κάθε παιδιού ποικίλει και αυτό μας δείχνει τη διαφορετική εμπλοκή του με την κάθε τοποθεσία η οποία συνδέεται με τις προσωπικές του προτιμήσεις και τα βιώματά του. Πολλοί μαθητές δεν χαρακτήρισαν με κάποιο όνομα τους χαρακτήρες τους, αλλά, όσοι το έκαναν, τους έδωσαν ένα όνομα-ψευδώνυμο.

Το τέλος της ιστορίας τους έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Πολλοί μαθητές στην αρχή παρουσίασαν μια κατάσταση και στο τέλος την ανέτρεψαν και την προσάρμοσαν σε κάτι εντελώς διαφορετικό ως προς το αποτέλεσμα και το συμπέρασμα. Αρκετοί αναφέρθηκαν σε κάτι μυστήριο, τρομακτικό και φανταστικό προσδίδοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην προσέγγισή τους ενώ μερικοί άλλοι αναφέρθηκαν πως η όλη ιστορία τους ήταν ένα όνειρο.

Στάδιο 2: Κατόπιν έγινε συζήτηση μεταξύ των διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν από την αφήγηση των ιστοριών.

Στάδιο 3: Στη συνέχεια, έγινε εκμάθηση του δεύτερου τραγουδιού *Το Φουρφούρι* (βλ. Παράρτημα Εικόνα 28. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα Το Φουρφούρι. σ. 83-85 για πλήρη παρτιτούρα). Αρχικά εξερευνήσαμε και εξηγήσαμε τον τίτλο του τραγουδιού και οπτικοποιήσαμε, όπου χρειαζόταν, τις έννοιες του με τη χρήση του προτζέκτορα της τάξης.

Στάδιο 4: Αρχίσαμε να κάνουμε ένα ζέσταμα ενεργοποιώντας μόνο το σώμα μας χτυπώντας απαλά τους μηρούς, τα πόδια και τα χέρια μας, διότι δεν υπήρχε αρκετός διαθέσιμος χρόνος. **Στάδιο 5:** Για την εκμάθηση του τραγουδιού χρησιμοποιήθηκε η διαδικασία της ερώτηση-απάντησης μεταξύ διδάσκουσας-μαθητών τραγουδώντας ανά στίχο την κάθε φράση του τραγουδιού και ύστερα έγινε μία επανάληψη της διδασκαλίας του τραγουδιού αυτή τη φορά τραγουδώντας κάθε στίχο και επαναλαμβάνοντάς τον οι μαθητές. **Στάδιο 6:** Επαναλάβουμε τη διαδικασία εκμάθησης του τραγουδιού, αυτή τη φορά όμως με τη χρήση ερώτησης-απάντησης ανά ολόκληρο στίχο. Τα αποτελέσματα ήταν σχεδόν ίδια με την πρώτη φορά, όμως υπήρξε σημαντική βελτίωση στην απομνημόνευση των στίχων του τραγουδιού. **Στάδιο 7:** Μετά το πέρας της άσκησης δημιουργήσαμε λέξεις-κλειδιά και για αυτό το τραγούδι, όπου έγινε καταγραφή αυτών στον πίνακα της τάξης.

Διάγραμμα 2. Πρότυπο πίνακα τάξης, λέξεις κλειδιά από το τραγούδι «Το Φουρφούρι».

Η ώρα του μαθήματος έφτανε στο τέλος της οπότε εξηγήθηκε η πορεία που θα ακολουθηθεί στα επόμενα μαθήματα και πως θα μπορούσαν τα δύο αυτά τραγούδια να συνδεθούν μεταξύ τους στην ιστορία του μουσικού παραμυθιού.

4.3. Το Δεύτερο Μάθημα

4.3.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα

Στάδιο 1: Το δεύτερο μάθημα κράτησε δύο διδακτικές ώρες και ο δάσκαλος και ο μουσικός της τάξης έλειπαν από την αίθουσα. Αρχικά, οι μαθητές ήταν καθιστοί στις θέσεις τους και έγινε ένας μικρός αναστοχασμός των αποτελεσμάτων-γεγονότων που συνέβησαν στο προηγούμενο μάθημα, ενημερώνοντας έτσι τους μαθητές που έλειπαν αλλά υπενθυμίζοντας και παρουσιάζοντας στους υπόλοιπους μαθητές τη διαδικασία. **Στάδιο 2:** Το μάθημα άρχισε αναλύοντας τους όρους: ενορχήστρωση και ενορχηστρωτής, παρουσιάζοντας αναλυτικά στους μαθητές τον ρόλο της διδάσκουσας. **Στάδιο 3:** Συζητήσαμε γιατί είναι σημαντικό να κάνουμε ζέσταμα και υλοποιήσαμε μερικές διατάσεις για τα χέρια όπου αφήναμε το σώμα μας να «πέσει κάτω» και αντίστοιχα τεντωνόμασταν προς τα πάνω. Χτυπήσαμε απαλά τα πόδια μας και τους μηρούς μας και στη συνέχεια ενεργοποιήσαμε τη φωνή μας. Δοκιμάστηκαν οι διαφορετικοί τρόποι που μπορούμε να εισπνέουμε και πως αυτό επηρεάζει τη φωνή μας ενώ παρουσιάστηκε η ορθή εισπνοή. **Στάδιο 4:** Μία επιπλέον άσκηση ήταν η χρήση ρυθμικών μοτίβων με επίκεντρο τη κοιλιακή χώρα η οποία ξετρέλανε τους μαθητές και τους κέντρισε το ενδιαφέρον με τις παραλλαγές στη χρήση των συμφώνων.

Ρυθμικά μοτίβα

♩ = 120

Πα	πα	πα	πα	πα	πα	πα	πα
Κα	κα	κα	κα	κα	κα	κα	κα
Τα	τα	τα	τα	τα	τα	τα	τα
Κ	κ	κ	κ	κ	κ	κ	κ
Τ	τ	τ	τ	τ	τ	τ	τ

Εικόνα 3. Άσκηση ζεστάματος.

Μετά την ολοκλήρωση του ζεστάματος, με τη χρήση των ηχείων της τάξης (**στάδιο 5:**) έγινε ακρόαση της εισαγωγής του κομματιού *Στου Κουφού την Πόρτα* και άρχισε η εκτέλεσή του με τη χρήση του τραγουδιού και την υπόκρουση της μουσικής από προγραμματισμένο κώδικα midi¹⁴ στα ηχεία όπου ακουγόταν η συνοδεία της φωνής ώστε να το θυμηθούμε. **Στάδιο 6:** Συγκρίναμε τα φυσικά μουσικά όργανα με αυτά που

¹⁴ Το προηχογραφημένο μουσικό υλικό δημιουργήθηκε με κώδικα midi στο πρόγραμμα MuseScore.

δημιουργούνται από πρόγραμμα στον υπολογιστή και στην πορεία τραγουδήσαμε το *Το Φουρφούρι* με τη συνοδεία midi. **Στάδιο 7:** Στην πορεία συζητήσαμε τη δομή του μουσικού παραμυθιού και γράψαμε στον πίνακα λεπτομέρειες και χαρακτηριστικά που ανέφερε το κάθε παιδί στην ιστορία του, με τη χρήση μίας λέξης. **Στάδιο 8:** Στο πίνακα γράφτηκαν οι παρακάτω λέξεις και στη συνέχεια η διδάσκουσα επέλεξε κάποιες οι οποίες ήταν τα βασικά μας αρχικά χαρακτηριστικά για την αρχή δόμησης της ιστορίας.

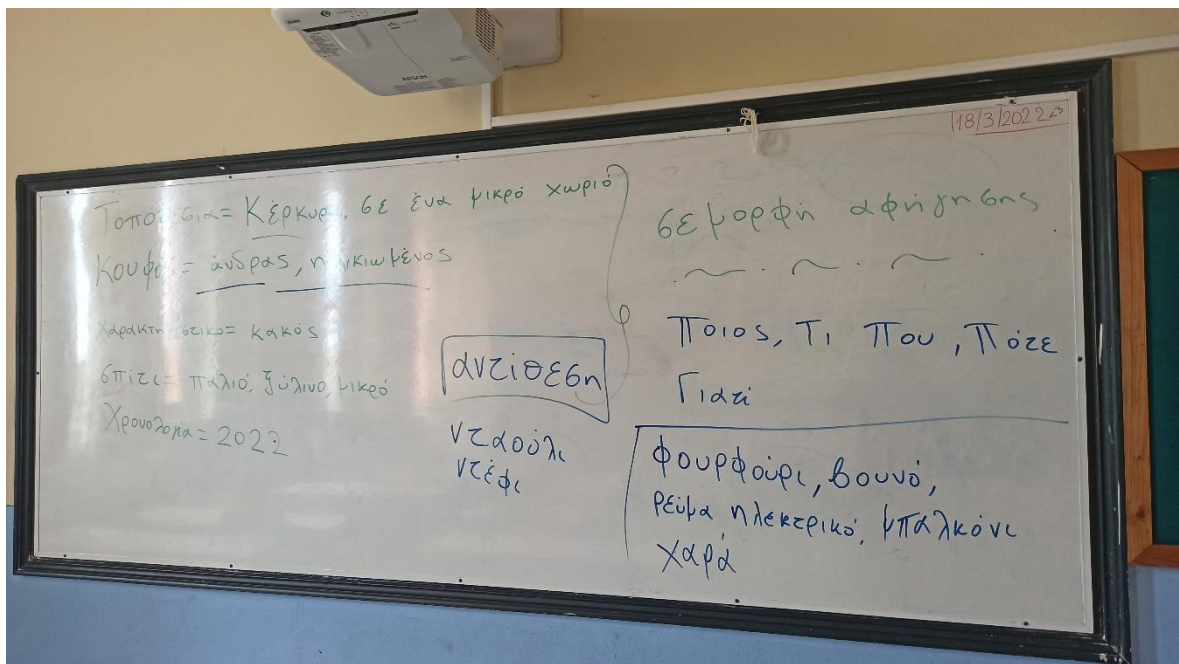

Διάγραμμα 3. Πρότυπο Πίνακα τάξης, επιλεγμένα χαρακτηριστικά ιστορίας.

Στάδιο 9: Πριν χτυπήσει το κουδούνι, έγινε μία υπενθύμιση της έννοιας του μουσικού παραμυθιού και πως θα κινηθούμε. Έγινε αναφορά στο γεγονός ότι συνήθως δημιουργούμε τη μουσική για υπάρχοντα παραμύθια αλλά στη συγκεκριμένη συνθήκη θα επιτευχθεί το αντίθετο, με τη χρήση ανέκδοτων τραγουδιών θα δημιουργήσουμε ένα μουσικό παραμύθι.

4.3.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα

Στάδιο 1: Στη δεύτερη διδακτική ώρα συζητήθηκε η προεργασία της διδάσκουσας στο σπίτι και σημειώθηκαν στον πίνακα οι λέξεις που οι μαθητές θα χρησιμοποιούσαν για τη συγγραφή της δεύτερης ιστορίας τους (βλ. Εικόνα 4).

Εικόνα 4. Πίνακας τάξης με βασικές λέξεις για τη δημιουργία του μουσικού παραμυθιού.

Με τις παραπάνω λέξεις οι μαθητές έπρεπε να γράψουν στην τάξη μία δεύτερη ιστορία χρησιμοποιώντας δηλαδή λέξεις-κλειδιά από τα δύο διδαγμένα τραγούδια χρησιμοποιώντας τη μορφή της αφήγησης και τη χρήση αντιθέσεων. Κατά τη διάρκεια συγγραφής της ιστορίας, συνομιλούσαμε για το πως θα μπορούσε να εξελιχθεί η ιστορία και τι στοιχεία χρειάζεται να έχει, προσπαθώντας με τον τρόπο αυτό οι μαθητές να έχουν μία πιο γενική εικόνα του μουσικού παραμυθιού τους. Δηλαδή η δομή το μουσικού παραμυθιού χρειάζεται να έχει μία αρχή, μέση και τέλος, να περιγράφονται το «Ποιος, Τι, Που, Πότε, Γιατί».

Στάδιο 2: Μερικοί μαθητές αφηγήθηκαν τις ιστορίες τους αλλά λόγω ολοκλήρωσης της δεύτερης διδακτικής ώρας η διδάσκουσα συνέλεξε τις ιστορίες τους ώστε να προετοιμάσει, να ομαδοποιήσει και να μαζέψει τα στοιχεία αυτά που θα συνέχιζαν την ιστορία.

4.4. Το Τρίτο Μάθημα

Το τρίτο μάθημα κράτησε μία διδακτική ώρα γιατί είχε μεταφερθεί διαφορετική ημέρα από την καθορισμένη λόγω της Εθνικής Επετείου της 25^{ης} Μαρτίου. Ο μουσικός της τάξης έλειπε από την αίθουσα. Το συγκεκριμένο μάθημα είχε χαρακτήρα ψυχαγωγικό και σκοπό να φέρει κοντά τα παιδιά με τη μουσική και τις ιδιότητές της. **Στάδιο 1:** Σηκωθήκαμε όρθιοι και αρχίσαμε το ζέσταμα με διατάξεις για το τέντωμα ολόκληρου του σώματος (χέρια, πλάτη, πόδια, άκρα), κυκλική κίνηση των ώμων (μπροστά και πίσω), ελαφρύ χτύπημα των χεριών, μηρών, ποδιών και ως τελική άσκηση με το τραγούδι ενός μελωδικού μοτίβου ανοδικά ανά ημιτόνια ένα διάστημα 7^{ης} Μεγάλης (βλ. Εικόνα 5).

Εικόνα 5. Μελωδικό μοτίβο για ζέσταμα.

Τα παιδιά απομνημόνευσαν ταχύτατα το ρυθμικό σχήμα, τον παλμό και τη φράση της άσκησης. Η μόνη τους αδυναμία ήταν στο τραγούδι των ψηλών τόνων της άσκησης. **Στάδιο 2:** Συνεχίσαμε καθιστοί, χρησιμοποιώντας το τραγούδι *Το Φουρφούρι* τραγουδώντας το ώστε να μάθουμε καλύτερα τη μελωδική του ακολουθία. Η διδάσκουσα έπαιξε στο πιάνο τη μελωδία του τραγουδιού για να ακούσουν τα παιδιά καθαρά και με ακρίβεια το κάθε τονικό ύψος της μελωδικής φράσης. Τραγουδήσαμε ολόκληρο το τραγούδι και έπειτα προχωρήσαμε στην εκμάθηση του τρίτου τραγουδιού στο *Το Μυρωδάτο Τραγούδι* (βλ. Εικόνα 20. Παρτιτούρα Πρώτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι. σ. 75-81). **Στάδιο 3:** Χρησιμοποιήσαμε το αρμόνιο και αντίστοιχα, όπως στο προηγούμενο τραγούδι, εκτελέστηκε πρώτα η μελωδία του από τη διδάσκουσα και έπειτα τραγουδήσαμε

ολόκληρο το τραγούδι με την συνοδεία του αρμονίου (μαθητές-διδάσκουσα) και επαναλάβαμε τη διαδικασία. **Στάδιο 4:** Εξηγήσαμε τους στίχους και συζητήσαμε πάνω σε αυτούς. Στην πορεία χρησιμοποιήσαμε Body Percussion με χτυπήματα των δαχτύλων στις παλάμες μας και τραγουδήσαμε παράλληλα το τραγούδι μέχρι το τέλος της διδακτικής ώρας.

4.5. Το Τέταρτο Μάθημα

4.5.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα

Το τέταρτο μάθημα κράτησε δύο διδακτικές ώρες, αυτή την φορά με παρόντα το δάσκαλο της Τάξης. **Στάδιο 1:** Το μάθημα ξεκίνησε εξηγώντας την προεργασία της διδάσκουσας στην εξέλιξη του μουσικού παραμυθιού. Πιο αναλυτικά, συνέλεξε τις 13 ιστορίες των παιδιών, τις κατέγραψε, τις ομαδοποίησε, τις ανέλυσε και τις αποδόμησε σημειώνοντας τα χαρακτηριστικά εκείνα που θα χρησιμοποιήσει στη δημιουργία της ιστορίας. Ο ρόλος της ήταν να επιμεληθεί τις ιστορίες και να δημιουργήσει μέσα από αυτές, ως βάση αυτών, μία ομαδική, περιληπτική και συμμετοχική ιστορία του μουσικού παραμυθιού. Παρουσίασε την αρχική δομή που είχε ήδη πάρει η ιστορία, την εισαγωγή του, μερικά κυρίως θέματα και πρότεινε το που θα μπορούσαν να τοποθετηθούν τα τραγούδια που διδάχθηκαν οι μαθητές έτσι ώστε το παραμύθι να είναι μουσικό. Έτσι το μουσικό παραμύθι πήρε πλέον μορφή (βλ. Εικόνα 6).

Δημιουργία ιστορίας:

Εισαγωγή: (Τραγούδι) **Στου κουφού την πόρτα**

Μια φορά και έναν καιρό, σε ένα μακρινό, μικρό χωριό, σε ένα βουνό της Κέρκυρας, κάπου στα Βόρεια, ζούσε ένας ηλικιωμένος άνδρας. Το μικρό χωριό, ήταν αραιοκατοικημένο, με ελάχιστη βλάστηση. Ονομαζόταν «Φουρφούρι», ίσως γιατί πάνω στο βουνό αυτό, υπήρχε από παλιά, ένα αιολικό πάρκο, με πολύ μεγάλες ανεμογεννήτριες, που σκοπό είχαν να μετατρέψουν την κινητική ενέργεια του ανέμου, σε ηλεκτρική. Που ήταν όμως αυτές οι ανεμογεννήτριες πλέον; Υπήρχαν; Ή μήπως ήταν κάποια φήμη που μετέδιδαν τα λίγα παιδιά του χωριού μεταξύ τους; Ίσως το όνομα του χωριού αναφερόταν σε κάτι άλλο;

Κύριος Σπύρος το όνομά του.

Γεννήθηκε φτωχός λένε. Η οικογένειά του δεν γνωρίζουμε που ήταν. Ήταν μόνος του, στο μικρό του ξύλινο, παλιό, σπιτάκι. Πολλοί τον χαρακτήριζαν κακό. Λένε πως, τα Χριστούγεννα πήγαιναν παιδιά στο σπίτι του για να του πουν τα κάλαντα και εκείνος δεν άνοιγε ποτέ την πόρτα. Ντάκα-Ντούκα, Ντάκα-Ντούκα. Τίποτα. Δεν έδινε σημασία.

Ένα παιδί μια φορά ανέφερε πως «ήταν 11.30 η ώρα το πρωί, ήμασταν μια παρέα πέντε παιδιών και είχαμε βγει να πούμε τα κάλαντα. Είχαμε μαζί μας, ντέφια, νταούλια και τρίγωνα. Πηγαίναμε σε όλα τα σπίτια του χωριού και μας είχε μείνει μόνο ένα. Το σπίτι του κυρίου Σπύρου. Όλοι στο χωριό γνωρίζαμε τον κύριο Σπύρο. Αλλά, δεν τον είχαμε δει ποτέ να κυκλοφορεί στο χωριό με παρέα. Τις περισσότερες φορές ήταν μόνος. Η ομιλία του ήταν αργή και αρκετά σιγανή όποτε σου μίλαγε.

Πήγαμε στο σπίτι του, το πιο μακρινό σε όλο το χωριό. Ήταν ένα ιδιαίτερο σπίτι. Μικρό, τρομακτικό και στοιχειωμένο θα έλεγα. Φοβόμουν που ήμουν εκεί. Είχε ένα πολύ μεγάλο κήπο, με πάρα πολλά φυτά και έντεκα γλάστρες. Χανόσουν σαν έμπαινες στην αυλή του. Νόμιζες πως ήσουν σε κάποιο δάσος κάπου μακριά, εκτός Κέρκυρας. Οι δώδεκα γλάστρες είχαν πάνω τους από ένα φουρφούρι. Μάλλον ο κύριος Σπύρος τα αγαπούσε πολύ. Θέλαμε να τον ρωτήσουμε αλλά δεν μας άνοιγε την πόρτα για να του πούμε τα κάλαντα και να τον ρωτήσουμε.

Ντάκα-Ντούκα, Ντάκα-Ντούκα. Παίζαμε μουσική και τραγουδούσαμε αλλά, τίποτα. Δεν καταφέραμε να τον κάνουμε να βγει όσο και αν τραγουδούσαμε.

Είχαμε αναρωτηθεί όλοι, τι κάνει ο κύριος Σπύρος και γιατί δεν θέλει να μας ανοίξει την πόρτα. Περνούσαν οι μέρες και οι μήνες, πηγαίναμε στο σπίτι του απέξω και τον παρατηρούσαμε στις καθημερινές του δουλειές στο σπίτι, για να δούμε τι τον απασχολεί. Σκεφτόμασταν πως δεν είναι καλά. Μήπως ήταν στεναχωρημένος; Δεν μας μίλαγε. Έπρεπε να μάθουμε.».

(Τραγούδι) **Το μυρωδάτο τραγούδι**

Εικόνα 6. Αρχική μορφή μουσικού παραμυθιού.

Στάδιο 2: Συζητήθηκε το περιεχόμενο και η δομή του μουσικού παραμυθιού και ξεκίνησε η διαδικασία αφήγησής του. **Στάδιο 3:** Αρχικά, κάναμε ζέσταμα όπου σηκωθήκαμε όλοι όρθιοι δίπλα από τις καρέκλες μας και χτυπήσαμε ταυτόχρονα τους μηρούς μέχρι τα πόδια μας και τα χέρια μας, το ένα μετά το άλλο. Σηκώσαμε τα χέρια ψηλά και τεντωθήκαμε, κατεβάσαμε τα χέρια μας κάτω με το βάρος μας να είναι στην πλάτη και στα χέρια.¹⁵ **Στάδιο 4:** Η διδάσκουσα έγραψε στον πίνακα δίπλα από τους στίχους του τραγουδιού λέξεις όπως: 1^{ος} στίχος: μηροί 2^{ος} στίχος δάχτυλα, 3^{ος} στίχος πόδια, 4^{ος} στίχος μηροί εναλλάξ και ρώτησε τους μαθητές τι θα μπορούσε να σημαίνει. **Στάδιο 5:** Οι μαθητές άρχισαν να πειραματίζονται και τελικά αρχίσαμε να τραγουδάμε το τραγούδι παράλληλα με τη χρήση body percussion στο ρεφρέν (ρυθμικό χτύπημα, μηρών, δαχτύλων, ποδιών και μηρών εναλλάξ) (βλ. Εικόνα 15. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα. σσ. 70-73) ενώ στον τελευταίο στίχο του τραγουδιού προστέθηκαν μιμητικές κινήσεις. **Στάδιο 6:** Έπειτα η διδάσκουσα άρχισε να αφηγείται το μουσικό παραμύθι. Τα παιδιά ακούνε προσεκτικά και είναι προσηλωμένα σε αυτή, στο τέλος της αφήγησης ακούγονται επιφωνήματα ενθουσιασμού και οι μαθητές σχολιάζουν πως τους αρέσει. **Στάδιο 7:** Γίνεται συζήτηση και σχολιασμός για το πως θα μπορούσε να κινηθεί η πλοκή της ιστορίας. Σχολιάζουμε το βουνό στο οποίο αναφέρεται η ιστορία και συζητούν για τα βουνά που έχει η Κέρκυρα (Παντοκράτορας) και ποια χωριά περιέχει, προσπαθούμε να συναισθανθούμε τους χαρακτήρες και να οραματιστούμε την συνέχεια του παραμυθιού αλλά και τους λόγους που εξελίσσεται με αυτό τον τρόπο. **Στάδιο 8:** Δοκιμάσαμε να κρατάμε ένα σταθερό tempo από το τραγούδι *Το Μυρωδάτο Τραγούδι* με χρήση body percussion (βλ. Εικόνα 20. Παρτιτούρα Πρώτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι. σσ. 75-81) και βρήκαμε τι θα κάνουμε στο ρεφρέν. Το μάθημα ολοκληρώθηκε με συναισθήματα χαράς με την πρόταση του δασκάλου της τάξης να αγοράσουν όλα τα φυτά που αναφέρονται στο τραγούδι ώστε να τα τοποθετήσουν στην τάξη λόγω του ότι είναι άνοιξη και τότε ευδοκιμούν.

4.5.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα

Στάδιο 1: Τη δεύτερη διδακτική ώρα έγινε μία εκτενής συζήτηση με τους μαθητές όπου προσπαθήσαμε να εξερευνήσουμε το μυαλό του βασικού χαρακτήρα του παραμυθιού

¹⁵ Υπήρχε ολική βλεμματική επαφή με τη διδάσκουσα και έδειχναν ενδιαφέρον και ανταποκρίνονταν όλοι οι μαθητές.

θέτοντας ερωτήσεις¹⁶ όπου οι απαντήσεις των παιδιών είναι ξεχωριστές και παρουσιάζουν τη διαφορετική οπτική του κάθε παιδιού.¹⁷ Παράλληλα χρειαζόταν να εμπλουτίσουμε με πληροφορίες την ιστορία μας και να καταλήξουμε και να φανταστούμε ένα αισιόδοξο τέλος. Η επιλογή του αισιόδοξου τέλους πρωτοβουλία της διδάσκουσας μετά από μία σειρά συζητήσεων με τα παιδιά και Ο δάσκαλος της τάξης βοηθούσε τη ροή της συζήτησης και μετέφερε και εκείνος τις ιδέες του προβληματίζοντας θετικά τα παιδιά. Η διδάσκουσα μετά τη συζήτηση, κατέγραψε τη συνομιλία με τους μαθητές και επιμελήθηκε και δόμησε την ιστορία προσαρμόζοντάς την προς την τελική της μορφή.

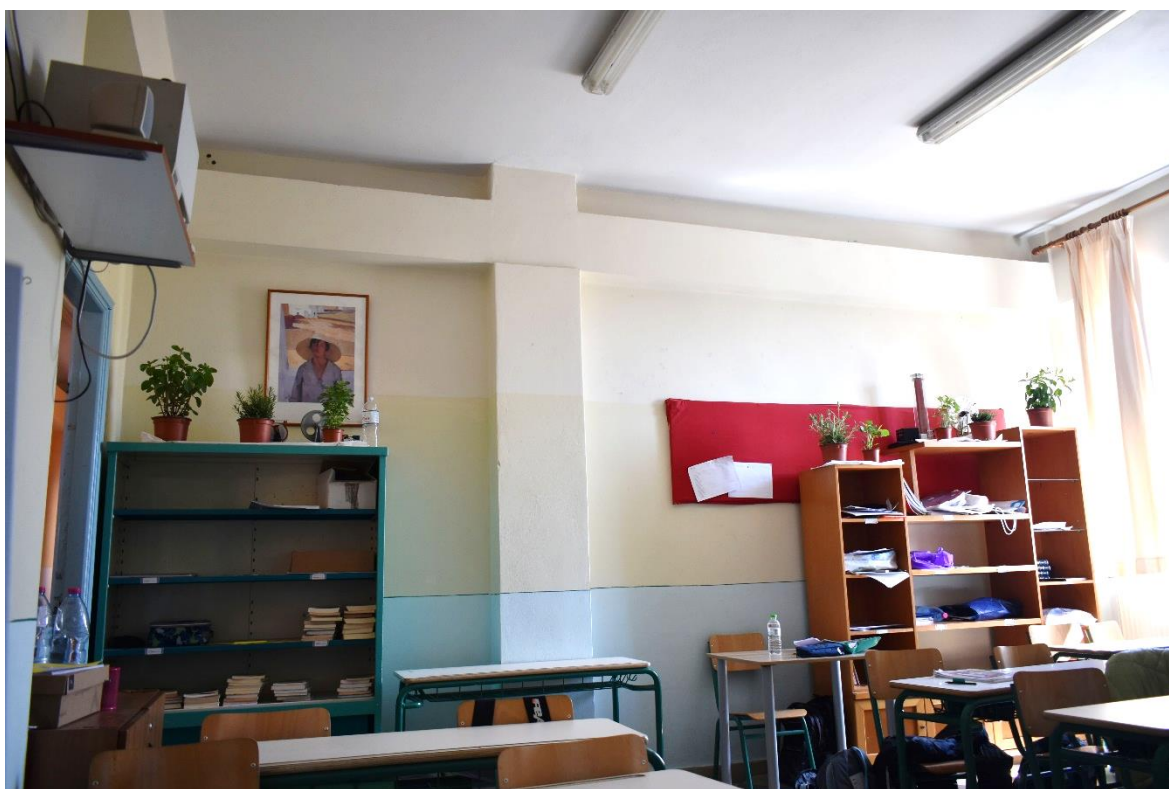
¹⁶ «Τι σκέφτεται ο κύριος Σπύρος; Έχει ένα κήπο με τόσα φυτά. Εσείς τι πιστεύετε, όταν ακούτε αυτό το τραγούδι, τι συναίσθημα σας βγάζει; είναι χαρούμενος, είναι λυπημένος δεν έχει τίποτα, περνά μία χαρά, τα έχει όλα με αυτά τα 'λίγα' που έχει.» *Αναφορά σε συζήτηση στις 01/04/22 στο 37:50-38:30.*

¹⁷ «(Ψ1): Πιστεύω ότι είναι χαρούμενος που έχει τον κήπο του και το σπίτι του.» «(Ψ14): Του αρέσει η μοναξιά, αλλά θέλει κάποια φυτά για παρέα.» «(Ψ5): Δεν θέλει να κάνει φίλους και του αρέσει να κάθεται με τα φυτά του που μυρίζουν ωραία. Νιώθει δηλαδή άνετα. Ακούει τα πουλιά.» (*Αναφορά σε συζήτηση στις 01/04/22 στο 38:31-39:28*). «(Ψ22): Μπορεί να νιώθει μοναξιά γιατί όταν ήταν στην παιδική του ηλικία να είχε φίλους και να τραγουδούσαν μαζί το τραγούδι το Φουρφούρι αλλά μια μέρα να τσακώθηκαν ή να έφυγαν και να μην ξαναείδαν ποτέ ο ένας τον άλλο και να στεναχωρήθηκε και να έμεινε μόνος.» «(Ψ11): Νιώθει τύψεις για κάτι που έκανε στο παρελθόν και δεν θέλει να μιλάει σε κανέναν.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 39:34-39:50*). «(Ψ7) Νιώθει μόνος του και έχει τόσα πολλά φυτά και λουλούδια που του θυμίζουν κάποιο αγαπημένο πρόσωπο.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 40:56-41:10*). «(Ψ22): Μπορεί να είναι τροπαλός γιατί στην παιδική του ηλικία να μην είχε φίλους και να φοβόταν να κάνει παρέες και να ήταν από μικρός μόνος του. Δηλαδή οι γονείς του μπορεί να μην τον άφηναν. Να ήταν κλεισμένος όλη ημέρα σε ένα σπίτι και τραγουδούσε μόνος του, να έκανε πολλά πράγματα μόνος του.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 44:01-46:40*). «(Ψ14): Στα παλιά τα χρόνια μια πλούσια οικογένεια είχε πολλά φουρφούρια και έγινε ένα έθιμο κάθε σπίτι να είχε τουλάχιστον από ένα και από τότε είχαν όλοι φουρφούρια στο σπίτι και το χωριό ονομάστηκε φουρφούρι.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 48:03-48:50*). «(Ψ14): Είχε δει στην τηλεόραση γυμνασμένους άνδρες και αυτός ένιωθε άσχημα για το σώμα του και δεν ήθελε να δει κανέναν για να μην τον κουτσομπολεύσουν και τον σχολιάσουν για το πώς είναι... Μπορεί να είχε κάποιο πρόβλημα αυτισμού ή κάποιο πρόβλημα κινητικότητας και να ήταν διαφορετικός από τους άλλους και να μην ήθελε τον σχολιασμό.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 51:31-52:32*). «(Ψ23): Μπορεί να είχε ξεχάσει να πάρει μάσκες και να μην μπορούσε να βγει έξω.» (*Αναφ. σε συζ. στις 01/04/22 στο 55:04-56:08*). «(Ψ:14): Μπορεί να ήταν πρόσφυγας από τον πόλεμο στην Ουκρανία και να είχε βάλει τις γλάστρες που να ήταν το ενθύμιο του από την Ουκρανία και να είχε ζήσει εκεί.» (*Αναφ. σε συζ. Στις 01/04/22 στο 57:18-57:58*). «(Ψ5): Μπορεί να είναι ένας μετανάστης από την Ολλανδία, μιας και η Ολλανδία έχει πολλά φουρφούρια. Και είναι μετανάστης στην Κέρκυρα για να βρει του γονείς του που μετανάστευσαν και αυτοί εδώ πρόσφατα.» (*Αναφ. σε συζ. Στις 01/04/22 στο 1:01:40-1:03:01*).

4.6. Το Πέμπτο Μάθημα

Το πέμπτο μάθημα κράτησε μία διδακτική ώρα με την παρουσία του δασκάλου της τάξης.

Στάδιο 1: Έγινε εξήγηση της διαδικασίας καταγραφής της συζήτησης του προηγούμενου μαθήματος, πως έγινε η επεξεργασία των δεδομένων και η επιμέλεια των λεπτομερειών για τη συγγραφή της ιστορίας του μουσικού παραμυθιού. **Στάδιο 2:** Παρουσιάστηκαν με τη χρήση του προτζέκτορα τα είδη του λαϊκού παραμυθιού σύμφωνα με τις Νικολοπούλου, Κ. και Ζαβιτσάνου, Μ. (2013)¹⁸ και καταλήξαμε πως το μουσικό παραμύθι που έχουμε δημιουργήσει είναι διηγηματικό με μερικά χαρακτηριστικά από τα σατυρικά παραμύθια. **Στάδιο 3:** Ο δάσκαλος της τάξης διέκοψε το μάθημα ενημερώνοντας τη διδάσκουσα (οι μαθητές το γνώριζαν) ότι αγόρασε το σχολείο τα λουλούδια από το *Μυρωδάτο τραγούδι* και τα είχαν ήδη τοποθετήσει στην τάξη. Η τάξη πλέον είχε φασκόμηλο, βασιλικό, θυμάρι και δεντρολίβανο (αρισμαρί) (βλ. Εικόνα 7-Εικόνα 10).

Εικόνα 7. Τάξη με φυτά, 08/04/22.

¹⁸ Στα μυθικά παραμύθια κυριαρχεί κυρίως το εξωλογικό ή ονειρικό στοιχείο...έχουν παράξενες και μαγικές μορφές. Στα διηγήματα παραμύθια δεν απουσιάζει εντελώς το μαγικό στοιχείο και στηρίζονται σε διάφορα γεγονότα της ζωής και της κοινωνίας. Υπάρχουν ιστορίες με πολλά τοπικά στοιχεία ανάλογα με την ιδιαιτερότητα των συνθηκών διαβίωσης σε κάθε γεωγραφικό χώρο. Στα θρησκευτικά παραμύθια, που αναφέρεται ο Χριστός και η Παναγία, που κατεβαίνουν στη γη και μιλάνε στον κόσμο και λένε μία ιστορία. Τα σατυρικά παραμύθια αφηγούνται με τρόπο περιπετειώδη διάφορα παθήματα ανόητων ανθρώπων, τιμωρίες αλαζόνων.

Εικόνα 8. Δεξιά όψη τάξης με τα λουλούδια 08/04/22.

Εικόνα 9. Φυτά τάξης 08/04/22.

Εικόνα 10. Φυτά τάξης αριστερή όψη, 08/04/22.

Στάδιο 4: Στην πορεία του μαθήματος έγινε συζήτηση για τους προβληματισμούς που δημιουργούνται μέσα από το σενάριο της ιστορίας και ο δάσκαλος της τάξης συμμετείχε και ανατροφοδοτούσε τη συζήτηση.¹⁹ Η συζήτηση στρεφόταν γύρω από ποικίλα θέματα όπως για παράδειγμα τα συναισθήματα που νιώθουν οι μαθητές όταν ακούνε μουσική, αν συνδέουν κάποιο τραγούδι με κάποιο γεγονός ή αναμνήσεις,²⁰ πώς θα ένιωθαν αν δεν άκουγαν μουσική για μήνες, αν δεν τραγουδούσε κανένας τριγύρω τους, αν δεν είχαν κάποιο μουσικό όργανο, αν ζούσαν σε ένα χωριό μόνοι τους και πως θα ένιωθαν αν δεν είχαν κάποια ηλεκτρική συσκευή (ραδιόφωνο, ηχεία) για να αναπαράγουν μουσική²¹ και αν

¹⁹ (Δάσκαλος): Υπάρχει ένα αιολικό πάρκο στο παραμύθι, όπως λέει και το τραγούδι *Το Φουρφούρι*. Στο αιολικό πάρκο μετατρέπεται η κινητική ενέργεια σε ηλεκτρική. Δηλαδή ο άνεμος που περνάει ας πούμε από τα φουρφούρια μετατρέπεται σε ηλεκτρική ενέργεια. Άρα θα μπορούσαμε να πούμε πως υπάρχει αυτή η μετατροπή και σε εκείνον, ενώ ακούει αυτό το τραγούδι. Άρα συνδέεται η μουσική. Μετατρέπεται κάτι στο μυαλό του. Από καλός ξαφνικά να γίνεται καλός. (Αναφ. σε συζ. στις 08/04/22 στο 10:01-11:03)

²⁰ «(Ψ22): Όταν ακούω συγκεκριμένα τραγούδια μου θυμίζουν μερικές σκέψεις διάφορα πράγματα.» «(Ψ14): Αναλόγως με τη μουσική σου δημιουργούνται διάφορα συναισθήματα και με αυτά τα συναισθήματα θυμάσαι και παλιές αναμνήσεις.» «(Ψ5): Νομίζω η μουσική με ηρεμεί πάρα πολύ και με χαλαρώνει με αναζωογονεί.» (Αναφ. σε συζ. στις 08/04/22 στο 12:35-13:52).

²¹ «(Ψ1): Θα ένιωθα ότι κάτι μου λείπει, κάτι θα ήθελα να κάνω», «(Ψ2): Αν δεν άκουγα μουσική δεν θα ένιωθα καλά γιατί όταν ακούω μουσική συνήθως ακούω όταν είμαι στεναχωρημένη και όταν είμαι στεναχωρημένη θέλω να ακούω τη μουσική που ταιριάζει εκείνη τη στιγμή. Οπότε αν δεν έχω τη μουσική εκείνη τη στιγμή που την θέλω πολύ δεν ξέρω τι θα έκανα, μάλλον θα ζωγράφιζα αλλά χρειάζομαι μουσική για να ζωγραφίσω.» «(Ψ5): Εγώ άμα δεν έχω μουσική δεν θα ένιωθα άσχημα θα ζούσα μία κανονική καθημερινή ημέρα... Δεν θα είχα πάρα πολύ πρόβλημα δηλαδή, μπορεί να μου αρέσει από τη μουσική μερικά

επιλέγουν μουσική που το είδος της θα τους βοηθήσει να νιώσουν καλύτερα.²² **Στάδιο 5:** Στην πορεία του μαθήματος τραγουδάμε όλο το τραγούδι *Στου Κουφού την Πόρτα* μαζί με τα body percussion και τις κινήσεις με τη συνοδεία του midi, στην πορεία το *Μυρωδάτο Τραγούδι* με το body percussion και για κλείσιμο το *Φουρφούρι* προσθέτοντας μιμητικές κινήσεις οι οποίες περιγράφουν τους στίχους του τραγουδιού και τις οποίες επινόησαν τα παιδιά σε συνεργασία με τη διδάσκουσα.

τραγούδια αλλά δεν θα με πείραζε και πάρα πολύ. Δεν είμαι πολύ της μουσικής άλλα ακούω.», «(Ψ14): Θα ένιωθα πιο βαρετά.» (Αναφ. σε συζ. στις 08/04/22 στο 14:20-16:50)

²² «(Ψ2): Ακούω μουσική ίδια με τα συναισθήματα που έχω εκείνη την ώρα.» (Αναφ. σε συζ. στις 08/04/22 στο 17:15-18:02).

4.7. Το Έκτο Μάθημα

Το έκτο μάθημα κράτησε μία διδακτική ώρα μαζί με την παρουσία και την ενεργή συμμετοχή του δασκάλου της τάξης. **Στάδιο 1:** Η διδάσκουσα διαβάζει το μουσικό παραμύθι έτσι ώστε τα παιδιά να ακούσουν την εξέλιξη του και να γνωρίζουν τις τελικές αλλαγές του²³ (βλ. Εικόνα 11- Εικόνα 14).

Μουσικό παραμύθι

«Το Φουρφούρι»

(Τραγούδι) *Στου κουφού την πόρτα*

Μια φορά και έναν καιρό, σε ένα μακρινό, μικρό χωριό, σε ένα βουνό της Κέρκυρας, κάπου στα Βόρεια, ζούσε ένας ηλικιωμένος άνδρας. Το μικρό χωριό, ήταν αραιοκατοικημένο, με ελάχιστη βλάστηση. Ονομαζόταν «Φουρφούρι». Αλλά, από που προερχόταν η ονομασία του;

Κύριος Σπύρος το όνομά του. Γεννήθηκε φτωχός λένε. Η οικογένειά του δεν γνωρίζουμε που ήταν. Ήταν μόνος του, στο μικρό του ξύλινο, παλιό, σπιτάκι.

Πολλοί τον χαρακτήριζαν κακό. Λένε πως, τα Χριστούγεννα πήγαιναν παιδιά στο σπίτι του για να του πουν τα κάλαντα και εκείνος δεν άνοιγε ποτέ την πόρτα. Ντάκα-Ντούκα, Ντάκα-Ντούκα. Τίποτα. Δεν έδινε σημασία.

Ένα παιδί μια φορά ανέφερε πως «ήταν 11.30 η ώρα το πρωί, ήμασταν μια παρέα πέντε παιδιών και είχαμε βγει να πούμε τα κάλαντα. Είχαμε μαζί μας, ντέφια, νταούλια και τρίγωνα. Πηγαίναμε σε όλα τα σπίτια του χωριού και μας είχε μείνει μόνο ένα. Το σπίτι του κυρίου Σπύρου. Όλοι στο χωριό γνωρίζαμε τον κύριο Σπύρο. Αλλά, δεν τον είχαμε δει ποτέ να κυκλοφορεί στο χωριό με παρέα. Τις περισσότερες φορές ήταν μόνος. Η ομιλία του ήταν αργή και αρκετά σιγανή όποτε σου μίλαγε.

Πήγαμε στο σπίτι του, το πιο μακρινό σε όλο το χωριό. Ήταν ένα ιδιαίτερο σπίτι. Μικρό, τρομακτικό και στοιχειωμένο θα έλεγα. Φοβόμουν που ήμουν εκεί. Είχε ένα πολύ μεγάλο κήπο, με πάρα πολλά φυτά και δέκα γλάστρες. Χανόσουν σαν έμπαινες στην αυλή του. Νόμιζες πως ήσουν σε κάποιο δάσος κάπου μακριά, εκτός Κέρκυρας. Οι δέκα γλάστρες είχαν πάνω τους από ένα φουρφούρι. Μάλλον ο κύριος Σπύρος τα αγαπούσε πολύ.

(Τραγούδι) *Το μυρωδάτο τραγούδι*

Θέλαμε να τον ρωτήσουμε αλλά, δεν μας άνοιξε την πόρτα. Ντάκα-Ντούκα, Ντάκα-Ντούκα.

Παίξαμε μουσική και τραγουδούσαμε αλλά, τίποτα. Δεν καταφέραμε να τον κάνουμε να βγει, όσο και αν τραγουδούσαμε.

Είχαμε αναρωτηθεί όλοι, τι κάνει ο κύριος Σπύρος, γιατί δεν θέλει να μας ανοίξει την πόρτα; Γιατί είχε τόσα φουρφούρια;

Περνούσαν οι μέρες και οι μήνες, πηγαίναμε στο σπίτι του απέξω και τον παρατηρούσαμε στις καθημερινές του δουλειές, για να δούμε τι τον απασχολεί.

Εικόνα 11. Πρώτη σελίδα μουσικού παραμυθιού.

²³ Κατά τη διάρκεια της αφήγησης του παραμυθιού, η οποία κράτησε 14 λεπτά, όλοι οι μαθητές, με ελάχιστες εξαιρέσεις άκουγαν προσεκτικά.

Σκεφτόμασταν πως, δεν είναι καλά. Μήπως ήταν στεναχωρημένος;
Δεν μας μίλαγε. Έπρεπε να μάθουμε.».

Έτος 2060...

Δύο παιδιά από την παρέα Ο Άρης και η Μαργαριτάρι, μπήκαν κρυφά στο σπίτι του κυρίου Σπύρου για να λύσουν το μυστήριο. Καθώς έψαχναν, άκουσαν τον κύριο Σπύρο - ο οποίος ήταν έξω και φρόντιζε τον κήπο. Φοβήθηκαν ότι θα μπει μέσα κι έτσι κρύφτηκαν πίσω από έναν παλιό καναπέ. Δίπλα τους ήταν ένα παράξενο, βρώμικο κουτί.

Αφού κατάλαβαν ότι ο κύριος Σπύρος δεν μπήκε μέσα στο σπίτι, κάθισαν κι άνοιξαν το κουτί. Μέσα βρήκαν διάφορα πράγματα, ένα ημερολόγιο, μερικές φωτογραφίες και το πιο περίεργο; Ένα ντέφι το οποίο από την πίσω όψη του πάνω στο δέρμα έγραφε κάτι. Αφού τα επεξεργάστηκαν έμαθαν την αλήθεια για τον κύριο Σπύρο.

(κρατάνε ανοιχτό ένα τετράδιο και κάνουν πως το διαβάζουν)

(Ημερολόγιο κ. Σπύρου)

«... Έτος 2022. Στο χωριό διοργανώνεται γιορτή. Μεγάλη γιορτή! Σήμερα θα φυτευτούν πολλά φυτά σε όλο το βουνό που θα φέρουν την ελπίδα στο χωριό. Ο πλανήτης μπορεί να σωθεί και η ανθρωπότητα θα ελευθερωθεί από την βρώμικη ατμόσφαιρα και την ηχορύπανση.

Το Φουρφούρι ήταν το πρώτο χωριό στο οποίο θα τοποθετούνταν παντού αρωματικά φυτά. Δίπλα από το κάθε φυτό θα έβγαζαν και ένα φουρφούρι. Όταν φύσαγε ο βοριάς, τα φουρφούρια έβγαζαν μια μελωδία η οποία ακουγόταν μόνο σε αυτό το χωριό».

(κλείνουμε τα τετράδια)

(Εικόνες από το 2022)

(κρατάμε στυλό/μολύβια στο χέρι μας σαν «φουρφούρια»
και τα κουνάμε)

Όλα τα παιδιά του χωριού είναι ενθουσιασμένα. Κάθε παιδί κρατάει το δικό του φουρφούρι στο χέρι. Έτσι, κι ο μικρός τότε Σπύρος, έτρεχε με την αγαπημένη του φίλη, τη Γιασεμή. Ήταν αχώριστοι. Περνούσαν ώρες μαζί, παίζοντας και εξερευνώντας. Όλες τις εποχές του χρόνου ήταν μαζί. Χειμώνας, Φθινόπωρο, Άνοιξη, Καλοκαίρι. Μάλιστα τον Μάρτη τα παιδιά είχαν δημιουργήσει ένα έθιμο. Γέμιζαν κάθε ρωγμή, τρυπίτσα με σπόρους αρωματικών φυτών κι έτσι, όταν μετά από ένα μήνα έμπαινε για τα καλά η άνοιξη, φύτεωναν παντού βότανα ευωδιαστά και το χωριό μοσχομύριζε.

(αφήνουμε τα στυλό/μολύβια)

Η Γιασεμή λουπόν και ο Σπύρος έτρεχαν με τα φουρφούρια τους κι χαιρόντουσαν την άνοιξη...

Όμως οι καιροί άλλαξαν. Η ελπίδα έδωσε τη θέση της στην απόγνωση... Ο πόλεμος σκέπασε τον τόπο. Οι άνθρωποι για άλλη μια φορά δεν κατάφεραν να συνεργαστούν για το καλό της ανθρωπότητας αλλά και την επιβίωση του πλανήτη. Ο πόλεμος έφερε πείνα, πόνο και προσφυγιά. Έτσι έφυγε και η Γιασεμή. Πρόλαβε όμως και τον χαιρέτησε. Του έδωσε ένα φουρφούρι που έφταιξε ειδικά για αυτόν. Πάνω είχε χαράξει την παρακάτω φράση:

«Όταν με αέρα το φουρφούρι δεν γυρίζει, η αγαπημένη σου φίλη θα γυρίσει».
Έφυγε λοιπόν, τραγουδώντας μια μελωδία, αφήνοντας πίσω μια υπόσχεση.

(Τραγούδι) Το Φουρφούρι

Τα χρόνια πέρασαν. Ο πόλεμος τελείωσε. Οι πληγές στη Γη αλλά και στις ψυχές των ανθρώπων άργησαν να κλείσουν, ενώ κάποιες δεν επουλώθηκαν ποτέ.

Ο κύριος Σπύρος πλέον έμενε με τη μαμά του. Το χωριό αν και ερήμωσε κατά τη διάρκεια του πολέμου, σιγά σιγά άρχισε να ξαναπαίρνει ζωή. Αρκετοί πρόσφυγες γύρισαν πίσω. Έτσι ο Σπύρος πρόσμενε την επιστροφή της Γιασεμής.

Κάθε μέρα έβγαινε στο μπαλκονάκι του, κρατώντας το χρωματιστό φουρφούρι που του είχε δώσει η φίλη του και περίμενε να γίνει, αυτό που του είχε υποσχεθεί. Είχε πίστη ότι θα την ξανάβλεπε. Μάταια όμως.

Τα χρόνια πέρασαν ο Σπύρος μεγάλωσε κι έγινε ο «παράξενος» κύριος Σπύρος... Τώρα έμενε μόνος και φρόντιζε τον αγαπημένο του βοτανόκηπο. Ο κήπος του του θύμιζε κάποιο αγαπημένο πρόσωπο. Στη μέση του κήπου είχε τοποθετήσει το πιο παλιό φουρφούρι. Το φουρφούρι της Γιασεμής. Ο κύριος Σπύρος απόμακρος από τον κόσμο, ζούσε με την απογοήτευση της ανεκπλήρωτης υπόσχεσης. Ο πόλεμος μαζί με τη φίλη του, πήρε και τη χαρά για ζωή.

(Ξανά στο 2060)

Τα δύο παιδιά μετά την ανακάλυψη της αλήθειας εξιστορούν στα υπόλοιπα παιδιά του χωριού την πραγματικότητα για τον Κύριο Σπύρο. Όλοι νιώθουν άσχημα για την άδικη φήμη και για το παρελθόν του. Θέλουν να επανορθώσουν. Με οδηγό την πίστη στην αγάπη, οργανώνουν ένα «ξεχωριστό» παιχνίδι θησαυρού. Ο θησαυρός θα ήταν η Γιασεμή. Μάλιστα, τα παιδιά αποφάσισαν να βρουν κάθε στοιχείο που θα τους οδηγούσε στη Γιασεμή.

Άραγε επιβίωσε από τον πόλεμο; Ζει κάπου αλλού μακριά; Γιατί δε γύρισε ποτέ; Ρωτούν τους γονείς, τις γιαγιάδες και του παππούδες τους και τελικά, καταφέρνουν κι εντοπίζουν τη Γιασεμή.

Η Γιασεμί τελικά είχε φύγει στην Ολλανδία με τους δικούς της. Πέρασαν δύσκολα αλλά κατάφεραν να φτιάξουν μια νέα ζωή.

Τα παιδιά είναι αποφασισμένα. Πιέζουν όλους τους χωριανούς, τους γείτονες, τον πρόεδρο, τον δάσκαλο, ώστε να οργανώσουν μια γιορτή μνήμης και να καλέσουν όλους τους ξεριζωμένους πρόσφυγες – συγχωριανούς τους. Πετυχαίνουν να τους πείσουν και η γιορτή διοργανώνεται.

Η μέρα φτάνει. Ακούγονται μουσικές από παντού. Νταούλια, ντέφια και μονάχα οι φωνές των μικρών παιδιών που τραγουδούν για τους γείτονές τους. Τα παιδιά γεμίζουν το χωριό με βότανα και φουρφούρια. Ο αέρας μοσχομυρίζει και τα φουρφούρια αρχίζουν να σιγοτραγουδούν...

Ο κύριος Σπύρος αντιλαμβάνεται ότι κάτι συμβαίνει. Ακούει την δυνατή μουσική. Ανοίγει την πόρτα του με απορία και ξαφνικά μυρίζει τα βότανα αλλά όχι του δικού του κήπου. Ακούει ξαφνικά και τον μοναδικό μελωδικό ήχο από τα φουρφούρια και «ζωντανεύει».

Τα παιδιά γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι και τραγουδούν προσκαλώντας τον κόσμο στη γιορτή. Ο κύριος Σπύρος κοιτάει το παλιό του φουρφούρι. Γυρίζει ακόμη... Απογοητευμένος αποφασίζει να μην πάει στη γιορτή. Συνεχίζει να ποτίζει τον κήπο του.

Ο αέρας δυναμώνει...

Τα φουρφούρι της Γιασεμί στριφογυρνάει σφυρίζοντας σα τρελό...

Ξαφνικά όμως, ησυχία...

Ο αέρας δυναμώνει μα το φουρφούρι δεν γυρίζει πια...

Ήξερε ότι ήρθε η στιγμή.

(Τραγούδι) Στου Σπύρου την πόρτα

Εικόνα 14. Τέταρτη σελίδα μουσικού παραμυθιού.

Έγινε συζήτηση για το περιεχόμενό του, τα μέσα δημιουργίας του όπως επίσης αξιολογήθηκε το αποτέλεσμα αυτό. Τέθηκαν προβληματισμοί προς τους μαθητές για το ποια θα είναι η σειρά τοποθέτησης των τριών τραγουδιών μας, αν χρειάζεται να αλλάξει, τι σκοπό έχει και πως να διαμορφωθεί. Συζητάμε μαζί και με τον δάσκαλο και αναλύουμε τα διαφορετικά σημεία και τις διαφορετικές έννοιες που θα αποδώσει η διαφορετική τοποθέτηση του κάθε τραγουδιού σε διαφορετικό σημείο της ιστορίας. Η διδάσκουσα παρουσίασε τον τροποποιημένο στίχο ο οποίος προστέθηκε στο τραγούδι *Στου Κουφού την Πόρτα* ο οποίος θα τραγουδηθεί μόνο όταν ολοκληρωθεί το μουσικό παραμύθι όπου θα γίνει η μετατροπή του στίχου ώστε να αντιληφθούν οι ακροατές την αλλαγή της ιστορίας (βλ. Εικόνα 31. Στίχοι Στου Σπύρου την Πόρτα. σ. 86).

4.8. Το Έβδομο Μάθημα

4.8.1. Πρώτη Διδακτική Ώρα

Το έβδομο και τελευταίο μάθημα κράτησε τρεις διδακτικές ώρες και ήταν παρών και ο δάσκαλος και ο μουσικός της τάξης. **Στάδιο 1:** Έγινε συζήτηση για την πορεία των υπόλοιπων διδακτικών ωρών κατά τις οποίες θα παρουσιαστεί το μουσικό παραμύθι στον διευθυντή και σε κάποιες μικρότερες τάξεις του Σχολείου. Δίνονται οδηγίες για το πώς θα στηθούμε στον χώρο εκδηλώσεων του σχολείου όπου θα παρουσιαστεί το μουσικό παραμύθι σε μορφή παράστασης, αλλά και που θα στηθεί η ορχήστρα διότι, λόγο χώρου, το ιδανικό σημείο ηχητικά ήταν να τοποθετηθεί πάνω στη σκηνή. Παράλληλα, αναφέρθηκαν στα όργανα που διαθέτει η ορχήστρα. **Στάδιο 2:** Οι μαθητές κατά την διάρκεια της διδακτικής ώρας αφηγήθηκαν μία φράση - παράγραφο ο καθένας από την ιστορία που δημιουργήθηκε. Η διδάσκουσα εξηγεί τη χρήση του γκρι χρώματος σε κάποιες παραγράφους υποδηλώνοντας πώς αυτά είναι τα λόγια κάποιων ατόμων εκτός του κ. Σπύρου. **Στάδιο 3:** Ο δάσκαλος της τάξης εξηγεί τη σημασία της ομαδικής αφήγησης η οποία πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα ίδια στοιχεία από το κάθε παιδί, όπως για παράδειγμα, ζωντάνια, άρθρωση και ένταση. **Στάδιο 4:** Η διδάσκουσα προτείνει να συμμετάσχει και εκείνη στην αφήγηση στο τέλος του μουσικού παραμυθιού δημιουργώντας στους ακροατές το συναίσθημα ότι κάτι «αλλάζει» και γίνεται κάτι απρόσμενο. **Στάδιο 5:** Σημειώνουν στη φωτοτυπία με το τραγούδι *Στου Κουφού την Πόρτα* τον τελευταίο στίχο που μετατρέπεται το εξής: *Στου Σπύρου την πόρτα όσο θέλεις βρόντα, η αγάπη θέλει, υπομονή και μέλι* και η διδάσκουσα υπενθυμίζει στους μαθητές τη μιμητική κίνηση που θα εκτελεστεί όταν τραγουδήσουν αυτόν τον στίχο. Παράλληλα, υπενθυμίζει στους μαθητές το body percussion που θα εκτελέσουν στα υπόλοιπα τραγούδια.

4.8.2. Δεύτερη Διδακτική Ώρα

Στάδιο 1: Κατά τη δεύτερη διδακτική ώρα μεταφερθήκαμε στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου μαζί με τον δάσκαλο της τάξης και τους μουσικούς της ορχήστρας. Τα παιδιά γνώρισαν για πρώτη φορά τους μουσικούς και όση ώρα προετοιμαζόμασταν ώστε να ξεκινήσουμε και οι μουσικοί έκαναν ζέσταμα (πιάνο και βιολί), τους κοιτούσαν με προσήλωση. **Στάδιο 2:** Ο δάσκαλος της τάξης συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία και ρωτά τα παιδιά πως ξεκινάει το μουσικό μας παραμύθι και εκείνα απαντούν πως ξεκινάμε με το

τραγούδι *Στου Κουφού την Πόρτα*. **Στάδιο 3:** Ο δάσκαλος αναφέρει μερικές συμβουλές όπως αν κάποιος μαθητής μπερδευτεί, σταματάει και ακούει τους διπλανούς του και συνεχίζει όποτε νιώσει άνετα. **Στάδιο 4:** Δόθηκαν καθοδηγήσεις από τη διδάσκουσα σχετικά με τον τόνο και τη μελωδία της φωνής την οποία παίζει το βιολί και οι μαθητές μπορούν να ακούν ώστε να τραγουδούν τη μελωδία του τραγουδιού και να μη χάνονται. **Στάδιο 5:** Ξεκίνησε η πρόβα παρουσίασης του μουσικού παραμυθιού και τραγουδήσαμε το *Μυρωδάτο τραγούδι* (διδάσκουσα με παιδιά) με τη συνοδεία της ορχήστρας σε μορφή μισοφέγγαρου (παιδιά με ορχήστρα και διδάσκουσα). **Στάδιο 6:** Δίνονται επιπλέον καθοδηγήσεις από τη διδάσκουσα και τον δάσκαλο για το πως θα στηθούμε στον χώρο την τελευταία ώρα του μαθήματος για να παρουσιαστεί το μουσικό παραμύθι στις μικρότερες τάξεις και τον Διευθυντή. **Στάδιο 7:** Αρχίζει η πρόβα αφήγησης του μουσικού παραμυθιού με κάθε μαθητή ανά σειρά να διαβάζει. **Στάδιο 8:** Τραγουδάμε το *Μυρωδάτο Τραγούδι*. **Στάδιο 9:** Συνεχίζεται η αφήγηση και εκτελούνται μικρές θεατρικές κινήσεις (βλ. Εικόνα 12. *Δεύτερη σελίδα μουσικού παραμυθιού*. σ. 51). Γίνονται μερικές παρατηρήσεις από τον δάσκαλο για την ένταση της φωνής των παιδιών κατά την αφήγηση. Τα παιδιά κάνουν ότι διαβάζουν το ημερολόγιο και η Ψ14²⁴ αφηγείται. **Στάδιο 10:** τραγουδάμε το *Φουρφούρι* και συνεχίζεται η αφήγηση. **Στάδιο 11:** Γίνονται αναφορές στον τρόπο αφήγησης και στη σημασία της κάθε λέξης ώστε να ακουστεί και να αποδοθεί η κατάλληλη σημασία με την κατάλληλη ανάσα και τη χρήση παύσεων. **Στάδιο 12:** Αφηγείται τις τελευταίες φράσεις η διδάσκουσα και τραγουδάνε το *Στου Σπύρου την Πόρτα*. **Στάδιο 13:** Ολοκληρώνεται το μουσικό παραμύθι και η διδάσκουσα δίνει συμβουλές για να θυμούνται οι μαθητές ποιο body percussion κάνουν και σε ποιο σημείο και πως αυτό συνδέεται με τη μουσική (ενορχήστρωση), ενώ παράλληλα παρουσιάζουν το κάθε κρουστό μουσικό όργανο. **Στάδιο 14:** Ο δάσκαλος προτείνει να ξανατραγουδήσουμε μόνο τα τραγούδια με την σειρά το *Φουρφούρι*, *Στου Κουφού την Πόρτα* και το *Μυρωδάτο Τραγούδι* παρουσιάζοντάς τα στον Διευθυντή και στην Πέμπτη τάξη.

4.9.3. Τρίτη Διδακτική Ώρα

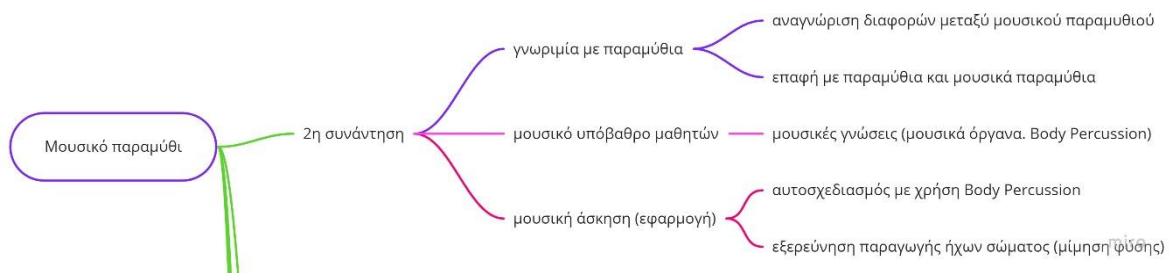
Η τρίτη διδακτική ώρα ήταν η τελική παρουσίαση-παράσταση του μουσικού παραμυθιού στο σχολείο. **Στάδιο 1:** Ξεκινάει το μουσικό παραμύθι (βλ. Εικόνα 11-Εικόνα 14 για

²⁴ Χρήση ψευδωνύμων.

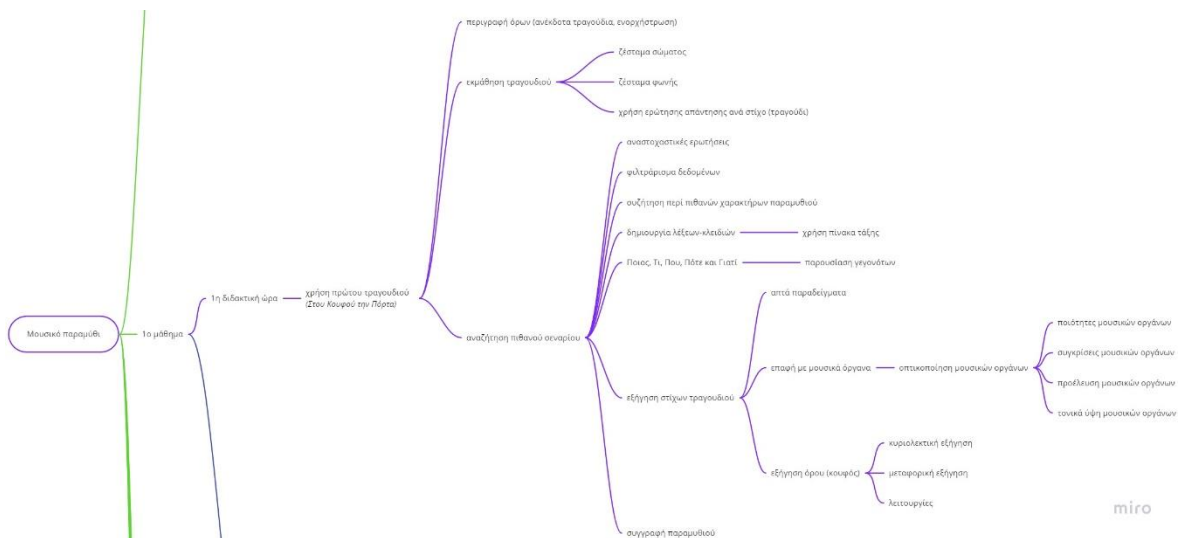
λεπτομέρειες) οι μαθητές είναι στη σκηνή της αίθουσας εκδηλώσεων και στην αφήγηση χρησιμοποιούν ένα μικρόφωνο για να ακούγονται πιο δυνατά.

5. Περιληπτική παρουσίαση της διαδικασίας

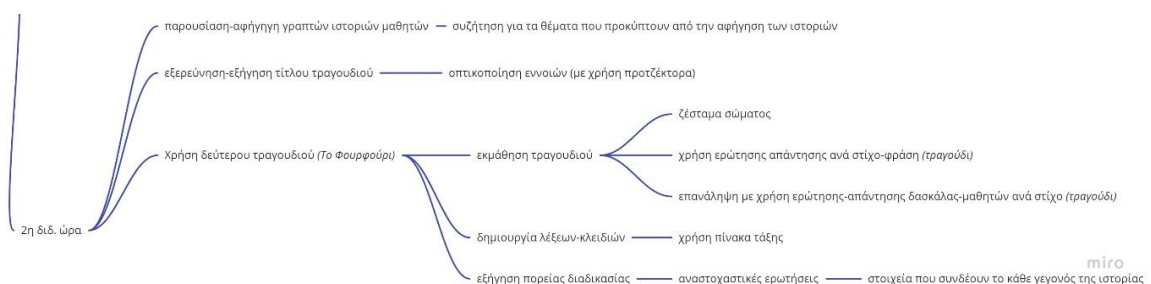
Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα αποδοθεί περιληπτικά με τη βοήθεια διαγραμμάτων η παρουσίαση της διαδικασίας από την πρώτη συνάντηση μέχρι και το τελευταίο μάθημα.

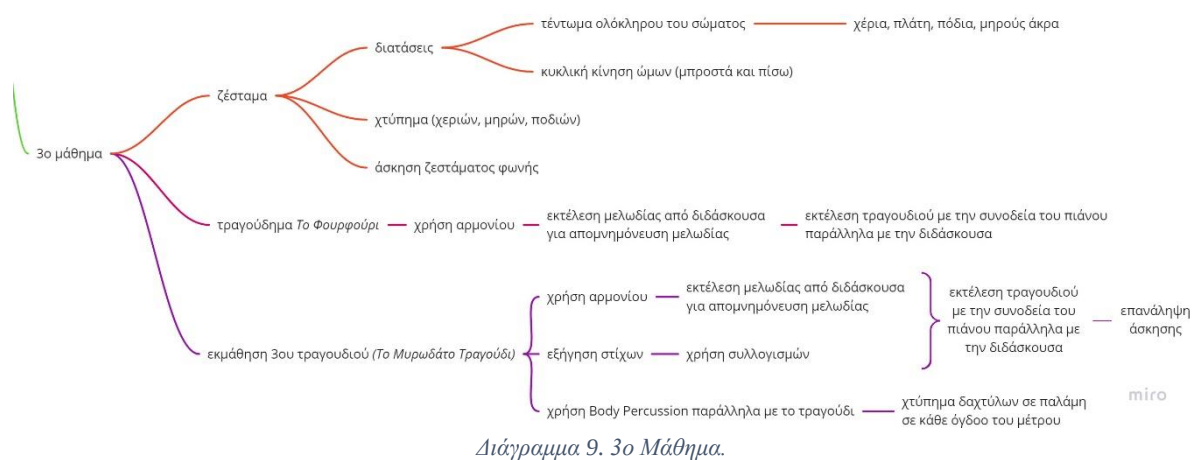
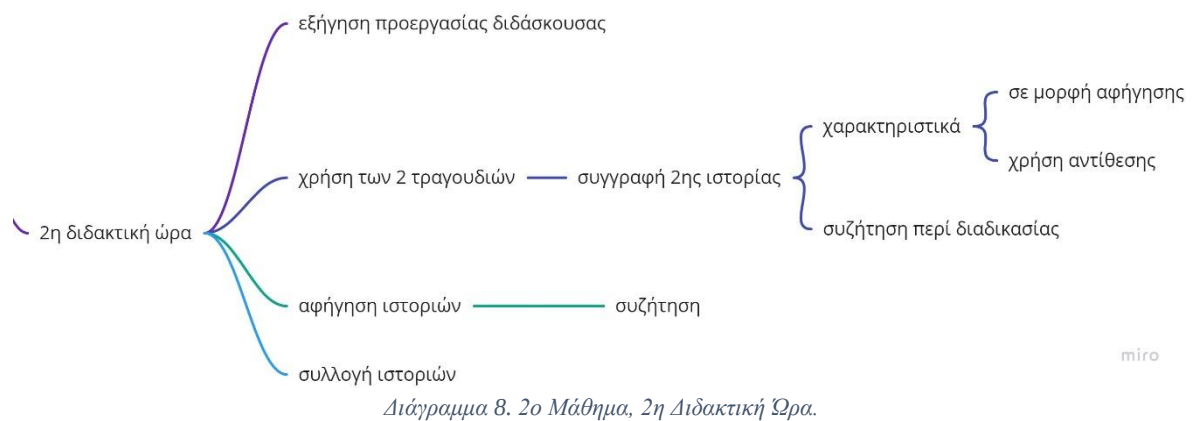
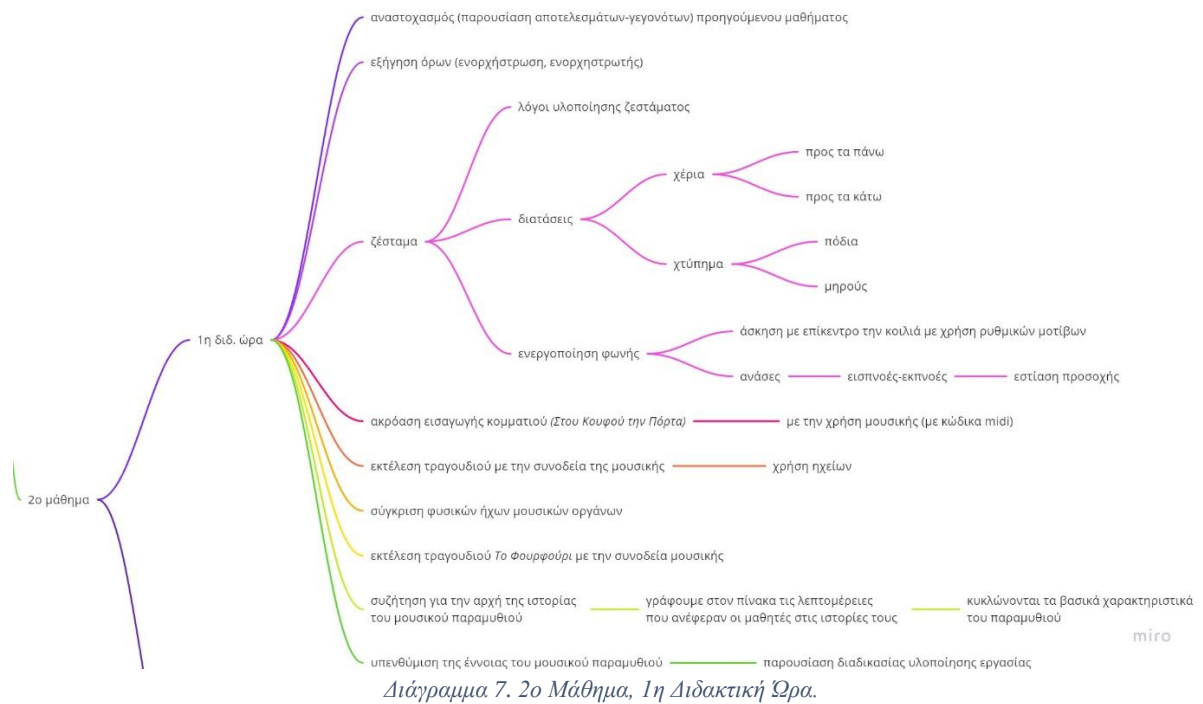
Διάγραμμα 4. Συνάντηση με Μαθητές

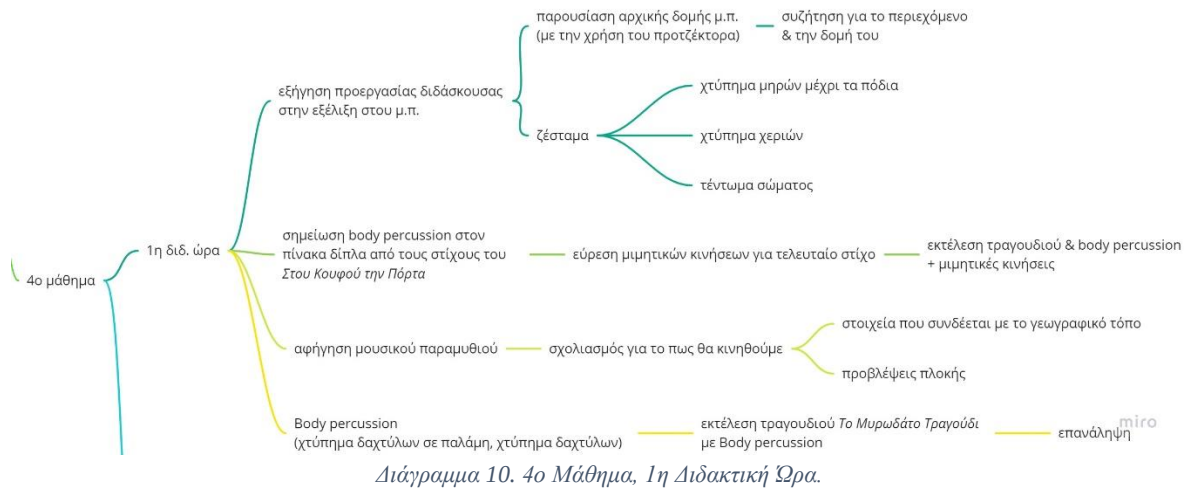

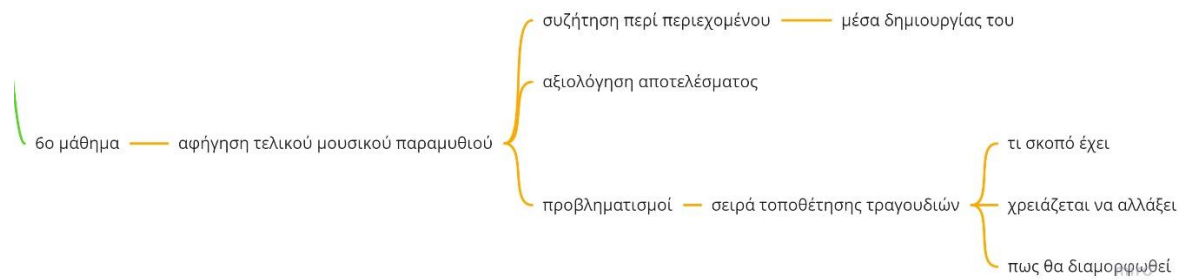
Διάγραμμα 5. 1ο Μάθημα, 1η Διδακτική Ώρα.

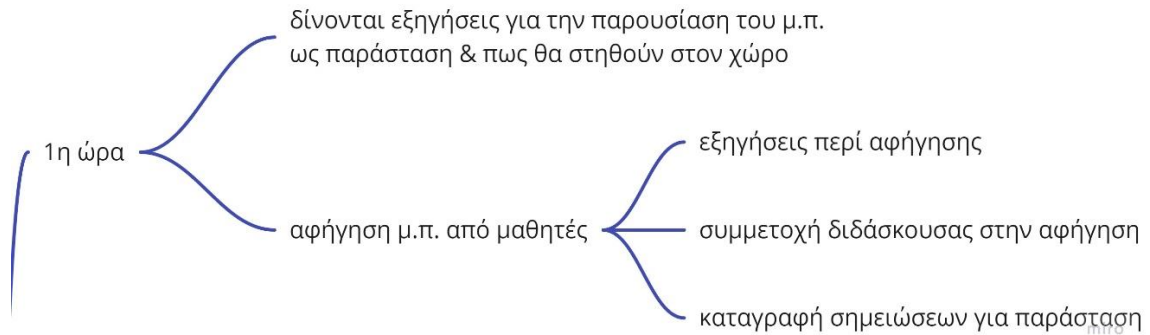
Διάγραμμα 6. 1ο Μάθημα, 2η Διδακτική Ώρα.

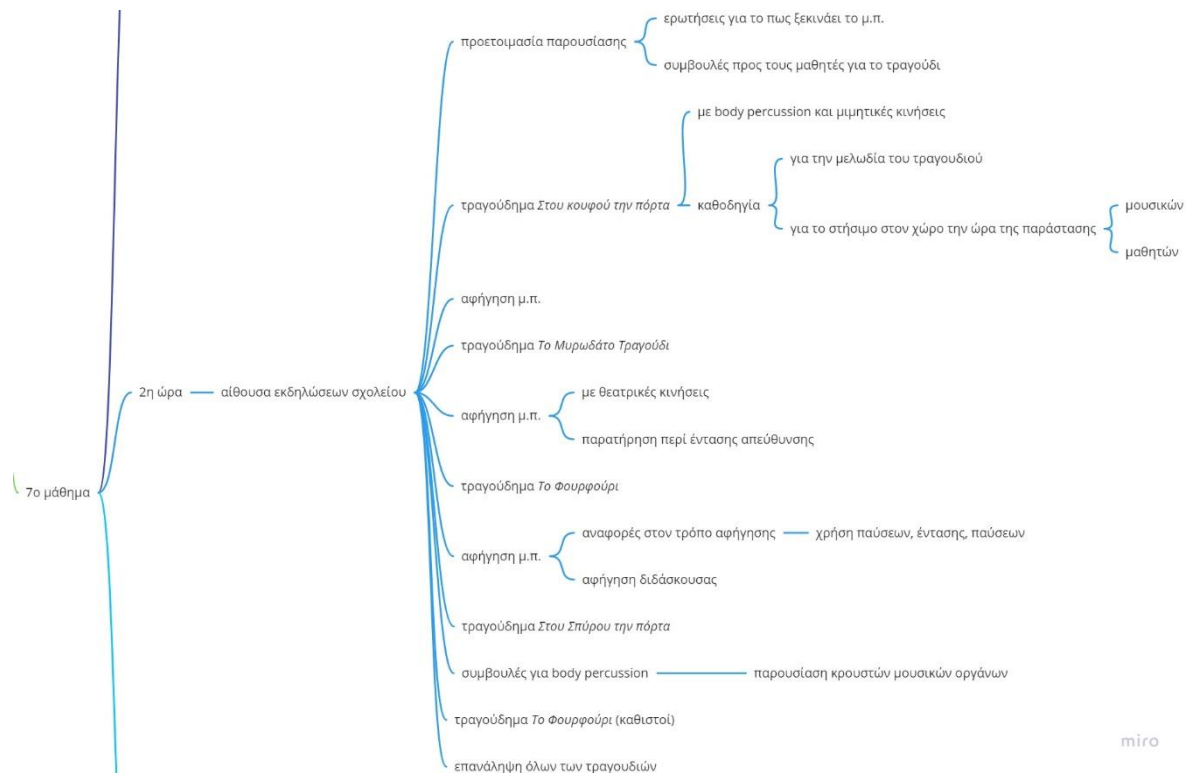

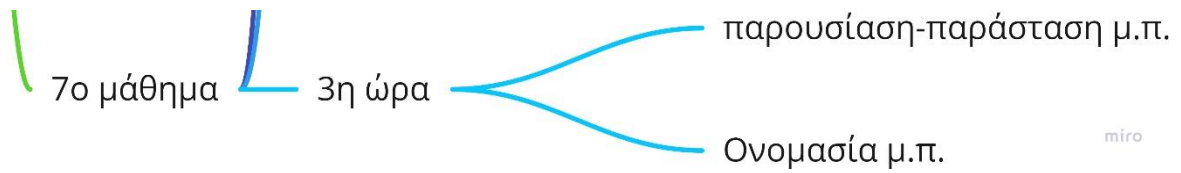
Διάγραμμα 13. 6ο Μάθημα.

Διάγραμμα 14. 7ο Μάθημα, 1η ώρα.

Διάγραμμα 15. 7ο Μάθημα, 2η ώρα.

Διάγραμμα 16. 7ο Μάθημα, 3η ώρα.

miro

6. Αποτελέσματα από την παρατήρηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρατήρησης στον τομέα της δημιουργίας, της αφήγησης και της εκτέλεσης μουσικής που θα παρουσιαστούν παρακάτω μας βοηθούν να επιβεβαιώσουμε την εξέλιξη και να αναστοχαστούμε πώς μπορούμε να δώσουμε περισσότερες ευκαιρίες για την βελτίωση της μάθησης-διδασκαλίας. Οι θεματικές σχηματίστηκαν με την βοήθεια διακοσίων κωδικών οι οποίοι δημιουργήθηκαν από την καταγραφή των μαθημάτων και την μετέπειτα ανάλυσή τους. Τα σχόλια της ερευνήτριας-διδάσκουσας θα παρατίθενται παρακάτω ως περιγραφή για την κάθε κατηγορία.

6.1. Μουσική ακρόαση και συναισθήματα.

Το ενδιαφέρον και τα συναισθήματα που δείχνει ένα παιδί στη μουσική ακρόαση εκφράζεται μέσω της αλλαγής στο βλέμμα του, με την έκφραση κινήσεων του σώματος, την αυξημένη προσοχή και τη βλεμματική επαφή ως αποτέλεσμα της μουσικής εμπειρίας με τις μουσικές ασκήσεις και το τραγούδι.

(1^ο & 2^ο μάθημα) Παρατηρήθηκε πως την πρώτη φορά που τραγουδήσαμε το τραγούδι «Το Φουρφούρι» οι μαθητές είχαν έφεση στα ρυθμικά σχήματα, τον παλμό του τραγουδιού και τη σωστή αγόρευση των στίχων του. Στην αρχή, υστερούσαν στη μελωδική απόδοση του τραγουδιού αλλά από τον δεύτερο κιόλας στίχο υπήρχε βελτίωση και μεγαλύτερη σταδιακή ανταπόκριση από τα παιδιά. (2^ο μάθημα) Πρόσεξα πως όταν κάναμε κάποια άσκηση ζεστάματος και αυτή περιείχε κάποιο χαρακτηριστικό ρυθμικό μοτίβο τα παιδιά ενθουσιαζόντουσαν και ήταν παραπάνω ενεργητικά στη διαδικασία. Η συνοδεία μουσικής (midi) όταν τραγουδούσαμε φαίνεται να βοήθησε τα παιδιά να αντιληφθούν καλύτερα την μουσική δομή του τραγουδιού. Μερικοί μαθητές μπερδεύονταν με τις γέφυρες του τραγουδιού «Στου Κουφού την πόρτα». Ένας πιθανός λόγος είναι πως η προσοχή τους ήταν στη φωτοτυπία με τους στίχους που τους έχει δοθεί και δεν υπήρχε βλεμματική επαφή με τη διδάσκουσα η οποία διηύθυνε το κομμάτι. Με τη διαφορά του ρυθμού στο τραγούδι οι μαθητές αντιλήφθηκαν κατευθείαν την αλλαγή του παλμού και προσαρμόζονται σε αυτόν. (2^ο μάθημα) Παρατηρήθηκε πως τα παιδιά ήθελαν να τραγουδούν στο μεγαλύτερο μέρος του μαθήματος, ήθελαν να εμπλέκονται μουσικά και να εκφράζουν τα συναισθήματα τους και την ενέργειά

τους μέσω του τραγουδιού και της κίνησης.²⁵ (3^ο μάθημα) Έγινε ένα λάθος στις νότες που έπαιζα στο πιάνο και αποφάσισα να μην το διορθώσω ώστε να ερευνήσω αν οι μαθητές θα ανταποκρίνονταν σε αυτό και ας γνώριζαν ποια ήταν η σωστή μελωδία του τραγουδιού. Οι μαθητές έχοντας αποκτήσει κριτική ακρόαση ανταποκρίθηκαν θετικά και εκτέλεσαν ακριβώς την μελωδική φράση. Με αυτό τον τρόπο καλλιεργήθηκε η κριτική τους ακρόαση και ανταποκρίθηκαν θετικά στο «λάθος» αυτό συμπεραίνοντας πως τελικά υπήρχε έντονη συγκέντρωση από αυτούς. (7^ο μάθημα) Στο ρεφρέν από το «Μυρωδάτο Τραγούδι» ο Ψ7 κινείται χαρακτηριστικά και αυτοσχεδιάζει με την προσθήκη δικών του χορευτικών κινήσεων.

6.2. Κινητική ανάπτυξη

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της κινητικής ανάπτυξης αναφέρονται στον συντονισμό των κινήσεων, στην ικανότητα μίμησης και απόδοσης των κινήσεων στο χωροχρόνο, στην έκφραση των συναισθημάτων τους μέσω των μιμητικών και σωματικών κινήσεων του σώματός τους, την εξερεύνηση, την ενεργοποίηση και την απελευθέρωσή του σώματός τους.

(2^ο μάθημα) Μία παρατήρηση είναι πως στην εκμάθηση του τραγουδιού «Στου κουφού την πόρτα» τα παιδιά χτυπούσαν αυτοβούλως ρυθμικά τα χέρια τους κρατώντας τον παλμό και σταδιακά όλο και πιο πολλά παιδιά άφηναν το σώμα τους ελεύθερο ώστε να νιώσει τον παλμό και το ρυθμό του τραγουδιού. Παρατηρήθηκε πως και στο «Φουρφούρι» αυτοσχεδίαζαν χτυπώντας παλαμάκια το ρυθμό. (3^ο μάθημα) Με την άσκηση που χτυπούσαμε τα δάχτυλά μας στην παλάμη μας (Body Percussion) στον κάθε κτύπο του τραγουδιού «Το μυρωδάτο τραγούδι» και παράλληλα τραγουδώντας, έκανε τα παιδιά να μπερδευτούν, δυσκολεύοντάς τα στον συγχρονισμό της κίνησης με τη φωνή. (4^ο μάθημα) Μετά την τρίτη στροφή σιγά-σιγά βελτιώθηκε ο συγχρονισμός της κίνησης με τη φωνή τους και στην πορεία ο παλμός τους έγινε σταθερός, αλλά μπερδεύοντουσαν γιατί δεν θυμόντουσαν τους στίχους και λόγω του μεγάλης έκτασής τους. Στο ρεφρέν δεν τους βοήθαγε το body percussion (χτύπημα ποδιών στο πάτωμα) ώστε να συγχρονιστούν και να μείνουν σταθεροί στον ρυθμό. Όποτε δεν μπορούσαν να συγχρονίσουν την κίνηση με το τραγούδι, σταματούσαν την κίνηση και συνέχιζαν να τραγουδάνε, είτε όταν χτυπούσαν τα χέρια τους, είτε όταν χτυπούσαν τα δάχτυλα ή όταν χτυπούσαν τα πόδια τους στο πάτωμα, προσπαθώντας να μείνουν σταθεροί στον παλμό

²⁵ (Ψ17): Κυρία θέλω να τραγουδήσουμε (18/03/22 στο 46:16-46:20 και 46:27-46:30), (Ψ17): Μετά θα τραγουδήσουμε; (18/03/22 στο 54:05-54:10) & (Ψ8): Θα τραγουδήσουμε καθόλου; (01/04/22 στο 6:51-6:56) κα.

συνέχιζαν να προσπαθούν μέχρι να το πετύχουν. (5^ο μάθημα) Στο «Μυρωδάτο τραγούδι» παρατήρησα πως στο ρεφρέν οι κινήσεις των μαθητών ήταν σταδιακά πιο ζωντανές και δυναμικές. Ανά διαστήματα όλο και περισσότεροι συμμετείχαν και εκτελούσαν το *body percussion* του τραγουδιού όμως σε ποσοστό ήταν περίπου οι μισοί μαθητές κάθε φορά. Παρόλο την ενεργητικότητά και την ενθάρρυνση της διδάσκουσας είτε με τις έντονες κινήσεις της είτε με τον τόνο της ομιλίας της, οι μισοί μαθητές περιόριζαν την κίνησή τους και απέφευγαν να κινηθούν. (7^ο μάθημα) Μερικά παιδιά στην εισαγωγή κάθε τραγουδιού είναι πιο ενεργητικά κινητικά και όταν αρχίζει το τραγούδι χαλαρώνουν το σώμα τους σε αντίθεση με κάποια άλλα τα οποία στην εισαγωγή είναι στατικά και όταν αρχίζει το τραγούδι γίνονται πιο δραστήρια και ενεργητικά στις κινήσεις τους. Μετά τις επαναλήψεις των τραγουδιών είναι αισθητή η βελτίωση των μαθητών.

6.3. Γλωσσική ανάπτυξη

Αποτυπώνεται στην καλή εκφορά του λόγου, στην ικανότητα οργάνωσης σκέψης, στην έκφραση ιδεών μέσω της γλώσσας, στη δεξιότητα αφήγησης και ανάγνωσης, στην ικανότητα γραφής, στην επεξεργασία πληροφοριών, στην προσαρμογή του λόγου και της σκέψης και στον προφορικό λόγο των παιδιών.

Σχετικά με τη γλωσσική ανάπτυξη τα περισσότερα παιδιά ήταν σε θέση να συζητήσουν και να εκφράσουν τις ιδέες τους περί του θέματος του μουσικού παραμυθιού δείχνοντας ενθουσιασμό και ανάγκη για προσωπική έκφραση. Μετά τη συγγραφή δύο ιστοριών και αρκετών συζητήσεων οι μαθητές εκφράστηκαν μέσω της αφήγησης και της παρουσίασης της ιστορίας τους στην τάξη. Παρατηρήθηκε πως κατά τη διάρκεια της συγγραφής ενώ οι μαθητές είχαν ήδη ενημερωθεί για τον τρόπο και τα μέσα υλοποίησης της συγγραφής, ρωτούσαν επανειλημμένα το τι χρειάζεται να κάνουν, αν μπορούν να αναφέρουν συγκεκριμένα γεγονότα, αν υπάρχει κάποιος περιορισμός και αν κάνουν την ιστορία με βάση το τραγούδι που διδάχτηκαν. Με αυτό το γεγονός επιβεβαιώνεται η ποικιλομορφία στις γνωστικές ικανότητες του κάθε παιδιού. Παράλληλα έχει παρατηρηθεί πως τα παιδιά δανείζονται θέματα, χαρακτήρες, εικόνες, πλοκές και άλλα στοιχεία από τις ιστορίες των άλλων συμμαθητών τους ώστε να τα χρησιμοποιήσουν και να τα τροποποιήσουν για τους δικούς τους σκοπούς.

6.4. Διάθεση για επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων

Αναφέρεται στη συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων μέσα από τη διάθεση των μαθητών για επικοινωνία.

Παρατηρήθηκε από τα πρώτα κιόλας μαθήματα η ανάγκη των παιδιών για επικοινωνία και επαφή με τη διδάσκουσα αλλά και με τους συμμαθητές τους, συνδέοντάς τους με το σύνολο της τάξης προκειμένου να εκφραστούν, να μοιραστούν εμπειρίες, να νιώσουν στήριξη, να περιγράψουν στιγμές και προσωπικά τους περιστατικά και συναισθήματα είτε έμμεσα είτε άμεσα με την χρήση του γραπτού λόγου είτε του προφορικού.

6.5. Συνεργασία και συμμετοχή

Αναφέρεται στο ποσοστό συμμετοχής και την συχνότητα ανταπόκρισης και συνεργασίας των μαθητών τόσο με τη διδάσκουσα όσο και με τους υπόλοιπους συμμαθητές τους

(4^ο μάθημα) Όταν γινόταν η εκμάθηση του τραγουδιού «Το μυρωδάτο τραγούδι» μερικά παιδιά πιθανώς λόγω του μεγάλου όγκου στίχων του τραγουδιού δεν φαινόταν στην κίνηση και στο βλέμμα τους ο ενθουσιασμός και η θέληση για ενεργό συμμετοχή. Παράλληλα η Ψ20 κατά την διάρκεια της άσκησης είχε ακουμπήσει το κεφάλι της στο θρανίο και καθόταν (5^ο μάθημα) Παρατήρησα ότι πολλοί μαθητές είτε θα ήταν πολύ ενεργητικοί και θα υπήρχε συνεχή βλεμματική επαφή με την διδάσκουσα όπου θα συμμετείχαν ενεργά τραγουδώντας το τραγούδι είτε θα συμμετείχαν ακίνητοι, με σκυμμένο το κεφάλι έχοντας την προσοχή τους στη φωτοτυπία τους με τους στίχους. Οι μαθητές που ήθελαν να συμμετάσχουν το έκαναν και δεν επηρεαζόντουσαν από τη στάση των υπολοίπων συμμαθητών τους. Δεν επηρεαζόντουσαν από τις παρέες φίλων τους, αλλά και εκείνοι που είτε δεν είχαν δείξει μεγάλο ενδιαφέρον για τη διαδικασία, είτε ντρεπόντουσαν, είτε δεν ήθελαν να ένιωθαν έτοιμοι να συμμετάσχουν, φαινόταν να παρακολουθούν τη διαδικασία και τις εξελίξεις της σιωπηλά. (7^ο μάθημα) Πρόσεξα πως όταν ένα παιδί αφηγούνταν με ενδιαφέρον τρόπο την ιστορία, οι υπόλοιποι μαθητές τον κοιτούσαν και έδιναν περισσότερη προσοχή στον λόγο του σε σχέση με ένα παιδί που όταν δυσκολευόταν να διαβάσει οι συμμαθητές του να μην έμεναν σιωπηλοί, αλλά υπήρχε χαμηλότερη βλεμματική επαφή μεταξύ των παιδιών και πιθανόν μικρότερο ενδιαφέρον. Παράλληλα όταν τραγουδούσαμε ένα τραγούδι καθιστοί και είχε body percussion που έπρεπε να χτυπήσουμε τα πόδια μας στο πάτωμα, όλη η τάξη το έκανε καθιστή αλλά τρία κορίτσια ήθελαν να σηκωθούν και να το κάνουν όρθιες με τον σωστό τρόπο όπως ήταν.

7. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα και εφαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ποικίλουν. Είναι βέβαιο πως μέσω της δημιουργίας του μουσικού παραμυθιού στην τάξη αναπτύσσεται η δημιουργική φαντασία των παιδιών, βελτιώνεται η ικανότητα γραφής, ενισχύεται η δημιουργική έκφραση και η συναισθηματική εκτόνωση, αναπτύσσεται η προσοχή, αυξάνεται η ψυχολογική ασφάλεια και ελευθερία και εξετάζει το παιδί τις δομές της ίδιας της φαντασίας (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015). Παρακάτω θα αναφερθούν μερικά σημαντικά συμπεράσματα από την έρευνα.

Αρχικά, κύριος στόχος της άσκησης συγγραφής του μουσικού παραμυθιού ήταν η ικανότητα οργάνωσης της σκέψης των παιδιών, η καλλιέργεια της φαντασίας τους, της εφευρετικότητάς τους, της πρωτοτυπίας τους, του αφηγηματικού τους λόγου, της προσωπικής τους έκφρασης, των δεξιοτήτων γραφής τους και της συγκέντρωσής τους.

Όσον αφορά την κινητική ανάπτυξη των παιδιών, παρατηρήθηκε πως παρόλο την ενεργητικότητά και την ενθάρρυνση της διδάσκουσας, είτε με έντονες κινήσεις της είτε με τον τόνο της ομιλίας της, οι μισοί μαθητές περιόριζαν την κίνησή τους και απέφευγαν να κινηθούν. Μερικοί πιθανοί λόγοι αυτού του αποτελέσματος είναι ότι μπορεί να μην ένιωθαν οικεία με το σώμα τους και την έκθεση αυτού στους συμμαθητές τους. Επιπλέον δεν κατάφερναν απόλυτα να συγχρονίσουν την κίνηση με το τραγούδι και την απομνημόνευση των στίχων. Ένας επιπλέον λόγος είναι ότι μπορεί να ντρεπόντουσαν που τους τραβούσε η κάμερα (για την καταγραφή της ανάλυσης και διαδικασίας) και γνώριζαν πως η διδάσκουσα θα δει μετά τα βίντεο, όπως αντίστοιχα αναφέρθηκε ο Ψ11. Ένας τρόπος βελτίωσης της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι η χρήση παιχνιδιών για παράδειγμα, κυκλική διαμόρφωση του χώρου της τάξης και δραστηριότητες με χρήση αντικειμένων στην κίνηση, με ηχογραφημένη μουσική, εικόνες και σχήματα, ρυθμό λόγου, ρυθμικά κτυπήματα και ελεύθερη κίνηση που καταλήγει σε καθορισμό βημάτων στη μουσική.

Όσο αφορά τις ασκήσεις ζεστάματος που επικεντρωνόντουσαν στις ανάσες είχαν ως κύριο στόχο τη συγκέντρωση της προσοχής των παιδιών στις αναπνοές, εστιάζοντας σε αυτές, διακρίνοντας τις διαφορές εισπνέοντας και εκπνέοντας στο σώμα και παρατηρώντας το.

Όσο αφορά τα χαρακτηριστικά της μάθησης παρατηρήθηκε πως ο γρήγορος ρυθμός λόγου της διδάσκουσας πιθανόν να δυσκόλεψε τα παιδιά να αντιληφθούν κάποιο ζητούμενο, για τον λόγο αυτό υπήρχαν αρκετές διευκρινήσεις και επαναλήψεις.

Μερικά από τα χαρακτηριστικά της λογοτεχνικής αφήγησης των παιδιών διακρίνονται από αντιθέσεις. Μερικά παιδιά είχαν γρήγορη ροή ανάγνωσης σε αντίθεση με άλλα που δυσκολεύονταν να διαβάσουν μία πρόταση σε κανονικό ρυθμό χωρίς παύσεις. Τα παιδιά με την γρήγορη ροή ανάγνωσης ήταν εκείνα που ήταν περισσότερο εξωστρεφή και κοινωνικά ενώ τα παιδιά με την μεγαλύτερη δυσκολία ανάγνωσης εκείνα που είχαν δυσκολία στην συγκέντρωση και την υλοποίηση μίας εργασίας. Μερικά παιδιά ήταν πιο εκφραστικά στον λόγο τους και διάβαζαν δυνατά, αρθρωμένα και καθαρά σε σύγκριση με κάποια άλλα τα οποία διάβαζαν στατικά με μπερδεμένη άρθρωση και με χαμηλή ένταση η οποία δεν αυξανόταν. Τα παιδιά που διάβαζαν δυνατά και καθαρά ήταν εκείνα που ήθελαν να εκφράσουν την ιδέα και την σκέψη τους ενώ τα παιδιά τα οποία διάβαζαν με χαμηλή ένταση και μπερδεμένη άρθρωση εκείνα που ντρεπόντουσαν, είτε τους συμμαθητές τους είτε δεν ένιωθαν άνετα να παρουσιάσουν την σκέψη τους. Ένα άλλο χαρακτηριστικό ήταν πως αν κάποιο παιδί διάβαζε χαμηλόφωνα και του γινόταν ένας σχολιασμός ώστε να ανεβάσει την ένταση της φωνής του αντιδρούσε με δύο τρόπους. Μπορεί να ανταποκρινόταν θετικά στο σχόλιο της διδάσκουσας ή αντίθετα μπορεί να προσπερνούσε τον σχολιασμό πιθανώς γιατί δεν αισθανόταν άνετα να το κάνει και να ένιωθε πως θα εκτεθεί στην τάξη ή η ζώνη άνεσής του ήταν στο συγκεκριμένο επίπεδο έντασης.

Με την πρόταση του δασκάλου της τάξης ώστε να αγοραστούν όλα τα φυτά που αναφέρονται στο τραγούδι *Το Μυρωδάτο Τραγούδι* οι μαθητές ήρθαν σε επαφή με τα φυτά αυτά, τα γνώρισαν, τα οπτικοποίησαν, τα μύρισαν και έμαθαν να τα φροντίζουν.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες ο οποίος μπορεί να επηρεάσει την διαδικασία δημιουργίας ενός μουσικού παραμυθιού είναι ο διδακτικός χρόνος που μπορεί να διαθέτει ο εκπαιδευτικός. Όσο πιο περιορισμένος τόσο πιο περιληπτική και μερική θα είναι η διαδικασία και το αποτέλεσμα αυτής. Ιδανικός αριθμός μαθημάτων έτσι ώστε να υλοποιηθεί η συγκεκριμένη εκπαιδευτική διαδικασία είναι γύρω στα δέκα με έντεκα, ένα την εβδομάδα από μία ή ιδανικά δύο διδακτικές ώρες για διάστημα σίγουρα δύο μηνών. Ένας επιπλέον παράγοντας που πρέπει ο εκπαιδευτικός να λάβει υπόψη του είναι η προσωπική προετοιμασία του στο σπίτι πριν παρουσιάσει το υλικό του στην τάξη. «Να διαλέγει και να παρουσιάσει ποικιλία μουσικών δραστηριοτήτων με καλή ισορροπία ανάμεσά τους. Να χρησιμοποιεί με τα παιδιά τις δεξιότητες που έχουν αποκτήσει και να συνεχίσει να τις εξασκεί. Να γνωρίζει τις ατομικές διαφορές των παιδιών που έχουν σαν αποτέλεσμα και τη δημιουργία διαφορετικών επιπέδων μουσικής ανάπτυξης.»²⁶ Τα παιδιά

²⁶ (Σέρρη, 2003:10)

δημιουργώντας τις ιστορίες τους δανείζονται θέματα, χαρακτήρες, εικόνες, πλοκές και άλλα στοιχεία από τις ιστορίες των άλλων ώστε να τα χρησιμοποιήσουν και να τα τροποποιήσουν για τους δικούς τους σκοπούς (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015).

Για την καλλιέργεια της απόδοσης της ακουστικής και φωνητικής ακρίβειας των διαφόρων ήχων χρειαζόταν συστηματική, συχνή και διανοητική συγκέντρωση από τους μαθητές και συνεχή επαφή με τη βοήθεια της δασκάλας μουσικής. Για την έκφραση του εσωτερικού κόσμου του παιδιού χρειάζεται να δοθεί προσοχή στην επιλογή των μέσων και των υλικών ώστε να βοηθηθούν τα παιδιά να απελευθερωθούν.

Τα παραμύθια είναι ιδανικό διδακτικό μέσο χρήσης διότι είναι ένα προϊόν συνδιαλλαγής και διαλόγου το οποίο βρίσκει μία λύση στα προβλήματα τους και παρέχει συνθήκες ψυχολογικής ασφάλειας και ελευθερίας. Μπορούν να μας δώσουν πολλά δεδομένα για το πώς τα παιδιά κατανοούν τον κόσμο, συμπεριλαμβανμένων και των κοινωνικών τους σχέσεων (Μαλαφάντης & Μούλα, 2015).

Επιλογικά, καθίσταται σαφές πως όταν τα παιδιά αλληλοεπιδρούν και δημιουργούν, το ενδιαφέρον τους διεγείρετε. Τα μέσα που θα βοηθήσουν να επιτευχθεί αυτός ο στόχος στο μάθημα της μουσικής είναι η χρήση παιχνιδιών, με τη ζωγραφική, με μουσικά όργανα, με μουσικά και μη παραμύθια, με εικόνες και με καρτέλες ώστε να είναι προσιτό το μάθημα της μουσικής στα παιδιά χρησιμοποιώντας ποικίλα μέσα. Η χρήση ηλεκτρονικών μέσων, του υπολογιστή, του προτζέκτορα και του cd player μπορούν να βοηθήσουν το μάθημα να γίνει πιο ενδιαφέρον.

Προτάσεις μπορούν να υπάρξουν πολλές. Στόχος της μουσικής αγωγής είναι η απελευθέρωση, η έκφραση των συναισθημάτων, η δημιουργική έκφραση, η εκτέλεση μουσικής, η αποδοχή από τους άλλους, η κοινωνικοποίηση, η εκτόνωση και η διαμόρφωση ενός πιο ισορροπημένου ανθρώπου. Η χρήση του μουσικού παραμυθιού πέρα από τους γνωσιολογικούς, συναισθηματικούς και ψυχολογικούς στόχους που μπορεί να ολοκληρώσει, δύναται να θέσει στόχους ειδικά για τη μουσική αγωγή και καλλιέργεια των παιδιών, να δημιουργήσει ολοκληρωμένους χαρακτήρες, να τους προβληματίσει κάνοντάς τους να επιβεβαιώνουν και να απορρίπτουν καταστάσεις, εισάγωντας τα παιδιά στον κόσμο της πραγματικότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ., (1997) *Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού* (5^η εκδ.). Καστανιώτη
- Ανδρουτσοπούλου-Πέτροβιτς, Λ., (1986, Φθινόπωρο 3). Απόψεις για την συγγραφή των παιδικών βιβλίων. *Διαδρομές*, (3): 217-219.
- Αυδίκος, Ε., (1997). *Το Λαϊκό Παραμύθι: Θεωρητικές Προσεγγίσεις*. (β' εκδ.). Οδυσσέας
- Γαβριηλίδου, Σ., (2012). Στον κόσμο του Ντίσνεϊ: πολιτισμικές απεικονίσεις στις έντυπες διασκευές της εταιρείας Ντίσνεϊ. Στο Τ. Η. Κωτόπουλος & Δ. Σουλιάτη, *Θέματα παιδικής λογοτεχνίας* (σ. 55-75). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Γιαννικοπούλου, Α. Α., (1999). Διασκευάζοντας παραμύθια για αφήγηση σε νήπια. Στο Β. Δ. Αναγνωστόπουλος (Επιμ.), *Λαϊκή παράδοση και σχολείο* (σ. 23-39). Καστανιώτη.
- Διονυσίου, Ζ. (2008). Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας στη σχολική μουσική εκπαίδευση. Στο Διονυσίου, Ζ. & Αγγελίδου, Σ. (Επιμ.) *Σχολική Μουσική Εκπαίδευση: Ζητήματα σχεδιασμού, μεθοδολογίας και εφαρμογών* (σσ. 43-63). Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.
- Διονυσίου, Ζ. (2009). Συμβολή στη διδακτική της μουσικής. Στο Παπαπαναγιώτου, Ξ. (Επιμ.) *Ζητήματα μουσικής παιδαγωγικής* (σσ. 267-295). Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.
- Ετμεκτσόγλου, Ι., (2002). Κόκκινη κλωστή δεμένη, στην ανέμη τυλιγμένη... Το ζωντάνεμα του παραμυθιού με τη μουσική και της μουσικής με το παραμύθι: Ψυχολογική προσέγγιση του παραμυθιού ως διδακτικού εργαλείου στη μουσική εκπαίδευση. στο *Μουσική Εκπαίδευση. ΙΙΙ*(11): 227-238. Πρακτικά 3ου Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση.
- Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Καλλέργης, Η., (1995). Αρχαιοελληνικές απηχήσεις στο νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι. Στο Αναγνωστόπουλος, Β. Δ., (Επιμ.) *Λαϊκό παραμύθι και παραμυθάδες στην Ελλάδα* (σσ. 27-39). Καστανιώτη.
- Κοκκίδου, Μ. (2015). *Διδακτική της Μουσικής: Νέες Προκλήσεις, νέοι ορίζοντες*. Fagottobooks.
- Κουτσουπίδου, Θ. (2008). Μουσική Συνεργασία και Δημιουργικότητα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Έρευνα και Διδακτική Πράξη. *Μουσικοπαιδαγωγικά*, 6, 43-65.
- Kurkjian, C., Livingston, N., & Young, T. (2006). Worlds of Fantasy. *The Reading Teacher*, 59(5), 492–503. <https://doi.org/10.1598/RT.59.5.10>
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. & Μούλα, Ε., (2015). *Παραμύθι και κριτική παιδαγωγική: Μια διδακτική παρέμβαση*. Διάδραση.
- Μαλαφάντης, Κ., (2011). *Το Παραμύθι στην Εκπαίδευση: Ψυχοπαιδαγωγική Διάσταση και Αξιοποίηση*. Διάδραση.
- Μερακλής, Μ. Γ. (1999). *Το λαϊκό παραμύθι: Κείμενα παραμυθολογίας*. Ελληνικά γράμματα.
- Μιχαλοπούλου, Κ. (1997). Η επίδραση των παραμυθιών στο παιδί προσχολικής ηλικίας. *Διαδρομές*, (46): 18-24
- Μπαρούτα, Μ. (2019). Αξιοποιώντας διαθεματικά ένα μουσικό παραμύθι για την αποδοχή της διαφορετικότητας στις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Στο Ράπτης Θ. & Κόνιαρη Δ. (Επιμ.), *Μουσική Εκπαίδευση και Κοινωνία: Νέες προκλήσεις, νέοι προσανατολισμοί. Πρακτικά 8ου Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε.* (σσ. 273–279). Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση.

- Νικολακοπούλου, Α. & Ζαφειροπούλου, Μ., (2007). Το παραμύθι ως μέσο εξοικείωσης τον παιδιού με την έννοια του θανάτου: Συναισθηματικές αντιδράσεις μαθητών από αστικές και αγροτικές περιοχές. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 7, 101-122. <https://doi.org/10.12681/icw.18226>
- Νικολοπούλου, Κ. & Ζαβιτσάνου, Μ., (Επιμ.) (2013). *Λαϊκά παραμύθια της περιοχής μας*. Γυμνάσιο Βόνιτσας. <https://www.ebooks4greeks.gr/laika-paramythia-vonitsas>
- Ντούλια, Α., (2010, Μάιος). *Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες, όρια, προοπτικές*. Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα “Μαθαίνω πώς να μαθαίνω”, Αθήνα http://www.elliepek.gr/documents/5o_synedrio_eisigiseis/Ntoulia_Athina.pdf
- Ντούρου, Μ., (2020, Σεπτέμβριος). Σχολικός Κ. Π. Καβάφης και διαθεματικότητα. Στο 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, *Εκπαίδευση στον 21ο αιώνα: Ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της καινοτομίας* (σσ. 74-88). <https://www.openbook.gr/anaptyxis-tis-kritikis-skepsis-tis-dimioyrgikotitas-kai-tis-kainotomias/>
- Ringgenberg, S. (2003). Music as a Teaching Tool: Creating Story Songs. *YC Young Children*, 58(5): 76–79. <http://www.jstor.org/stable/42728992>
- Σέρρη, Α. (2003). *Δημιουργική μουσική αγωγή για τα παιδιά μας*. Gutenberg.
- Spradley, J.P. (1980). *Participant observation*. Rinehart & Winston.
- Τσαμπούρη, Α., Μυτιληναίου, Ε., Γκιαούρης, Χ. & Ευγενειάδης, Γ., (2015). Φτιάξε μαζί μας το δικό σου παραμύθι... στο 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο *Επιστημών Εκπαίδευσης* (2015): 1438-1447. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης. <http://dx.doi.org/10.12681/edusc.366>
- Thompson, S. (1947). *The Folktale*, Dryden Press. 8.
- Τσιλιμένη, Τ., (1996). Αυτοσχέδια παραμύθια στο νηπιαγωγείο. Στο Αυδίκος, Ε. Γ., (Επιμ.), *Από το παραμύθι στα κομικς: Παράδοση και νεοτερικότητα*. (σσ. 469-482). Οδυσσέας
- Tompkins, G. E. (1982). Seven Reasons Why Children Should Write Stories. *Language Arts*, 59(7), 718–721. <http://www.jstor.org/stable/41405103>
- Χατζητάκη-Καψωμένου, Χ., (2002). *Το νεοελληνικό λαϊκό παραμύθι*. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Παράρτημα

1. Τραγούδι – Στου Κουφού την Πόρτα

Στου κουφού την πόρτα

Full Score

Στίχοι - Μουσική: Μαρίζα Κωχ
Ενορχήστρωση: Γεωργία Σπράτη

$\text{♩} = 100$

Φωνή

Body Percussion

Πιάνο

Βιολί

Κλασσική Κιθάρα

Μπόνγκος

Ντέφι

Concert Snare Drum

11

Vo.

mf

Στου κου-φού την πόρ-τα ό-σο θέ-λεις βρό-ντα ντά-κα ντού-κα ντά-κα ντού-κα ό-σο θέ-λεις

B. Perc.

Μηρός

R R R R R R

Pno.

mf

arco

Vln.

Guit.

Bon.

Tamb.

Con. Sn.

cresc.

f

Only 1st time

Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Κέρκυρα, 2022

Εικόνα 15. Παρτιτούρα, Πρώτη σελίδα Στου Κουφού την Πόρτα.

18

Vo. *f* *mf* *cresc.* -----
 βρό-ντα. Φέρτε κιέ-να ντέ-φι να βα-ράειμε κέ - φι ντά-κα ντούκα
 Δάχτυλα

B. Perc. R R

Pno. *f* *mf* *cresc.* -----

Vln. *f* *mf* *cresc.* -----

Guit. *f* *mf* *cresc.* -----

Bon.

Tamb.

Con. Sn. *f* *mf* *cresc.* -----

28

Vo. *(cresc.)* ----- *f*
 ντά-κα ντού-κα φέ-ρτε κιέ-να ντέ - φι Φέ - ρτε ένα ντα - ού - λι

B. Perc.

Pno. *(cresc.)* ----- *f*

Vln. *(cresc.)* ----- *f*

Guit. *(cresc.)* ----- *f*

Bon. *(cresc.)* -----

Tamb.

Con. Sn. *(cresc.)* ----- *f* *mf*

37

Vo. *cresc.* ----- *f*
να βα-ρά-νε ού - λοι ντά-κα ντούκα ντά-κα ντούκα φέ-ρτε ένα ντα - ού - λι

B. Perc. Πόδια
R L R L R L R L *rit*

Pno. *cresc.* ----- *f* *rit*

Vln. *cresc.* ----- *f* *cresc.* -----

Guit. *cresc.* ----- *f*

Bon. *cresc.* ----- *f*

Tamb.

Con. Sn. *cresc.* ----- *f*

46 $\text{♩} = 112$

Vo. *p* ----- *mf cresc.*
Τρίτη μέ-ρα πά - ω και την ε-χτυ - πά - ω ντά-κα ντούκα ντά-κα ντούκα και την ε-χτυ -

B. Perc. Μηροί
R L R L R L

Pno. *p* ----- *mf*

Vln. *f* ----- *p* ----- *mf cresc.* -----

Guit. *p* ----- *mf cresc.* -----

Bon. *p* ----- *mf cresc.* -----

Tamb.

Con. Sn. *mf cresc.* -----

56

Vo. *f* πά - ω Στου κου - φού την πόρ - τα ό - σο θέ - λεις βρό - ντα

B. Perc. *R L*

Pno. *f*

Vln. *f*

Guit. *f (cresc.)*

Bon. *f (cresc.)*

Tamb.

Con. Sn. *f (cresc.)* -----

61

Vo. *f* ά - μαν - τός δε θέ - λει ε - μέ - να τι με μέλ - λει.

B. Perc.

Pno. *cresc. f*

Vln. *cresc. f*

Guit. *cresc. f*

Bon. *cresc. f*

Tamb.

Con. Sn.

1. Στου κουφού την πόρτα,
όσο θέλεις βρόντα,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα,
όσο θέλεις βρόντα.

2. Φέρτε κι ένα ντέφι,
να βαράει με κέφι,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα,
φέρτε κι ένα ντέφι.

3. Φέρτε ένα νταούλι
να βαράμε ούλοι,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα
φέρτε ένα νταούλι.

4. Τρίτη μέρα πάω
και τηνε χτυπάω,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα
και τηνε χτυπάω.

5. Στου κουφού την πόρτα,
όσο θέλεις βρόντα!
Άμα αυτός δε θέλει,
εμένα τι με μέλλει;

2. Τραγούδι – Το μυρωδάτο τραγούδι

Το μυρωδάτο τραγούδι
Full score

Στίχοι-Μουσική: Μαρίζα Κωχ
Ενορχήστρωση: Γεωργία Στράτη

♩ = 108 ♩ = 124

Φωνή

Body Percussion

Βιολί

Πιάνο

Κλασσική Κιθάρα

Snare Drum

Vo.

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

Legato

mf

p

mf *p*

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 20. Παρτιτούρα Πρώτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

7

Vo. *mf*

Στο μπαλ-κο - νά - κι μουε-χω βά - λει μια γλά-στρα μ'έ - να
 Στο μπαλ-κο - νά - κι μουε-χω βά - λει μια γλά-στρα δυό - σμο

Παλαμάκι με δύο δάχτυλα

B. Perc.

Vln. *Energetic*

Pno. *mf*

Guit. *mf*

Sn. *mp* *p* *mp* *p* *mp*

10

Vo.

βα - σι - λι - κό κιάλ-λη μια γλά - στρα μαν-τζου - ρά - να
 και μια μυρ-τιά κιάλ-λη μια γλά - στρα με λου - ι - ζα

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn. *mp* *p* *mf* *mp*

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 21. Παρτιτούρα, Δεύτερη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

13

Vo. κιέ - να γλα - στρά - κι μέ - ντα κιαν - θό. Βζουν βζουν
 κιέ - να γλα - στρά - κι φα - σκο - μη - λιά. Δάχτυλα

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

mf $\rightarrow$ mp mf mf

16

Vo. βζουν τα με - λίσ - σια τρι τρι τρι τρι τρι τρι τα που - λιά

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

mf

Πόδια
 R L R L R L R L R L

Γεωργία Σπράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 22. Παρτιτούρα, Τρίτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

19

Vo. μου λέ-νε ρί-ξε νε - ρό στα λου-λού - δια μου λέ - νε βά - λε νε -

B. Perc. Δάχτυλα Πόδια
R L R L R L

Vln.

Pno.

Guit.

Sn. *mf*

22

Vo. ρό και σε μας.

B. Perc. R L R L

Vln.

Pno.

Guit.

Sn. *p* *f*

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 23. Παρτιτούρα, Τέταρτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

25

Vo.

Στο μπαλ - κο - νά - κι μουέ - χω βά - λει μια γλά - στρα δά - φνη
 Ό - τι κιαν πεις εί - ναι 'νας κή - πος μό - σχο - βο - λάει και

Παλαμάκι με δύο δάχτυλα

B. Perc.

Vln.

mf

Pno.

Guit.

Sn.

mf *p* *mf* *p* *mp*

28

Vo.

κια - ρι - σμα - ρί κιάλ - λη μια γλά - στρα με θυ - μά - ρι
 χαί - ρο - μαι 'γω Σ'αν με - γα - λώ - σουν θα 'χω ί - σως

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

mp *p* *mf* *mp*

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 24. Παρτιτούρα, Πέμπτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

31

Vo. κίε - να γλα-στρά - κι με για - σε - μί βζουν βζουν
 λι - στα - σια - μπέ - λι κή - πο κια - γρό. Δάχτυλα

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

34

Vo. βζουν τα με-λίσ - σια τρι τρι τρι τρι τρι τρι τρι τα που-λιά
 Πόδια
 R L R L R L R L R L

B. Perc.

Vln.

Pno.

Guit.

Sn.

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 25. Παρτιτούρα, Έκτη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

37

Vo. μου λέ - νε ρί - ξε νε - ρό στα λου - λού - δια μου λέ - νε βά - λε νε -

B. Perc. Πόδια
R L R L R L

Vln. 8

Pno. 8

Guit. 8

Sn. *mf*

40

Vo. ρό και σε μας.

B. Perc. R L R L

Vln. 8

Pno. 8

Guit. 8

Sn. *f*

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 26. Παρτιτούρα, Έβδομη σελίδα Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

1. Στο μπαλκονάκι μου έχω βάλει
μια γλάστρα μ' ένα βασιλικό
κι άλλη μια γλάστρα μαντζουράνα
κι ένα γλαστράκι μέντα μ' ανθό.

Στο μπαλκονάκι μου έχω βάλει
μια γλάστρα δυόσμο και μια μυρτιά
κι άλλη μια γλάστρα με λουίζα
κι ένα γλαστράκι φασκομηλιά.

Βζουν, βζουν, βζουν τα μελίσσια.
Τρι-τρι-τρι, τρι-τρι-τρι-τρι τα πουλιά,
μου λένε ρίξε νερό στα λουλούδια,
μου λένε βάλε νερό και σε μας.

2. Στο μπαλκονάκι μου έχω βάλει
μια γλάστρα δάφνη κι αρισμαρί
κι άλλη μια γλάστρα με θυμάρι
κι ένα γλαστράκι με γιασεμί.

Ό,τι κι αν πεις είναι ένας κήπος!
Μοσχοβολάει και χαίρομαι εγώ.
Σαν μεγαλώσω θα έχω ίσως
λιοστάσι, αμπέλι, κήπο κι αγρό.

Βζουν, βζουν, βζουν τα μελίσσια.
Τρι-τρι-τρι, τρι-τρι-τρι-τρι τα πουλιά,
μου λένε ρίξε νερό στα λουλούδια

Εικόνα 27. Στίχοι, Το Μυρωδάτο Τραγούδι.

3. Τραγούδι – Το Φουρφούρι

Το Φουρφούρι

Full Score

Μουσική-Στίχοι: Μαρίζα Κωχ
Ενορχήστρωση: Γεωργία Στράτη

♩ = 100
In tempo

Musical score for "Εξομολογήσεις" (Confessions) by Vangelis. The score is in B-flat major, 4/4 time, and consists of 11 measures. It features a vocal line (Φωνή) and piano accompaniment (Πιάνο) with various instruments including Violin (Βιολί), Viola (Λαούτο), Cello (Μπόνγκος), and Double Bass (Βόντο). The tempo is marked "In tempo" and the key signature has two flats. The score includes dynamic markings such as *p*, *mp*, *mf*, *f*, and *cresc.* The lyrics are in Greek, starting with "Φύ-ση - Ξε βο-ριά" and "Φύ-ση - Ξα ε - γώ".

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

15

Vo. *mf*
Στρί-βει μια φο-ρά
Πά-νω στοβου-νό

Pno. *f* *f*

Vln. *mf* *mf*

Lt. *f* *mf*

Bon. *f* *ff* *mf* *mf*

20

Vo. 1. 2.
κρί-μα στη χα-ρά πιά-λι ακί-νη-τα έχουν μεί-νει ταό-μο-ρφα φτε-ρά ρεύ-μαη-λε-κρι-κό
πά-ρκοι-ο-λι-κό φύ-ση-ξε-βο-ριά να δώ-σεις

Pno.

Vln.

Lt.

Bon.

24

Vo. *f* *cresc.*
Φύ-ση-ξε-βο-ριά

Pno. *f* *f*

Vln. *mf* *f*

Lt. *f* *f*

Bon. *f* *f* *f*

29

Vo. *(cresc.)* ----- *2nd time accelerando* *mf* 1. 2. *f* *ff*

φύ-σα δυ-να-τά το φουρ-φού-ρι στο μπαλ-κό-νι σου χα-μο-γε-λά σου χα-μο-γε-λά

Pno. *2nd time accelerando* 1. 2. *mf* *f* *ff*

Vln. *2nd time accelerando* 1. 2. τα όγδοα την 2η φορά *f* *ff*

Lt. *2nd time accelerando* *mf* *f* *ff*

Bon. *2nd time accelerando* *mf* *f* *ff*

1. Φύσηξε βοριά, φύσα δυνατά,
το φουρφούρι στο μπαλκόνι σου χαμογελά.
2. Φύσηξα εγώ, φύσα το κι εσύ,
πήρε μια στροφή και άιντε, άλλη μια στροφή.
3. Στρίβει μια φορά, κρίμα στη χαρά,
πάλι ακίνητα έχουν μείνει τα όμορφα φτερά.
4. Πάνω στο βουνό πάρκο αιολικό,
φύσηξε βοριά να δώσεις ρεύμα ηλεκτρικό.
5. Φύσηξε βοριά, φύσα δυνατά,
το φουρφούρι στο μπαλκόνι σου χαμογελά.

4. Τραγούδι - Στου Σπύρου την πόρτα

Στου Σπύρου την πόρτα

1. Στου κουφού την πόρτα,
όσο θέλεις βρόντα,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα, όσο θέλεις βρόντα. (x2)

2. Φέρτε κι ένα ντέφι,
να βαράει με κέφι,
ντάκα - ντούκα, ντάκα - ντούκα, φέρτε κι ένα ντέφι. (x2)

3. Φέρτε ένα νταούλι
να βαράμε ούλοι,
ντάκα - ντούκα, ντάκα – ντούκα, φέρτε ένα νταούλι. (x2)

4. Τρίτη μέρα πάω
και τηνε χτυπάω,
ντάκα - ντούκα, ντάκα – ντούκα και τηνε χτυπάω. (x2)

5. Στου Σπύρου την πόρτα,
όσο θέλεις βρόντα!
Η αγάπη θέλει, υπομονή και μέλι (x2)

Γεωργία Στράτη, 2022, Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Εικόνα 31. Στίχοι Στου Σπύρου την Πόρτα.

5. Παράθεμα – καταγραφή βιντεοσκοπήσεων με χρήση κωδικών και παρατηρήσεων

48:26-48:45	(Ψ14): Μπορώ να του γράψω όνομα; Γ: Μπορεί να έχει και όνομα ναι. (Ψ2): Κυρία μπορώ να ρωτήσω κάτι; (Ψ5): Πώς σας φαίνεται (Ψ23): κυρία, κυρία. Μπορώ να βάλω ότι ήταν Χριστούγεννα και ότι πήγαμε για κάλαντα; Γ: Ναι Κάπως πρέπει να ταιριάζουν Όμως με αυτά να έχουν μία συνοχή μεταξύ τους.	Οι μαθητές κάθονται στις θέσεις τους. Όλοι οι μαθητές γράφουν την ιστορία τους εκτός από την Ψ2. Δείχνουν να έχουν πολλή ενέργεια και ρωτάνε.	Κ(101) εξερεύνηση Κ(5) αναστοχαστικές ερωτήσεις Κ(197) όνομα (195) προσαρμογή Κ(21) δημιουργία Κ(105) δημιουργία ιστορίας (κατασκευή) Κ(106) ιστορία Κ(108) καλλιέργεια φαντασίας Κ(109) δημιουργία χαρακτήρα Κ(124) εφευρετικότητα Κ(125) εμπεριστατωμένη απάντηση Κ(172) δόλημα Κ(174) ανησυχία	οι μαθητές φαίνεται να αναρωτούνται και να σκέφτονται το πως θα μπορούσε να είναι η ιστορία τους, κάνοντας συχνά ερωτήσεις.
-------------	---	---	---	---

Εικόνα 32. Παράθεμα καταγραφής βιντεοσκοπήσεων με χρήση κωδικών και παρατηρήσεων